

**İSTANBUL AYDIN UNIVERSITY
INTERNATIONAL JOURNAL OF MEDIA, CULTURE AND LITERATURE**

Volume 11 Issue 2 - December 2025

GENEL DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014
CİLT 11 SAYI 2 DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/2025.1102

ISTANBUL AYDIN UNIVERSITY

INTERNATIONAL JOURNAL OF MEDIA, CULTURE AND LITERATURE

ISSN : 2149-5475 / E-ISSN 2667-8403

Proprietor

Mustafa AYDIN, Prof. Dr. (Istanbul Aydın University)

Editor-in-Chief

Zeynep AKYAR (Istanbul Aydın University)

Editors

Asst. Prof. Dr. Jale COŞKUN

Journal Secretary

R. A. Büşra KAYA

Language

English

Publication Period

Published twice a year
June and December

Administrative Coordinator

Asst. Prof. Dr. Burak SÖNMEZER

Turkish Redaction

R. A. Büşra KAYA

English Redaction

R. A. Büşra KAYA

Graphic Design

Başak GÜNDÜZ

Correspondence Address

Beşyol Mah, İnönü Cd, No 38 Sefaköy,
34295 Küçükçekmece/İstanbul

Tel: 0212 4441428 - Fax: 0212 425 57 97

Web: <https://ijmcl.aydin.edu.tr/tr/editorler-kurulu/>

E-mail: ijmcl@aydin.edu.tr

Printed by

Levent Baskı Merkezi - **Sertifika No:** 35983

Adres: Emniyetevler Mahallesi Yeniçeri Sokak No:6/A
4. Levent / İstanbul, Türkiye

Tel: 0212 270 80 70

E-mail: info@leventbaskimerkezi.com

Editorial Board

Prof. Dr. Aysel ERGÜL KESKİN

Prof. Dr. Türkan BULUT

Prof. Dr. Mine YAZICI

Prof. Dr. Alev BULUT

Prof. Dr. Aymil DOĞAN

Prof. Dr. Ayşe Fitnat ECE

Assoc. Dr. Nur Emine KOÇ

Asst. Prof. Dr. Jale COŞKUN

Asst. Prof. Dr. Ilkin BAŞAR

Asst. Prof. Dr. Esmâ TEZCAN

Advisory Board

Prof. Dr. Aysel ERGÜL KESKİN, Istanbul Aydın University

Prof. Dr. Türkan BULUT, Istanbul Aydın University

Prof. Dr. Saeed MEHPOUR, Istanbul Aydın University

Prof. Dr. Giamperio BELLINGERI, Ca' Foscari University of Venice

Prof. Dr. Türkan OLCAY, Istanbul University

Prof. Dr. Mine YAZICI, Istanbul University

Prof. Dr. Birsen TÛTÜNİŞ, Kültür University

Prof. Dr. Cemal DEMİRCİOĞLU, Okan University

Prof. Dr. Apollinaria AVRUTINA, St. Petersburg University

Prof. Dr. Loui Ali KHALIL, QATAR University

Prof. Dr. Zemfira Ishakova, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration

Assoc. Prof. Dr. Rosaria Rossella PUGLIESE, Università della Calabria

Asst. Prof. Dr. Jale COŞKUN, Istanbul Aydın University

Asst. Prof. Dr. Ilkin BAŞAR, Istanbul Aydın University

Asst. Prof. Dr. Öz ÖKTEM, Istanbul Aydın University

Asst. Prof. Dr. Esmâ TEZCAN, Istanbul Aydın University

Asst. Prof. Dr. Eyass ALRASHED, Istanbul Aydın University

Asst. Prof. Dr. Şafak NEDİCEYUVA, İnönü University

Asst. Prof. Dr. Elizabeth A. Pallitto, Rutgers University

Asst. Prof. Dr. Ahmad OMAR, Istanbul University

Contents

Research Article

Orientalist Elements in Voltaire's Zaire

Turkan ELBAYIYEVA.....107

Representing The Unrepresentable: Class and Scent in Perfume: The Story of a Murderer

Aleyna ÖNEÇ.....125

Sağlık Hizmetlerinde Büyük Verinin Etkin Kullanımı: HES Ve WECHAT Örneği

Rumeysa Nur TAMYİĞİT, Furkan Ahmet TAMYİĞİT.....139

Subversion And Containment in A Midsummer Night's Dream and Twelfth Night

Deniz YILDIZ.....167

Değerler Eğitiminde Etkileşimli Eğitim Portalı Tasarımı ve Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi

Atilla ERDOĞAN.....181

Resonant Deity: Performing Durga, Gender, And Ritual In The Sonic Canon Of Twentieth Century Bengal

Fardun Ali MIDDYA.....201

DOI Numbers

Genel DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014

IJMCL December 2025 Volume 11 Issue 2 DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/2025.1102

Orientalist Elements in Voltaire's Zaire

Turkan ELBAYIYEVA

10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2001

Representing The Unrepresentable: Class and Scent in Perfume: The Story of a Murderer

Aleyna ÖNEÇ

10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2002

Sağlık Hizmetlerinde Büyük Verinin Etkin Kullanımı: HES Ve WECHAT Örneği

Rumeysa Nur TAMYİĞİT, Furkan Ahmet TAMYİĞİT

10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2003

Subversion And Containment in A Midsummer Night's Dream and Twelfth Night

Deniz YILDIZ

10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2004

Değerler Eğitiminde Etkileşimli Eğitim Portalı Tasarımı ve Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi

Atilla ERDOĞAN

10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2005

Resonant Deity: Performing Durga, Gender, And Ritual In The Sonic Canon Of Twentieth Century Bengal

Fardun Ali MIDDYA

10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2006

From The Editor

We're delighted to present to you Volume 11, Issue 2 of *The International Journal of Media, Culture, and Literature* (IJMCL).

IJMCL, published biannually (two volumes per year, June and December) by the School of Foreign Languages at Istanbul Aydın University, Istanbul, Turkey, is an international scholarly journal in Turkish, English, Arabic, Russian, Spanish and devoted in its entirety, media, culture, literature, language, and translation.

The International Journal of Media, Culture and Literature is committed to the principles of objective scholarship and critical analysis. Submissions and solicited articles are evaluated by international peer referees through a blind review process.

IJMCL publishes articles on Turkish, English, Arabic, Russian, Spanish language and linguistics, as well as on general and comparative literary studies including aspects of cultural and literary theory and translation studies. *IJMCL* also aims to create a critical, discursive space for the promotion and exploration of media, culture and their relations with literature.

We want to express our gratitude to everyone involved in bringing this issue to fruition, especially our authors and reviewers who provided invaluable contributions during the evaluation process. We hope the articles in this issue prove to be informative and enriching for our readers.

Asst. Prof. Dr. Jale COŞKUN

Orientalist Elements In Voltaire's Zaire

Turkan ELBAYIYEVA^{1*}

ABSTRACT

The article explores the Orientalist themes in Voltaire's celebrated French tragedy, *The Tragedy of Zaire* (or *Zaïre*) (1732), examining how the work reflects eighteenth-century Western perceptions of the East. Set in an exoticized version of the Orient, the play constructs and perpetuates cultural stereotypes, fabricating illusions that served to justify European claims of superiority. Central to the analysis is the characterization of Orosmane, the Muslim Sultan, whose depiction is steeped in Orientalist motifs such as despotism, sexual intrigue, and religious fanaticism. His fierce anger toward Zaire, a Christian woman, captures the thematic tensions that arise from the clash of distinct cultural and religious identities. This confrontation is emblematic of the broader narrative framework that rigidly divides the world into an advanced West and a backward East. Employing Edward Said's concept of *Orientalism* (1978) as a critical lens, the article contends that Voltaire's dramatization of Eastern societies not only exoticizes these cultures but also systematically misrepresents them as morally depraved and inferior. The article situates *Zaïre* within the framework of colonial discourse and analyzes how Western depictions of the East functioned to legitimize colonial power. The play's dramatic tensions, marked by jealousy, violence, and religious conflict, reflect the prevailing European discourse that has historically contributed to widespread cultural misunderstandings and prejudices. Moreover, the analysis explores the play's reception and enduring impact on Western perceptions of the Orient, challenging the ethical implications of such reductive representations. While the play *Zaïre* embodies typical Orientalist portrayals of the East, it also contains elements that critique European religious intolerance using the 'Orient' as a backdrop to highlight the universal nature of human suffering. By situating the play within the context of Enlightenment thought, the essay argues that Voltaire uses the East as a lens through which to critique European orthodoxy and the consequences of Eurocentric assumptions. Ultimately, *Zaïre* serves as a complex exploration of Eastern-Western tensions and the enduring legacy of colonialist ideologies.

Keywords: *Orientalism, Voltaire, Zaire, Exotism, Binary Division*

^{1*} Instructor, Khazar University, English Language and Literature, elbayiyevaturkan@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-8133-5229

Submit Date: 07.04.2025, Acceptance Date: 04.08.2025

DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v01i1i2001

Voltaire'in *Zaire*'sinde Oryantalist Unsurlar

ÖZ

Makale, Voltaire'in ünlü Fransız trajedisi *Zaire* (veya *Zaïre*) *Trajedisi*'ndeki (1732) Oryantalist temaları ve eserin on sekizinci yüzyıl Batı'sının Doğu algılarını nasıl yansıttığını inceliyor. Oryantalize edilmiş bir Doğu versiyonunda geçen oyun, kültürel klişeler inşa ediyor ve sürdürüyor, Avrupalıların üstünlük iddialarını haklı çıkarmaya yarayan yanılsamalar üretiyor. Analizin merkezinde, despotizm, cinsel entrika ve dini fanatizm gibi Oryantalist motiflerle dolu tasviri olan Müslüman Sultan Orosmane'nin karakterizasyonu yer alıyor. Hristiyan bir kadın olan *Zaire*'ye duyduğu şiddetli öfke, farklı kültürel ve dini kimliklerin çatışmasından kaynaklanan tematik gerilimleri yakalıyor. Bu yüzleşme, dünyayı katı bir şekilde gelişmiş bir Batı ve geri kalmış bir Doğu olarak bölen daha geniş anlatı çerçevesinin simgesidir. Makale, Edward Said'in *Oryantalizm* (1978) kavramını eleştirel bir merceğe olarak kullanarak, Voltaire'in Doğu toplumlarını dramatize etmesinin bu kültürleri sadece egzotikleştirmekle kalmayıp aynı zamanda onları sistematik olarak ahlaki açıdan yozlaşmış ve aşağı olarak yanlış tanıttığını ileri sürmektedir. Makale, *Zaïre*'yi sömürgeci söylem çerçevesine yerleştirmekte ve Batı'nın Doğu tasvirlerinin sömürgeci gücü meşrulaştırmak için nasıl işlev gördüğünü analiz etmektedir. Oyunun kıskançlık, şiddet ve dini çatışmalarla işaretlenen dramatik gerilimleri, tarihsel olarak yaygın kültürel yanlış anlamalara ve önyargılara katkıda bulunan hakim Avrupa söylemini yansıtmaktadır. Dahası, analiz oyunun Batı'nın Doğu algıları üzerindeki alımını ve kalıcı etkisini araştırarak bu tür indirgeyici temsillerin etik sonuçlarına meydan okumaktadır. *Zaire* oyunu, Doğu'nun tipik Oryantalist tasvirlerini bünyesinde barındırırken, aynı zamanda insan acısının evrensel doğasını vurgulamak için 'Doğu'yu fon olarak kullanarak Avrupa'nın dinsel hoşgörüsüzlüğünü eleştiren unsurlar da içeriyor. Oyunu Aydınlanma düşüncesi bağlamına yerleştirerek, makale Voltaire'in Doğu'yu Avrupa ortodoksluğunu ve Avrupamerkezci varsayımların sonuçlarını eleştirmek için bir merceğe olarak kullandığını savunuyor. Sonuç olarak, *Zaïre* Doğu-Batı gerginliklerinin ve sömürgeci ideolojilerin kalıcı mirasının karmaşık bir incelemesi olarak hizmet ediyor.

Anahtar Kelimeler: *Oryantalizm, Voltaire, Zaire, Egzotizm, İkili Bölünme*

INTRODUCTION

The five-act play *Zaïre* (1732) by the eminent French author François-Marie Arouet, known as Voltaire, exemplifies the Orientalist tendencies in eighteenth-century French literature. The drama, which takes place in a made-up "East," maintains Western stereotypes of the Orient while also telling a story of love, betrayal, and envy through its narrative. Voltaire's *Zaïre* is best comprehended within the expansive framework of the Enlightenment and his scathing examination of religious and cultural institutions, especially concerning emerging Orientalist concepts. Similar to several European intellectuals of his era, Voltaire interacted with the East as both an object of wonder and a reflective medium for critiquing European culture. The play embodies specific Orientalist motifs, depicting the Ottoman realm as foreign, fervent, and ruled by autocratic authority. Instead than merely maintaining a binary dichotomy between East and West, *Zaïre* employs this setting to examine the perils of extremism and religious intolerance issues that were important to European institutions. Voltaire's portrayal of Islam and the Ottoman court serves not just as a juxtaposition to Christianity but also as a means to reveal the inconsistencies of European religious and moral authority. By contextualizing *Zaïre* within Enlightenment philosophy and the evolving discourse of Orientalism, the article attains a more profound comprehension of Voltaire's approach to cultural otherness while concurrently promoting his critique of orthodoxy and irrationality.

In addition to Voltaire's *Zaïre*, Montesquieu's *Persian Letters*, and Goldsmith's *The Citizen of the World* all address eighteenth-century Orientalist subjects, albeit in unique manners. *Zaïre* offers a dramatic depiction of religious and cultural conflict, focusing on the tragic romance between a Christian Frenchwoman and a Muslim ruler. This differs from *Persian Letters*, which employs the oral format to critique European conventions via the insights of Persian travelers, subtly reversing the conventional Orientalist perspective. *The Citizen of the World* critiques British society through the lens of a Chinese guest, employing irony to contest both European and non-European prejudices. *Zaïre* portrays the East-West interaction through individual sorrow, but Montesquieu and Goldsmith employ the outsider's viewpoint to emphasize the fabricated essence of cultural identity. Collectively, these works illustrate the complexity of eighteenth-century Orientalism, containing both romanticized portrayals of the East and analytical critiques of Eastern culture.

Edward Said identifies this inclination in Western literature to depict the East as an exotic and inferior "other" in contrast to the rational, superior West in his seminal work, *Orientalism* (1978, p2). The article references Edward Said's *Orientalism*, as it is a work in postcolonial studies, analyzing how Western discourse fabricated the East to legitimize colonialism. Published in 1978, *Orientalism* contends that Western depictions of the East were not impartial but functioned as instruments of colonial authority. Said, utilizing Michel Foucault's discourse theory and Antonio Gramsci's hegemony notion, asserted that Orientalist academia established a framework that portrayed the West as superior and the East as passive, alien, and

regressive. Western depictions of the East in literature, art, and academia have historically been used as instruments of colonial control, according to Edward Said's *Orientalism* (1978, p2). He argues that, in contrast to a logical, civilized West, "Orientalist" language portrays the East as irrational, foreign, submissive, and inferior (p.3). Said contends that this paradigm, which shaped colonial policies and upheld Western domination, was not only scholarly but also intensely political. Orientalist representations frequently presented Eastern societies as immobile and unalterable, unable to modernize or govern themselves without assistance from the West. These portrayals were not innocent; they framed colonialism as a mission of civilization, which served to legitimize it. For example, Eastern depictions of tyranny, sensuality, and mysticism served to maintain a binary worldview in which the West represented reason and development. Even though Said's writings generated a lot of discussion and some academics criticized his methodology, Orientalism is still essential to comprehending the ways in which power and knowledge interact in colonial settings. The core idea is still the same: the West's 'knowledge' of the East has never been neutral. Later theorists like Homi Bhabha and Gayatri Spivak have broadened the conversation by looking at hybridity and subaltern voices. Engaging with its counterarguments enriches the discussion on colonial discourse, historical inquiry, and cultural representation.

Voltaire's *Zaire* depicts the East with both curiosity and distortion, highlighting cultural and religious contrasts. While the play reinforces certain stereotypes—portraying the East as a land of passion, violence, and moral ambiguity—it also serves as a critique of European society. The relationship between Christian slave Zaire and Muslim sultan Orosmane reflects the dangers of rigid dogma and unchecked emotion, themes that resonate beyond the Eastern setting. Orosmane's jealousy, while fitting the Orientalist trope of the irrational despot, also mirrors European anxieties about power and love. His inability to reconcile love with cultural identity critiques not just Eastern "barbarism" but the universal consequences of intolerance and fanaticism. In addition, the play frames the story in terms of Christian superiority. Islam is depicted as authoritarian and misguided, while Zaire's faith is presented as a source of virtue and moral clarity. As Edward Said argues, such binary distinctions reinforce a hierarchical perception of East and West, marginalizing the former and portraying it as dangerous (1978, p.40). However, Voltaire's critique is not solely directed at the East; his portrayal of religious dogmatism and power struggles also reflects concerns within European society. By highlighting the destructive consequences of intolerance—whether in Orosmane's jealousy or Zaire's tragic fate—Voltaire invites reflection on the rigid structures that define both Eastern and Western worlds. By examining themes of gender, religion, and cultural conflict, the article highlights how Voltaire's depiction sustains the divisions central to Orientalism while also offering a critique of European attitudes toward faith, power, and identity.

Orientalist Themes in Voltaire's Zaire

The Tragedy of Zaire is a five-act play in verse penned by the French philosopher and writer Voltaire in the eighteenth century. *Zaire* was first translated into

English by Aaron Hil as *Zara: A Tragedy*. The play is set in Muslim-ruled Jerusalem during the Crusades—not in France. This Eastern setting allows Voltaire to stage a clash between Christianity and Islam, central to Enlightenment reflections on religion and cultural identity (Said, 1978, p. 59). Zaire, a Christian raised in a Muslim court, falls in love with Sultan Orosmane. Just before their wedding, she learns her true Christian heritage. Orosmane, misled by intercepted letters, suspects her of betrayal and kills her, only to discover her innocence and take his own life. Orosmane reflects Orientalist tropes: emotional excess, violent jealousy, and despotic masculinity. Critics see him as part of a tradition portraying Muslim men as irrational and dangerous (Said, 1978, pp. 69–70). His tragic passion fits Western stereotypes of the "Eastern tyrant." Voltaire chose the name Zaire deliberately to emphasize the exotic setting and the heroine's cultural hybridity—she is Christian by birth but raised in a Muslim court. This aligns with the Orientalist tradition of using Eastern-sounding names to heighten dramatic contrast and appeal (Said, 1978, p. 69). The name Zaire is not a traditionally Christian name; in fact, it has Islamic or Arabic resonances. It is derived from the Arabic name "Zahira" (زَهْرَاءُ), meaning *bright, shining, or evident*. In French transliteration during the 18th century, this could be rendered as "Zaire." Just like many of his Western contemporaries, Voltaire's understanding of the Eastern world was shaped largely through the lens of Orientalism. Orientalist scholars argue that Western authors constructed a framework to depict the Orient—often inaccurately and through a series of generalized tropes. For example, Ashcroft (2001, p.57), in his work *Edward said*, affirms that "Orientalism emerged in the late eighteenth century and has since assembled an archive of knowledge that has served to perpetuate and reinforce Western representations of it." He suggests that Orientalism appeared as a distinct field of study, one that accumulated a body of knowledge with the primary function of supporting and perpetuating Western interpretations of the East as an exotic, backward, and often barbaric place. This framework has been instrumental in shaping Western attitudes toward the Orient. *The Tragedy of Zaire*, in particular, stands as a representation of these Western misrepresentations of the East. While the play itself deals with themes of love, power, and cultural conflict, it does so within an Orientalist framework. The depiction of the Orient, as seen through the lens of Voltaire's narrative, reflects the typical elements associated with Eastern societies in Western literature—elements such as despotism, sexual intrigue, and religious fanaticism. Said (1978, p.190), in his *Orientalism*, discusses how many Western literary works are built around these very stereotypes of the East, and *Zaire* is no exception. "In all of his novels Flaubert associates the Orient with the escapism of sexual fantasy. Emma Bovary and Frederic Moreau pine for what in their drab (or harried) bourgeois lives they do not have, and what they realize they want comes easily to their daydreams packed inside Oriental clichés: harems, princesses, princes, slaves, veils, dancing girls and boys, sherbets, ointments, and so on." (1978, p.190). Western authors, according to Said, projected their desires for excitement and indulgence onto the Orient. These fantasies were not only exotic but also tied to a sense of escape from the dull, monotonous lives of the bourgeois class. The Orient, in this sense,

became a dreamscape where desire, in all its forms, could be explored. The concept of the harem, in particular, is a central theme that embodies this fantasy. The action mainly takes place in the Sultan's palace in Jerusalem. While the play does not explicitly focus on the detailed life of a harem, Zaire lives in the Sultan's private quarters, which function similarly to a harem environment — a secluded space where the Sultan's favored women reside. In the play, the harem isn't just a physical space but also a cultural symbol used to highlight differences in freedom and identity between East and West. Voltaire is no stranger to the portrayal of the harem as a symbol of decadent luxury and sexual freedom, either. The harem is depicted as a space where Sultans divide their hearts among beautiful women: "The Sultans who the kneeling world behold. Inert and idle—slaves to pleasure sold! Who 'mongst the Harem's fair their hearts divide" (*Zaire*, 1.1, p.9)*. Voltaire presents the Sultans as weak and indulgent figures, whose lives revolve around the pleasures of the harem. The image of Sultans as idlers, slaves to their own desires, is in keeping with the Western portrayal of Eastern rulers as decadent and morally corrupt.

Moreover, the French critique of the harem, as depicted in *Zaire*, is also reflective of the cultural values of the time. In his article, Cherpack (1977, p.50) examines the play through an Orientalist lens, criticizing it for juxtaposing the harem with the supposed freedom of French women. He asserts, "Thus, Christianity in this play is an important part of French culture, more important, but not really more spiritual, than the freedom of French women which is opposed to the harem life". (1977, p.50) Here, Cherpack highlights the central role of Christianity in Western identity, and how the harem is used as a foil to the perceived freedom of French women. The women in the harem are portrayed as subjugated and deprived of their autonomy, while French women are presented as liberated and free to exercise their will, even if their freedom is defined within the constraints of the period's gender norms.

The play further explores the complexities of harem life through the character of Orosmane, the Sultan. In a moment of introspection, Orosmane reflects on the role of guards who oversee the harem, noting the potential for betrayal and deceit. He states, "Guards of the Harem—prompt to lead astray—Who watch both sides, and both sides oft betray! Far be such jealous caution from my soul; I'll trust thine honor to thine own control" (*Zaire*, 1.1, p.11). Unlike his predecessors, Orosmane strives to distance himself from the jealous and controlling behaviors associated with the traditional harem. He believes in trusting his fiancée, Zaire, to maintain her honor and not to let jealousy dictate their relationship. In this way, Orosmane stands in contrast to the despotism typically attributed to Oriental rulers.

Row (2017, p.5), in her analysis, claims that "Orosmane's unique magnanimity is insufficient; he believes he must behave like an Occidental lover. Love and proof of virtue seem contingent on adhering to samenesses (whether in religion or in cultural tradition), and thus the emotional, intimate connection is only fostered and only valid when it pairs like with like, instead of loving another in spite of

marked differences”. According to Row, Orosmane’s attempt to act as a more progressive, Western lover is rooted in the belief that love and virtue are only valid when they conform to certain cultural and religious similarities. Orosmane, therefore, seeks to reconcile the cultural and religious differences between himself and Zaire, but his belief in the necessity of sameness in relationships betrays his inability to truly transcend the Orientalist framework. His attempts to love Zaire despite their differences, rather than because of them, ultimately reflect the limitations of his worldview.

The comparison of the Orient with the Occident leads us to a growing, more and more dangerous gap that separates the Orient and the Occident. “Yet the Orientalist remained outside the Orient, which, however much it was made to appear intelligible, remained beyond the Occident” (Said, 2014, p.222). Despite efforts to make it seem understandable, the Orient remained outside of the Occident, and the Orientalist stayed outside of that. Voltaire attempts to modify Orosmane to become an Occidental lover in order to look more western. However, he shows that the Orient cannot be accepted into advanced Occidental society and remains barbaric. “Barbarian! — yes —'tis true —but haste to drain. Her blood's last drop, which these my veins retain!” (*Zaire*, 5.1, p.87). Voltaire characterizes Orosmane as a barbarian who spills Zaire's blood due to his jealousy, illustrating the fundamental divide between the Eastern and Western worlds in his view.

The representation of the Orient in *Zaire*, through the use of the harem, sexual intrigue, and the contrast between Eastern despotism and Western freedom, encapsulates many of the stereotypes and misconceptions that Western authors perpetuated about Eastern societies. By examining these themes, we can better understand how Voltaire’s portrayal of the East is shaped by Orientalist discourse—a discourse that continues to shape our understanding of the Orient today.

The Tragic Effects of Jealousy and the Orientalist Narrative

The play follows the tragic romance between Zaïre, a Christian captive, and Orosmane, a Muslim king, whose jealousy leads to murder. These themes—love poisoned by distrust, cultural and religious friction, and tragic jealousy—are a strong reminder of Shakespeare's *Othello*. While not a direct intertext, *Othello* provides an effective point of allusion, since both plays depict the disastrous effects of mistrust in interracial or interfaith relationships. The use of such themes in both works highlights a long-standing concern in European literature about the perceived hazards of cultural hybridization. Zaïre follows a literary pattern in which an Ottoman sultan falls in love with a Christian captive, a common theme in early modern and Enlightenment-era European novels. This stereotype represents a complex obsession with the "Orient" as both alluring and threatening, with the East being portrayed through the prism of power and exotic difference. Such images were not impartial, but rather led to the perception of the East as essentially different, frequently subjected to Western moral or cultural supremacy. Furthermore, Orosmane’s jealousy is another Orientalist representation in the play.

Jealousy and rage propel the narrative toward its tragic conclusion. Throughout this five-act tragedy, the word "jealousy" appears five times, underscoring its significance in the development of the plot. As Weber (2004, p.48) exclaims, Orosmane's jealousy begins even from the very start of the story. "Orosmane's thoughts on love and happiness quickly reveal themselves to be fraught with potential acrimony and corruption, suspicion and enmity. Before even telling his future bride that he loves her, the sultan indicates that he is keeping an eye peeled for the slightest hint of betrayal on her end". The potential for jealousy, distrust, dishonesty, and anger in Orosmane's ideas about love and happiness becomes immediately apparent. Even before expressing his love to his future wife, the sultan signals that he is watching for any sign of betrayal. Orosmane demands an unwavering devotion from his Zaire. When Corasmin questions him, "Sire, thou'rt not jealous of a Christian slave..." (*Zaire*, 1.1, p.16), he replies, "I jealous! — I! — no, Corasmin, you rave" (*Zaire*, 1.1, p.16). Despite this, Neresten also senses Orosmane's jealousy, which is evident when she says, "Will the Seraglio open at my call, The tyrant jealous of his Christian thrall?" (*Zaire*, 2.1, p.24)." Even as she opens the door at his command, Neresten feels the weight of Orosmane's jealous nature. Orosmane's jealousy in *Zaire* not only emerges through remarks of other characters, but also most vividly through his own conflicted language and behavior. Upon discovering Zaire's letter to Nerestan, Orosmane initially attempts to resist his suspicions, declaring: "Love's last fond effort shall, tho' vain, be tried. / Of Zaire the faith or falsehood to decide." However, he quickly succumbs to his rage, asking rhetorically, "Should I, from her example, assume false calmness?— my just rage restrain?" (*Zaire* 4.1. page 72). This shift from doubt to presumed betrayal marks a turning point: instead of seeking clarification, Orosmane indulges in the belief that Zaire has wronged him. His jealousy escalates as he commands the letter to be taken and Zaire kept from his sight: "No—take this letter, fatal to all three / Alike to Nerestan?—to Zaire—to me! / Haste—stop her coming—let these eyes no more / See what at once they hate so—and adore!" (*Zaire* 4.1, p72). Here, love and hatred collapse into one overwhelming emotion, revealing the obsessive and irrational dimensions of Orosmane's jealousy. His inability to reconcile affection with suspicion ultimately drives him to destroy the very person he adores, embodying the tragic consequences of jealous passion.

In addition, *Zaire* bears significant thematic and structural resemblance to Shakespeare's *Othello*, particularly in its portrayal of jealousy, cultural conflict, and interfaith relationships. This intertextual connection reflects what Edward Said describes as a "cumulative and interdependent" tradition in Western discourse on the Orient, where literary representations of Islam and the East are repeated and refined across time (Said, 1978, p. 122). Both plays depict Muslim men as passionate and unstable, and portray love between Christians and Muslims as tragic and ultimately impossible. Such continuity suggests that Orientalist narratives are not isolated literary inventions, but part of a larger ideological tradition in which earlier texts inform, reinforce, and legitimize subsequent portrayals (Macfie, 2002, p. 4). This intergenerational discourse demonstrates

how cultural representations of Islam have been shaped by a recursive process, with canonical works like *Othello* influencing Enlightenment authors such as Voltaire.

Row (2017, p.2) also connects *Zaire's* tragic end with Shakespeare's *Othello*, stating, "The whole tragedy ends in an Othello-like turn, in which the racialized lover (Orosmane) is overcome by feelings of jealousy". Just as Othello succumbs to his jealousy in Shakespeare's play, Orosmane ultimately succumbs to his passions, causing his own undoing. Orosmane himself acknowledges the depth of his feelings when he declares, "I love thee, Zaire, to such fanatic rate" (*Zaire*, 1.1, p.11). This obsessive jealousy drives him to the point of paranoia, a hallmark of the extreme characters often associated with Orientalist portrayals. Such portrayals frequently characterize Eastern rulers as irrational and emotionally unstable, a strategy that serves to legitimize Western imperial authority as a civilizing force. By constructing a dichotomy between the emotional Orient and the rational West, these narratives reinforce cultural hierarchies and dehumanize their subjects. Moreover, this paranoia often reflects Western anxieties about loss of control, projected onto the figure of the Oriental Other. Figures like Orosmane or Othello exemplify how these stereotypes underpin broader narratives that justify colonial dominance and assert Western superiority. "Paranoia might be thought of as an addictive emotion, especially as depicted in the drama. It appears that Orosmane enjoys the pleasures of paranoia more than love itself" (Row, 2017, p.9). The depiction of paranoia as an addictive sensation highlights how Orosmane, much like other Easterners in the Orientalist narrative, finds more satisfaction in his suspicions than in the purity of love itself. This growing paranoia manifests as an expression of deep-seated jealousy, reinforcing the negative stereotypes about Eastern men as irrational and consumed by obsessive emotions.

The tragedy also draws on Orientalist ideas that have circulated in Europe since the time of the Crusades. One such idea is the perception of Muslims—especially Turks—as barbaric "infidels" in need of Christian salvation. This is evident in *The Manual of a Christian Knight*, which urges, "Let us not turn Turks (barbarians): let us not fight them with weapons but win them by words, by Christian religion" (Row, 2017, p.5). This rhetoric reflects a civilizing mission narrative, positioning Christianity as morally superior. Shakespeare echoes this sentiment in *Othello*, when the title character chides his men, "Are we turned Turks, and to ourselves do that / Which heaven hath forbid the Ottomites?" (2.1, p.118), equating Turks with lawlessness and chaos. These earlier depictions of Muslims-Turks- as violent or spiritually misguided inform the character dynamics in *Zaire*, where Orosmane is described as an "infidel," and even Zaire, despite her love for him, mourns his difference: "Who far from friends removed, in bondage kept, / Has for an Infidel in silence wept;" (*Zaire*, 3.1, p.45). Her grief highlights the tension between love and religious identity, and reflects the Orientalist trope of the East as both outsider and a foreign unbeliever. Row (2017, p.2) comments on the significance of the term "infidèle" in the play, noting, "The play's drama hinges on the word infidèle, a term that triggers a chiasmus between faith and bond.

That is to say: the love that binds Orosmane and Zaïre generates a certain type of lover's fidelity but a religious infidelity". The word "infidel" acts as a pivot in the narrative, generating a paradox between the lovers' emotional bond and their differing religious beliefs. Their love, though sincere, is marred by their religious differences, with Orosmane representing the "unbeliever" and Zaire the Christian who must navigate the tension between love and faith.

Zaire's father cannot accept the union between his daughter and Orosmane, denouncing him as "profane." "Good Heav'ns! of Orosmane! — a man profane! — The daughter of full twenty kings a slave!" (*Zaire*, 3.1, p.44). He regards Orosmane as a corrupt man, unworthy of the daughter of kings, because of his status as a Muslim. Lusignan's words further illustrate the hostility between the East and the West. He accuses Orosmane, saying, "Ascended 'midst her blood, shed by brigands, Who since have kept thee in their butcher hands? Thy murder'd brothers too — this shrinking eye. By the same infidels beheld them die!" (*Zaire*, 2.1, p.36). Lusignan frames Orosmane as the villain who, through his affiliation with the infidels, is directly responsible for the deaths of Zaire's brothers and the bloodshed in her family's past. In this way, the East is portrayed as a source of violence and betrayal, forever tied to the death and suffering of those in the West. The Orientalist narrative in the play underscores the tensions between Eastern and Western cultures, particularly when it comes to love, loyalty, and religion. The complex emotions of jealousy and distrust that define Orosmane's character mirror the broader cultural rift between the East and the West. His jealousy is not only a personal failing but a reflection of the social and political ideologies of the time, in which the East is seen as irrational, volatile, and governed by passions that the West seeks to control or escape. As the tragedy unfolds, the intersection of love and religious conflict drives the characters to their inevitable fates, with the Eastern characters symbolizing the exotic and dangerous "other" that challenges the Western sense of order and morality.

Through these layers of jealousy, religious infidelity, and cultural differences, the play becomes more than just a tale of personal betrayal. It reveals the destructive impact of Orientalist ideas on relationships, showing how cultural and religious divides can lead to tragic outcomes. In Orosmane's obsessive jealousy and paranoia, the play critiques the very notion of Eastern irrationality that was often perpetuated in the literature and ideology of the time. His jealousy, while portrayed as a deeply personal emotion, is also a manifestation of the larger cultural anxieties surrounding the East and its perceived threats to Western values. Although the West has often perceived itself as superior, it views the East as a threat because the cultural, religious, and political differences challenge Western identity and dominance. This perceived threat arises from fears of losing control, competition for power, and anxieties about the East's contrasting values undermining Western norms. The play's tragic ending, shaped by the Orientalist stereotypes of the time, leaves a lasting impression of how deeply entrenched ideas of cultural superiority and religious difference can poison even the most intimate of relationships. In the 18th century, a Christian woman marrying a Muslim man was a revolutionary act

that defied rigid religious and cultural norms. Such unions challenged sectarian divisions and symbolized the complex interplay between East and West amid increasing cross-cultural encounters. Through the characters of Orosmane and Zaire, the play not only tells a story of love and betrayal but also reflects the broader social and cultural conflicts that define the relationship between the East and the West.

The Binary Between East and West in Drama and Orientalism

The drama serves to highlight the binary that exists between the East and the West. Ashcroft (2001, p.59) makes clear that this binary is based on the study of the East rather than the West. "The division of the world into East and West had been centuries in the making and expressed the fundamental binary division on which all dealing with the Orient was based". The separation of the world into East and West had been in the works for centuries, and it was an expression of the fundamental binary division that served as the foundation for all dealings with the Orient. The line between East and West is not merely a geographical one; it is an unequal boundary that divides these two worlds. Accepting this basic distinction between East and West becomes a subject matter from which different kinds of theories regarding the Orient emerge. As Said (1978, p.2) utters at the very beginning of his *Orientalism*:

Thus a very large mass of writers, among whom are poets, novelists, philosophers, political theorists, economists, and imperial administrators, have accepted the basic distinction between East and West as the starting point for elaborate theories, epics, novels, social descriptions, and political accounts concerning the Orient, its people, customs, 'mind,' destiny, and so on. This Orientalism can accommodate Aeschylus, say, and Victor Hugo, Dante and Karl Marx.

Poets, novelists, philosophers, political theorists, economists, and imperial administrators are just a few of the many writers who have used the binary division between East and West to construct complex narratives about the Orient, its inhabitants, traditions, mind, fate, and more. Even figures such as Aeschylus, Victor Hugo, Dante, and Karl Marx find themselves situated within this Orientalist tradition. We can attach Voltaire's distinction of East and West to this list as well. Orosmane, while releasing the Christian slaves from ransom, makes them art free and sends them back to the West to display that distinction between East and West. "Let them go with thee; and thy country show. That eastern breasts can feel a generous glow!" (*Zaire*, 1.1, p.14). Orosmane wishes them to return to the West and show that Eastern people are capable of generosity, despite the prevailing assumptions about their nature. This act symbolizes a reclamation of Eastern traditions, a practice Orosmane seeks to revive in his rage. "The ancient customs of an eastern king, Back as a model for my Harem bring" (*Zaire*, 3.1, p.57). His anger drives him to bring back the age-old practices of an Eastern monarch as a model for the Harem. The impulse to return to these traditions signifies not only a desire for revenge but also an assertion of Eastern power and identity against the dominance of the West.

The distinction between East and West has ancient origins, evolving over centuries through religious, cultural, and political developments such as the division of the Roman Empire and the Great Schism of 1054. While medieval Eastern civilizations—including Islamic empires and Byzantium—often surpassed Western Europe economically and culturally, Western narratives gradually framed the East as exotic or inferior. This binary opposition became especially pronounced in the early modern period, as European expansion fostered ideas of Western superiority used to justify colonialism and imperialism (Said, 1978). On the premise that the Renaissance announced the universal victory of the better ideals of Western humanity, the rhetoric of the East-West civilizational conflict has taken its lead. “The rhetoric of the clash of civilizations between East and West has taken its lead from the assumption that the Renaissance represented the global triumph of the superior values of Western humanity,” says Jerry Brotton (2006, p.18) in his book *In Search of the Roots of the Renaissance*. This clash of civilizations is quoted by Orosmane in *Zaire*. “That dang'rous sex which o'er man's will would sway, May rule in Europe, but must here obey!” (*Zaire*, 3.1, p.57). Even if they dominate in Europe, that troublesome force which sways a man's will must be subjected to Eastern control.

The tragedy in *Zaire* is no longer about Zara's battle between valid yet contradictory loyalties; instead, it centers on the threat of Eastern bloodshed. As Del Balzo (2015, p.517-518) claims, “the tragedy is no longer Zara's conflict between legitimate yet incompatible loyalties but rather focuses on the danger of Eastern violence”. The belief that the Orient is a place from which violence and bloodshed spring maintains one of the principal dogmas of Orientalism. According to Said (1976, p.105), the Orient is thought to be an additional problem for the West, raising the so-called Eastern question. “There is an unbroken tradition in European thought of profound hostility, even hatred, toward Islam as an outlandish competitor; one finds it in Dante, in Voltaire, in Renan”. Said explains the hostility as part of a larger system of power relations and knowledge production—Orientalism—that constructed Islam as an exotic and dangerous “Other” to support Western dominance.

A long history in European thought exists, filled with deep hostility—almost hatred—toward Islam as an absurd rival. These sentiments are found in works by Dante, Voltaire, and Renan. This antagonistic portrayal is evident in Voltaire's expression in *Zaire*, where Eastern violence is emphasized. “And, tho in childhood, can remember well. Those scenes of slaughter whereupon you dwell: And that from-out the blazing temple shorn, Some other infants too, were rudely torn” (*Zaire*, 2.1, p.23). Voltaire's characters recall the horrors they witnessed in their youth, with vivid memories of slaughter in places of worship and the brutal treatment of infants. This harrowing recollection underscores the narrative of Eastern violence.

Moreover, a dialogue between two French knights, Nerestan and Chatillon, further emphasizes this theme of ‘Eastern violence’: “Wherein we saw these consecrated

walls, (The conquest of our ancestral bands!) Fall into a barbarian's faithless hands. Heavns! had ye this forsaken Temple seen; The Tomb of God, which worshiped long had been" (*Zaire*, 2.1, p.21). They describe the fall of sacred walls, once the triumph of their ancestors, into the hands of a faithless and barbaric enemy. This reference to the "Tomb of God" hints at the perceived desecration of something holy, reinforcing the portrayal of Eastern forces as barbaric. Through these various portrayals in *Zaire*, Voltaire contributes to the Orientalist narrative—commonly dated to begin in the late eighteenth century—that sees the East as a place of backwardness, violence, and moral corruption. Although *Zaire* was written in 1732—decades before Napoleon's 1798 invasion of Egypt, which Said (1978) identifies as the beginning of modern, systematic Orientalism—earlier forms of Orientalist discourse were already embedded in European culture. Since the Crusades, Islam had been perceived as both a religious and political threat. This perception endured through the Enlightenment, shaped by ongoing tensions with the Ottoman Empire. In 18th-century France, Islam was often portrayed as despotic, irrational, and culturally alien (MacKenzie, 1995). Voltaire's depiction of Orosmane draws on these inherited stereotypes, reflecting broader Western anxieties about power, religion, and identity.

This binary between East and West is not merely a cultural divide; it serves as a way of justifying Western superiority, claiming the East as a constant source of danger and chaos. The play itself becomes a vehicle for exploring the racial, cultural, and ideological distinctions that were often used to support colonialism and imperialism. By continuing to draw on this binary opposition, the characters in *Zaire* serve to reinforce the idea that the East is something to be feared, to be contained, and ultimately to be controlled by more civilized West. As this drama continues to unfold, it becomes clear that the East-West dichotomy is more than just a geographic or political division; it is a deeply entrenched ideological framework that shapes both the characters' actions and the audience's perceptions of the Orient. The drama thus serves as a microcosm of the broader cultural and historical forces at play during the period, offering a critical lens through which to examine the enduring power dynamics between East and West.

Islamophobia and Cultural Tensions in Voltaire's Zaire

The negotiation that takes place in *Zaire* occurs against the backdrop of an uncertain and unstable East-West relationship. According to Del Balzo (2015, p.518), "It [*Zaire*] presents that negotiation within a context wherein the relationship between the East and West is unstable and unpredictable". This instability gives rise to complex tensions that influence cultural and political dynamics. Among these tensions is the emergence of the term Islamophobia. Defined by Bazian (2015, p.162) as "fear," "anxiety," or "phobia" of Muslims, the term also represents a far more encompassing process that impacts law, economy, and society. This pervasive phobia of Muslims leads to a misrepresentation of Islam and its followers, a theme deeply rooted in the literary and cultural production of the West.

The comparison between Islam and Christianity has historically provided a lens for writers to highlight perceived "defects" in Islam. As A.L. Tibawi asserts, "The early attacks on Islam and Muhammad were maintained for centuries" (Bazian, 2015, p.146). These critiques, often steeped in bias, became embedded in Western narratives, persisting through generations. One striking example of such narratives is Voltaire's *Zaire*, a work emblematic of eighteenth century French literature that critiques Islam. In *Zaire*, the titular character abandons her Christian roots to embrace what is described as the "false Mahomet." Voltaire writes, "Who since estranged from all her Christian race, Exchanges for false Mahomet, Christ's grace" (*Zaire*, 2.1, p.24). Here, *Zaire* is portrayed as having forsaken her Christian identity, trading divine grace for what is framed as the falsehood of Islam. This framing reinforces a long-standing Western depiction of Islam as a deviation from truth. Central to the play is Nerestan, who vehemently labels Mahomet as a false prophet. This attitude reflects broader historical perspectives, as noted by Daniel in *Islam and the West*. "Similarly, since Mohammed was viewed as the disseminator of a false Revelation, he became as well the epitome of lechery, debauchery, sodomy, and a whole battery of assorted treacheries, all of which derived 'logically' from his doctrinal impostures" (qtd. in Said, 2014, p.62). By portraying Mohammed as the originator of a fabricated doctrine, he is depicted as embodying various immoralities, a characterization that serves to discredit both the religion and its adherents. This perception is echoed in *Zaire*, where Nerestan's love for Christ is juxtaposed with his unrelenting hatred for Islam: "For the false Mahomet eternal hate—And love for Christ at the same endless rate!" (*Zaire*, 3.1, p.44). This dichotomy underscores the play's broader cultural commentary, illustrating how Christianity is exalted while Islam is vilified.

The misrepresentation extends further when Nerestan openly expresses his contempt for Islam without understanding its traditions. He declares, "A fearful malediction then awaits. Your daring to announce the God he hates" (*Zaire*, 4.1, p.62). This statement encapsulates the fear and animosity that underpin Islamophobic narratives. It is not merely a rejection of a different faith but a condemnation of its very existence. Such depictions perpetuate stereotypes and deepen the divide between the East and West.

The culmination of the play's tensions occurs in its tragic ending, where Orosmane, a Muslim man, kills his fiancée, *Zaire*, a Christian-born woman, driven by jealousy. This act cements the portrayal of Orosmane as a figure of violence and irrationality. Fatima's anguished cry highlights the gravity of the act: "Therein, thou tiger! eager for her gore, Therein arose her crime — she did adore!" (*Zaire*, 5.1, p.88). Fatima's description of Orosmane as a "tiger" eager for blood amplifies the imagery of savagery often associated with Muslims in such narratives. Similarly, Nerestan's condemnation of Orosmane as a "tyrant" reinforces this perception: "What are thine orders? tyrant — I await. With an unflinching brow, my coming fate!" (*Zaire*, 5.1, p.89). The labels of "tiger" and "tyrant" resonate with the broader Western depiction of Muslim characters as

inherently brutal and despotic. Before taking his own life, Orosmane issues a final command to Nerestan: to leave the land where “war and murder unremitting reigns.” This statement, while reflective of Orosmane’s personal despair, also serves as a broader commentary on the East, depicted as a realm plagued by violence and instability. By ending the play on this note, Voltaire reinforces the contrast between the “civilized” Christian West and the “savage” Muslim East. Through *Zaire*, Voltaire not only critiques European orthodoxy and the consequences of Eurocentric assumptions, he also contributes to a literary tradition that misrepresents Islam and Muslims, a tradition rooted in fear and misunderstanding. The play’s portrayal of characters, its framing of religious differences, and its ultimate tragic resolution all serve to perpetuate stereotypes that have persisted for centuries. This cultural production reflects and reinforces the broader societal anxieties of its time, where the relationship between the East and West was marked by instability and mistrust. As Del Balzo’s (2015) observation suggests, the negotiation within *Zaire* mirrors the unpredictable and fraught dynamics of the East-West relationship, a dynamic that continues to shape perceptions and interactions to this day.

CONCLUSION

In conclusion, Voltaire’s *Zaire* functions as a nuanced critique of the combination of Enlightenment ideology and Orientalism, emphasizing the conflicts between Eastern and Western principles. The drama not only embodies the Orientalist tendencies of the eighteenth century but also offers a nuanced critique of European cultural and religious institutions. The drama, set in an exoticized “East,” revolves around the tragic romance between the Christianized slave *Zaire* and the Muslim Sultan Orosmane, blending themes of love, betrayal, jealousy, and religious struggle. *Zaire* depicts the East as morally ambiguous and governed by irrationality, so reinforcing prevalent prejudices; nevertheless, Voltaire’s critique of religious intolerance and despotism provides a more profound and nuanced commentary on European culture.

Voltaire’s portrayal of the East corresponds to the Orientalist paradigm articulated by Edward Said, wherein the West characterizes the East as foreign, irrational, and inferior in comparison to the logical and superior West. Sultan Orosmane’s jealousy and irrationality exemplify the symbol of the Eastern dictator, whilst *Zaire*’s purity and devotion embody Western virtues. This binary dichotomy between East and West underscores the cultural stereotypes of the era, portraying the East as primitive and aggressive, while depicting the West as enlightened and moral. Nonetheless, *Zaire* serves as a critique of European religious fanaticism. The figure of Usbek, the Christian priest, symbolizes the harmful impacts of religious intolerance, providing a contrast to the inflexible convictions of the Eastern characters. Voltaire employs the East not merely as a backdrop for cultural discord, but as a reflection of European society’s weaknesses, revealing the perils of uncontrolled religious power. This constitutes a comprehensive critique of European institutions, especially the church, which Voltaire frequently condemned for its dogmatism and oppression.

By placing *Zaire* in the framework of Enlightenment philosophy, Voltaire's work critiques both Eastern and Western power structures and ideologies. The drama examines cultural conflict, transcending mere stereotype reinforcement to interrogate the effects of colonialism, religious intolerance, and cultural pride. In *Zaire*, Voltaire presents an examination on the complexity of human values and the perils of ideological inflexibility, rendering the play an important piece for comprehending the intellectual movements of the eighteenth century and their enduring significance in the critique of cultural representation.

REFERENCES

- Ahmad, A. (1992). *In Theory: Classes, Nations, Literatures*. Verso.
- Ashcroft, B., Ahluwalia, P., & Ahluwalia, D. P. S. . (2001). *Edward said*. Psychology Press.
- Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. Routledge.
- Bazian, H. (2015). "Islamophobia Studies Journal: Islamophobia and the Three Evils of Society". *Pluto Journals*, 3(1), 158–166.
- Brotton, J. (2006). *The Renaissance: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, USA.
- Cherpack, C. (1977). "French Forum: Love and alienation in Voltaire's *Zaire*". *University of Pennsylvania Press*, 2(1), 47–57. <https://www.jstor.org/stable/40550906>
- Del Balzo, A. (2015). "Studies in English Literature: 1500-1900: The Sultan's Tears in *Zaire*, an Oriental tragedy". *Gale Academic OneFile*, 55(3), 501+. <https://link.gale.com/apps/doc/A428751773/AONE?u=anon~4b6a5e6d&sid=googleScholar&xid=0bcdec16>
- Gellner, E. (1993). *Encounters with Nationalism*. Blackwell.
- Irwin, R. (2006). *For Lust of Knowing: The Orientalists and Their Enemies*. Penguin Books.
- Lewis, B. (1993). *Islam and the West*. Oxford University Press.
- Macfie, A. L. (2002). *Orientalism: A Reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- MacKenzie, J. M. (1995). *Orientalism: History, Theory and the Arts*. Manchester: Manchester University Press.
- Row, J. E. (2017). "Le monde francais du dix-huitieme siècle: Alternative intimacies, sympathy and sexuality in Voltaire's *Zaire*". *The Berkeley Electronic Press*, 2(1), 7. <https://ir.lib.uwo.ca/mfds-ecfw>
- Said, E. (1976). "Arabs, Islam and the Dogmas of the West. In A. L. Macfie (Ed.)", *Orientalism: A Reader* (pp. 104–106).

- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Vintage.
- Shakespeare, W. (2006). *Othello*. Edited by Michael Neill, Oxford University Press.
- Spivak, G. C. (1988). *Can the Subaltern Speak?* In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture* (pp. 271–313). University of Illinois Press.
- De Voltaire, F. M. A. (1854). *Zaire, a dramatic poem*. Trans. Albany Wallace. Worthing Printed by the author.
- Weber, C. (2004). “South Central Review: Voltaire’s Zaire: Fantasies of infidelity, ideologies of faith”. *The Johns Hopkins University Press*, 21(2), 42–62. <http://www.jstor.com/stable/40039809>

Representing The Unrepresentable: Class And Scent In Perfume: The Story of A Murderer

Aleyna ÖNEÇ¹

ABSTRACT

This article explores how Patrick Süskind's *Perfume: The Story of a Murderer* transforms scent into an ideological medium that structures class, identity, and visibility. Although often read through aesthetic or psychological lenses, this study approaches the novel from a Marxist perspective, focusing on scent and class. Grenouille's lack of personal scent is not simply a narrative oddity but a representation of ideological exclusion. Drawing on Louis Althusser's theory of interpellation, the article argues that Grenouille cannot become a subject within the dominant system because he lacks the attributes that allow for ideological recognition. His scentless body stands as a symbol of a class position that is unacknowledged, unnamed, and therefore unrepresentable. Using Fredric Jameson's concept of the political unconscious, the study examines how this narrative silence surrounding Grenouille's identity reflects a deeper historical contradiction. The novel constructs scent as both a cultural marker and a social mechanism of control, embedding ideological meaning in aesthetic form. Grenouille's production of perfume does not restore his place within the system; instead, it becomes a way of simulating subjectivity without attaining it. Through close textual analysis, the article reveals how *Perfume* questions the ideological functions of aesthetic pleasure and exposes the symbolic limits of visibility. Grenouille's final disappearance is not a defeat of the individual but the erasure of a figure that the system cannot assimilate. In this reading, Süskind's novel becomes more than a fictional account of obsession or genius; it is a literary space where the unrepresentable body confronts the structures that refuse to name it. Scent, as both presence and absence, emerges as the novel's central metaphor for class, recognition, and ideological silence.

Keywords: *Ideology, Scent, Class, Subjectivity, Representation*

¹ İstanbul Aydın University, İstanbul, aonec@aydin.edu.tr, ORCID: 0009-0009-8739-2046
 Submit Date: 28.05.2025, Acceptance Date: 01.07.2025
 DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2002

Temsili Mümkin Olmayanın Temsili: Koku Romanında Sınıf ve Koku İlişkisi

ÖZ

Bu çalışma, Patrick Süskind'in *Perfume: The Story of a Murderer* adlı romanını Marksist edebiyat kuramı çerçevesinde incelemektedir. Roman genellikle estetik ya da psikolojik yaklaşımlarla incelenirse de, bu çalışma kokuyu sınıf ve ideoloji ekseninde ele alan Marksist bir okuma sunar. Kokusuz doğan Grenouille karakteri, sistemin öznelleştirme mekanizması dışında kalmış, temsil edilemeyen bir sınıfsal boşluğu simgeler. Louis Althusser'in ideoloji ve çağırılma (interpellation) kuramı, Grenouille'ün neden toplumsal sistemde bir özneye dönüşemediğini açıklamak için temel alınırken; Fredric Jameson'ın politik bilinçdışı kavramı ise bu temsil krizinin edebi metin içinde nasıl sembolik olarak çözümlendiğini ortaya koyar. Çalışma, kokunun romanda nasıl bir ideolojik araç haline geldiğini, sınıfsal ayrımları nasıl görünür kıldığını ve aynı zamanda görünmez olanı nasıl maskeleydiğini analiz etmektedir. Sonuç olarak *Perfume* bireysel sapkınlık hikâyesi olmanın ötesinde, temsil edilemeyenin sistemsel olarak nasıl silindiğini gösteren politik bir anlatıya dönüşür. Grenouille'ün kokusuz bedeni, ideolojinin tanım yapamadığı bir boşluk olarak varlığını sürdürürken, yarattığı kokular geçici bir görünürlük sağlasa da, bu görünürlük temsilin yerini alamaz. Bu bağlamda roman, duyular üzerinden kurulan sınıf yapılarının ve estetik beğenilerin ideolojik işlevini sorgulayan katmanlı bir anlatı sunar.

Anahtar Kelimeler: İdeoloji, Temsil, Sınıf, Koku, Öznelik

He gave the world nothing but his dung — no smile, no cry, no glimmer in the eye, not even his own scent.
— Süskind p. 25

INTRODUCTION

Patrick Süskind's *Perfume: The Story of a Murderer* is a story of a murderer who follows an extraordinary sense. However, it contains a much deeper and ideological structure beneath the surface. In this universe, where scent almost carries an ontological meaning, lacking a personal smell is not a biological deficiency but a metaphor for a class-based position that is not acknowledged as a subject and is considered invisible by society. That is why Grenouille's lack of scent cannot be regarded merely as an individual tragedy, but rather as a representation of a historically repressed, unacknowledged, and excluded class. According to Louis Althusser's definition, ideology does not simply describe reality but functions by positioning individuals as "always-already subjects," assigning them a status within the system (Althusser, 2014, p. 192). Grenouille was born outside this system and cannot become a subject because he lacks both a defining scent and an identity. Here, identity refers not merely to personal individuality but to a form of subjectivity ideologically shaped and sanctioned by the system.

The novel opens with a vividly described image of France, specifically the fish market where Grenouille is born; a space filled not only with filth and poverty but also encoded with the spatial markers of class-based exclusion. By opening with the line “[i]n the period of which we speak, there reigned in the cities a stench barely conceivable to us modern men and women” (Süskind, 2006, p. 3), the narrative does more than evoke an atmosphere of the past; it constructs a historical mechanism of exclusion through the senses, the most fundamental medium for perceiving class differences. As Alain Corbin notes in *The Foul and the Fragrant*, scent in eighteenth-century France functioned as an ideological tool that demarcated physical, cultural, and moral boundaries (Corbin, 1986, p. 141). This process reflects how the rising bourgeois class used scent as both a sensory experience and a means of moral and social control, since scents encoded not only individuals but also the city itself as a class-based space (Corbin, 1986, p. 141). In this narrative, scent functions as an invisible weapon of bourgeois culture and its aesthetic values. As Terry Eagleton argues in *Marxism and Literary Criticism*, aesthetics is never innocent, as it is always an interpretation shaped by the dominant class (Eagleton, 2003, p. 15–16). Through the aestheticization of scent, *Perfume* shows how the bourgeois class sustains its ideological dominance.

This article examines how Süskind’s *Perfume* constructs class distinctions and ideological control through sensory representation, especially scent, within a Marxist framework. In this sense, *Perfume* stands out for treating scent not as an aesthetic motif but as a tool of ideological encoding. This reading focuses on how scent reproduces class differences as an ideological tool. Within this framework, the novel’s translation of smell from a sensory experience into an ideological construct calls for its evaluation as both a literary form and a political structure. This study offers an original contribution to the analysis of Süskind’s novel by approaching the sensory element of smell as both an aesthetic phenomenon and a vehicle for ideological and class-based structuring. The theoretical framework of this study will be built upon Louis Althusser’s concept of ideological state apparatuses and his theory of subject formation, along with Fredric Jameson’s notion of the political unconscious.

Jameson argues that literature should be understood as a symbolic act, one that performs a social and political function by leaving historical traces within the unconscious (Jameson, 2006, p. 5). In this sense, *Perfume* is not the story of an individual deviant but the narrative of a class-based identity that is systematically excluded, repressed, and reshaped. Grenouille’s scentlessness becomes a form of otherness that society cannot tolerate, symbolizing the veiled resolution of a historical contradiction. This contradiction lies between the invisibility of the lower classes and the normative authority of the bourgeois order.

Throughout the novel, the perfumes created by Grenouille are not only pleasant scents that appeal to aesthetic taste but also ideological instruments that control desire and reinforce authority. The description of his perfumes as having the power to command love, to awaken lust, to inspire admiration (Süskind, 2006,

p. 180) demonstrates that the scents he creates are not merely tools of persuasion but instruments of domination. From this perspective, scent becomes more than a sensual experience; it functions as a symbolic discourse on class and power. Grenouille's final "success" does not grant him visibility; instead, he is absorbed into ideological codes and re-naturalized to fit the system's norms.

This study argues that in Süskind's *Perfume*, scent is far more than an aesthetic pleasure; it is a medium through which class, ideology, and visibility are reproduced. In this narrative, scentlessness marks existential crisis, while producing scent becomes a path to power. The novel allows the reader to examine the distorted relationship between an individual cast out of the class structure and society, not merely on a psychological level, but on an explicitly ideological one. This article moves beyond psychoanalytic and aesthetic readings, centering scent as an ideological mechanism. Unlike previous studies that have primarily focused on aesthetic or psychological interpretations of scent in *Perfume*, this analysis emphasizes scent as an ideological instrument that organizes class structures and regulates subjectivity.

THEORETICAL FRAMEWORK: IDEOLOGY, SUBJECTIVITY, AND THE POLITICAL UNCONSCIOUS OF NARRATIVE

Defending a literary work is not only a way of individual expression; on the contrary, it is a space where historical and ideological structures are reproduced and reinforced, which is one of the main purposes of Marxist literary criticism. Within the framework of this study, Süskind's *Perfume: The Story of a Murderer* will be evaluated in this theoretical context. The theoretical structure will be built upon Louis Althusser's theory of ideology and subject formation, as well as Fredric Jameson's concept of the political unconscious.

According to Althusser, ideology is a system that structures the relationship individuals form with social reality (Althusser, 2014, p. 256). However, this system does not accept individuals as they are. It defines them, assigns them a position, and transforms them. Therefore, becoming a subject is not an identity that naturally belongs to the individual; it is the result of ideology hailing the individual, assigning them a place, and forcing them into a role (Althusser, 2014, p. 264). Grenouille is born outside of this hailing. He has no scent because he is not included in the system's mechanism of identification. His scentlessness is thus not simply biological, but functions as a sign of his exclusion from the system's mechanisms of recognition and power. In this regard, Althusser connects ideology to institutionalized structures that operate within material practices (Althusser, 2014, p. 259). Institutions such as literature, family, religion, and cultural production are all components of this ideological structure. In *Perfume*, these ideological mechanisms operate directly through scent. Even though Grenouille's lack of scent leaves him outside of the system, he deciphers the society's logic of resemblance and enters the ideological structure in an unusual way. Therefore, the perfumes Grenouille creates can be interpreted as ideological tools with the power to produce subjectivity and to shape the system's structure

of desire, since in this system, individual desires are not natural impulses but ideologically constructed and regulated by dominant social values.

Unlike Althusser, Jameson views literature as a space where ideological contradictions are symbolically resolved. According to his approach, every narrative is a structure that conceals historical and class-based contradictions, while simultaneously revealing them on a symbolic level (Jameson, 2006, p. 64). From this perspective, *Perfume* is not merely a personal narrative about Grenouille's deviance; it is a historical and ideological resolution of a figure who is cast out of the class structure, unrecognized, rendered invisible, and trapped in a pathological relationship with society. This resolution sustains the ideological order by repressing the other, which society cannot allow to exist within the system. Another key claim made by Jameson is that literary texts reproduce what has been repressed at a symbolic level, attempting to resolve underlying societal conflicts. By stating that:

the political perspective [is] not as some supplementary method, not as an optional auxiliary to other interpretive methods current today—the psychoanalytic or the myth-critical, the stylistic, the ethical, the structural—but rather as the absolute horizon of all reading and all interpretation. (Jameson, 2006, p. 1)

he emphasizes that every literary text is inevitably political. This emphasis allows the novel to be treated as a text that simultaneously implies historical repressions and reconstructs them at a structural narrative level. Thus, the representation of scent in *Perfume* will be regarded as an ideological form that regulates class differences, visibility, and the process of becoming a subject. Moreover, within this theoretical framework, the following sections of the study will interpret the novel through the representation of scent in relation to social class, the ideological distinctions constructed through aesthetic taste, and the literary portrayal of the body that fails to become a subject. This approach aims to reveal the deep ways in which ideology shapes narrative structures and symbolic representations.

SCENTLESS BODY, NAMELESS SUBJECT: GRENOUILLE'S CLASS POSITION

Jean-Baptiste Grenouille's birth is not merely a biological beginning, but also the first traumatic encounter between a system-excluded subject and society. He is born in one of the dirtiest and most hidden corners of Paris, surrounded by the stench of fish and blood. His lack of reaction in the birth scene, such as not crying, not looking, and most importantly, being without a scent, suggests that his bodily existence has no place within the social system from the very moment he enters the world (Süskind, 2006, p. 3–4). The absence of scent can be interpreted not as a physical deficiency, but as a representation of the character's ideological inability to be named, defined, and consequently, to become a subject. Therefore, Grenouille's lack of scent holds significant importance within Althusser's theory of subject formation. According to Althusser, a person becomes a subject when they are hailed by ideology through institutions (Althusser, 2014, p. 264).

However, Grenouille is not hailed by any ideological structure; institutions such as family, school, or religion have no effect on him. This suggests not simply that he is pushed outside the system, but that he exists beyond its field of recognition, in other words, he remains undefined. The fact that he is not hailed indicates that he has an existence that cannot be recognized by any system. Althusser explains this through the concept of ideological recognition. According to ideology, one of the fundamental conditions for becoming a subject is that the individual must be defined within a specific social role (Althusser, 2014, p. 188). Grenouille, however, is not positioned within any such role; his lack of scent confirms this state of indefinability.

Grenouille's absence of scent is directly linked to the novel's class structure. Alain Corbin states that fragrance functions as a tool of distinction between social classes, and argues that the bourgeoisie legitimizes its class-based status through scent (Corbin, 1986, p. 141). Nonetheless, Grenouille carries neither the scent associated with the lower class nor the refined fragrance of the upper class; thus, he becomes an entity that cannot be represented within any class hierarchy. In this context, his existence can be seen as a void that lies outside the map of social class. Even though he is within the system, he represents a body that cannot be placed within any class position. Therefore, his lack of scent also signifies a symbolic void. Jameson's notion of historical repression offers a way to analyze how this symbolic void reflects deeper structural tensions within the narrative. Through Grenouille, *Perfume* constructs a figure that cannot be defined, is excluded, and cannot be incorporated into the semantic map of the system. Grenouille's existence carries the trace of a contradiction that the system fails to represent. This unrepresentability does not refer to someone excluded by the system but rather to an Other whom the system cannot recognize. Jameson defines such figures as semantic absences, as they are symbolic constructs that push the limits of the text's meaning system (Jameson, 2006, p. 33).

The exclusion Grenouille experiences throughout his childhood can be interpreted as the social manifestation of this semantic absence. For instance, Madame Gaillard's indifference towards him represents this semantic absence at the societal level. In the book, Madame Gaillard says, "[t]his baby makes my flesh creep because it doesn't smell the way children ought to smell" (Süskind, 2006, p. 13), implying that Grenouille is not even included in society's definition of a human child. His association with neither love nor direct rejection reflects his unrepresentability within the system. In this context, his lack of scent is not merely a sensory deficiency, but a sign of his exclusion from social recognition. This subject who cannot become an object of desire is also unable to shape the desires of the system, as he exists outside the norms established by that very system.

Grenouille's production of fragrances in the later chapters has no effect on his class status. This act of production does not integrate him into the system; on the contrary, it transforms him into a figure who manipulates the system's tools.

Even with the perfumes, he can only be temporarily recognized and ideologically classified. Althusser's emphasis on ideology as not merely conceptual but also operative through material practices becomes particularly relevant here (Althusser, 2014, p. 186). Grenouille attempts to compensate for his lack through the production of fragrances; however, this substitution does not lead to subject formation, as becoming an ideological subject is only possible through representation. In the end, his absence of scent renders him unrepresentable.

Consequently, Grenouille's class position cannot be explained through a classical notion of exclusion. He is not a figure actively excluded by the system, but rather one the system fails to identify. As such, he is both repressed and rendered invisible. *Perfume* not only represents this invisibility; it also presents it as a bodily form of existence that remains outside the ideological frame. When the novel is examined through Jameson's concept of the political unconscious, Grenouille's scentless body emerges as a structural contradiction that the system refuses to acknowledge (Jameson, 2006, p. 246).

SCENT AND AESTHETIC TASTE: THE IDEOLOGICAL FUNCTION OF BOURGEOIS PLEASURE

In Süskind's novel, scent is both a determinant of class differences and a tool for reproducing aesthetic orders. The novel examines, within the historical and cultural context of eighteenth-century France, the aesthetic and social functions of scent. As Neil H. Donahue states, Süskind's *Perfume* integrates the sense of smell into its historical and cultural framework, opening a sensory gateway to the social dynamics of its time (Donahue, 1992, p. 37). In this way, scent creates not only the atmosphere of the novel but also the ideological codes underlying class relations. The novel's construction of class codes through sensory perception parallels its reproduction of class belonging through aesthetic preferences. These codes determine social positions and simultaneously shape the way individuals construct their self-image within the aesthetic domain. Bourdieu's theory of aesthetic taste is crucial for understanding the novel. According to Bourdieu, "[t]aste classifies, and it classifies the classifier" (Bourdieu, 2010, p. xxix). This implies that aesthetic preferences and tastes not only distinguish social differences but also play a role in the reproduction of class identity. Süskind's *Perfume* explores this mechanism through scents, demonstrating that perfumes in bourgeois culture function both as markers of identity and as instruments of power. Aesthetic taste thus functions as a class-distinguishing factor; this is evident in the sharp contrasts between bourgeois bodies and spaces associated with clean, pleasant scents and the lower-class environments depicted through foul odors. In this context, being clean is an expression of class-based superiority rather than hygiene.

In the book, Grenouille's first encounter with perfumes is described immediately following an extended depiction of the peasants' smells, which symbolize their poverty: "Through the wrought-iron gates at their portals came the smells of coach leather and of the powder in the pages' wigs, and over the high walls passed

the garden odours of broom and roses and freshly trimmed hedges” (Süskind, 2006, p. 41-42). What emerges from this is that scent aesthetics is one of the core elements of class discrimination, with the notions of “cleanness” and “royalty” deeply intertwined within bourgeois ideology, and the setting coded accordingly. Rindisbacher’s study demonstrates how representations of scents become functional in social and historical contexts. According to him, the lower-class scents in *Perfume* are associated with dirt, decay, and images of poverty to reinforce social exclusion and humiliation (Rindisbacher, 2015, p. 87-89). In this context, it becomes clear that scent can be considered an ideological tool operating through social power relations marked by discrimination. *Perfume* reveals the class-based structures hidden behind aesthetic tastes associated with scent. Fragrances serve as a means of perpetuating bourgeois culture, and Grenouille’s lack of scent positions him outside this aesthetic-ideological order. The perfumes he creates go far beyond aesthetic objects; they are tools that shape desires and reinforce social authority. However, this process of production does not incorporate him into the system; instead, it turns him into a figure who manipulates the system’s desires and, in doing so, exposes the ideological function of aesthetic production.

In Süskind’s *Perfume*, scent is not just a sensory experience but a visible signature that social structures and power relations cannot be without. Scents draw the boundaries that determine class differences; the elegance and superiority of the upper class and the exclusion and “filth” of the lower class are continuously reproduced through these boundaries. Grenouille’s lack of scent is a living symbol of being outside this order and rejected from social belonging. However, the perfumes he creates appear as tools to reverse social codes and manipulate power. In this way, scent becomes a playground and a stage of authority in the text, where aesthetic pleasure and social control intertwine. *Perfume* thus makes readers reflect on both visibility and invisibility through scent, showing how class identities are shaped and how aesthetics draws ideological boundaries. These boundaries are legitimized through aesthetic tastes, and class differences are naturalized through the senses. With this unique perspective, the novel goes beyond sensory perception to reveal a fundamental part of social order and conveys the multilayered political discourse of scent.

THE PROCESS OF PRODUCTION AND ALIENATION: THE SOCIAL ESTRANGEMENT OF GRENOUILLE’S SCENTLESS BODY

The absence of scent in *Perfume* appears not only as a problem of ideological unrecognition but also as a form of alienation connected to the production process. According to Marx’s theory of alienation, the individual becomes estranged from their own labor, the product of that labor, and ultimately from themselves, because production is integrated into the functioning of the system by being separated from the individual’s existence (Marx, 1975, p. 327). In Grenouille’s case, this process operates through sensory production rather than material labor. The production of scent lies at the center of his contradictory relationship with both the social order and his own existence. Although Grenouille demonstrates extraordinary mastery in perfume production, this process does not enable him to

become a subject within the system. On the contrary, while he can shape others' desires and perceptions through his perfumes, his own body remains scentless, undefined, and outside the system. The novel emphasizes this contradiction through Grenouille's grotesque awareness of his own body:

He could smell nothing. He could not smell anything in his armpits, nor on his feet, nor around his genitals when he bent down to them as far as he possibly could. It was grotesque. He, Grenouille, who could smell other people miles away, was incapable of smelling his own genitals not a handspan away! (Süskind, 2006, p. 156)

In this scene, Grenouille's sensory ability, which guides his perception of his own body, reveals his representational crisis. While he becomes a figure who can control society's perception through his superior sense of smell, his inability to comprehend his own existence signifies both an ontological void and ideological unrecognizability. Even though Grenouille's perfumes hold symbolic power for others, this production does not make him visible. On the contrary, his scentless body keeps him outside representation. In accordance with Marx's theory of alienation, Grenouille's labor produces social value; however, this process alienates him from his own product, his body, and his recognition within the system.

Althusser's understanding of ideology states that the process of subjectivity is related to both bodily and symbolic visibility (Althusser, 2014, p. 264). Louis Althusser's theory of ideology demonstrates that subject formation is related not only to recognition but also to visibility. Grenouille's scentless body signifies a body that is unrepresentable and for which such visibility is impossible. However, Süskind constructs this unrepresentability not merely through exclusion, but through the transformation of the body into a symbolic void. In the scene where Grenouille attempts to smell his own body, what he experiences is not only an absence but a profound repulsion from himself. This repulsion expresses not exclusion from the system, but a transformation into an entity that the system cannot comprehend. Additionally, Jameson's notion of semantic absence is crucial to understanding Grenouille's invisibility. According to him, repressed conflicts can be discerned through the leaks and fragments within a literary work (Jameson, 2006, p. 4). Grenouille's body, which cannot be acknowledged by either society or himself, embodies this contradiction. He is not merely an outcast unable to find a place within the system; rather, he is repressed to ensure the continuation of that system, as the unknown poses a threat. Süskind's depiction of Grenouille's seven years in the cave, marked by silence and stasis, highlights the radical extent of his separation from the ideological system (Süskind, 2006, p. 153-154). This suggests that Grenouille has become a removed subject, both socially and narratively. This absence reflects the failure of the system to acknowledge him, and even the narrative appears to gradually erase his presence. In this way, Grenouille retreats not only from the external world but from the space of representation itself.

Grenouille, who impresses the masses and renders them powerless through the perfumes he produces, ultimately seeks to end his own existence. The expression “[h]e was overcome with a desire to abandon his plans, to walk out into the night and disappear” (Süskind, 2006, p. 227) not only conveys fatigue but also reflects the dissolution of the unrepresentable subject under the pressure of the system. At this point, the novel moves beyond the classic Marxist narrative that establishes a direct connection between production and visibility; here, production signifies not subject formation but erasure. Ultimately, *Perfume* goes beyond the individual deviation and expresses how the modern ideological structures deal with figures they cannot define. Grenouille is not simply a representation of a body outside class boundaries; rather, he is a symbolic excess, an entity that cannot be defined by the existing discourse of the system and wanders through the narrative’s political unconscious.

POWER AND COLLAPSE: THE AUTHORITY OF SCENT AND IDEOLOGICAL VOID

Grenouille’s rise throughout the novel is not about aesthetic satisfaction or revenge, but about how scent becomes an absolute means of control. However, at the peak of this domination, acceptance by society does not occur. On the contrary, the height he reaches through his perfumes marks the moment when he is ideologically erased and his invisibility becomes certain. This collapse in Süskind’s novel carries a silent glory because, even at the moment when Grenouille is able to control others’ desires and appears god-like to them, he cannot develop a definition for himself. The collective hysteria scene in Grasse Square can be seen as the clearest moment of this rupture. In this scene, Grenouille enchants the crowd with his perfect perfume:

A flesh-and-blood bishop was on his knees before him, whimpering with pleasure. The rich and the mighty, proud ladies and gentlemen, were fawning in adoration, while the common folk all around — among them the fathers, mothers, brothers and sisters of his victims — celebrated an orgy in his honour and in his name. A nod of his head and they would all renounce their God and worship him, Grenouille the Great. Yes, he was Grenouille the Great! (Süskind, 2006, p. 278)

However, this divinity is not recognition of the individual; rather, it is a temporary acceptance of a figure trapped in a symbolic void, sustained by illusion. Grenouille in this scene is not simply a representation but the lived presence of what cannot be represented, brought vividly to the stage. Thus, the function of scent is not to make a body visible, but to conceal the absence of that body. Using Jean Baudrillard’s theory of simulation, this scene can be interpreted not as reality but as an ideological reflection of desire. Grenouille is scentless; however, through scents, he creates a simulation of identity. This simulation does not grant him acceptance; it merely allows society’s desires to be projected onto this void (Baudrillard, 1994, p. 1). When approached through Baudrillard’s theory of simulation, the identity Grenouille constructs through scent is not a reflection of reality but a fabrication shaped by desire, and this construct functions as a

deceptive illusion rather than an authentic self. Althusser's claim that ideology functions through material practices should be reconsidered here: Grenouille's scent moves the system's senses; however, it still does not produce any institutional or ideological interpellation (Althusser, 2014, p. 264). The illusion he creates actually proves that he still cannot be acknowledged by the system; therefore, he must be temporarily transformed. This means he remains invisible, and his ideological void is perfumed only briefly. Like a perfume, he becomes noticeable for a moment and then disappears.

At the end of the story, this false visibility collapses. Grenouille could have possessed everything with his essence of the absolute, but he refuses this and chooses to disappear: "He no longer wanted to live at all. He wanted to go to Paris and die. That was what he wanted" (Süskind, 2006, p. 291). These lines emphasize what the system does to the unknown. He is not rewarded with subjectivity at the end of the production process. On the contrary, to maintain his persistent absence from representation, he withdraws from the scene. As a result, the peak moment in *Perfume* is not the completion of subject formation or an ideological aesthetic of space but rather a spectacle. The power Grenouille gains through scent does not make him truly known; it only temporarily masks his invisibility within the system. Therefore, the novel goes beyond portraying scent as an ideological tool. It reveals how something deeply cherished cannot be fully represented, turning the story into a political narrative about the ultimate collapse of aesthetics.

CONCLUSION

The most lasting mark left by a scentless body is not a smell but emptiness. Patrick Süskind's *Perfume* tells a story of invisibility and absence of representation in a world where the senses have become politicized. Grenouille's lack of scent is not merely a deficiency; it is a fracture the system cannot grasp or represent, so it must suppress it. He is a point excluded from the class map, a figure silenced by ideology, an absence unable to assert its own existence yet powerful enough to shape the direction of desire. This erasure does not simply signify the destruction of an individual; it marks the suppression of everything the system fails to name or position within the ideological order. Grenouille is not merely a fictional character, but the embodiment of a void that ideology refuses to acknowledge.

This study evaluated the function of smell in the novel not only as an aesthetic or narrative element but also as a device operated by ideology. Using Althusser's theory of subjectivation and ideology, it revealed Grenouille's exclusion from the system as an uncalled-for and unnamed body. It also demonstrated how this lack of representation is symbolized within the novel's internal structure through Jameson's approach to the political unconscious. The power established by smells creates illusion rather than visibility and produces simulation instead of representation. Grenouille, who was treated like a god in Grasse Square, represents the aesthetically perfumed form of a body the system cannot comprehend. The deification presented in this scene is not an act of glorification; rather, it marks the displacement of the subject and its transformation into a collective object of

fantasy. What occurs in this moment is not the recognition of Grenouille, but the aesthetic masking of his exclusion from the system. In this ideological framework, the novel reveals the failure of the ideological system to define the subject and its attempt to compensate for this lack through aesthetic means. However, this scene does not establish power; rather, it conceals an unresolvable ideological void. The peak coincides with collapse because an entity outside the system remains unrecognizable even when producing the most perfect scent. Süskind's novel is not a tale of individual perversion but a narrative demonstrating how the unrepresentable is rendered "invisible" by the system. From this perspective, the novel is not merely a narrative; it stages the process through which a figure that exceeds the limits of recognition is rendered invisible within the ideological order. In this structure, aesthetics functions as a veil that conceals what is absent, yet can never truly fill the absence.

In light of this information, *Perfume* not only reveals how bourgeois aesthetics and ideological domination rely on the senses but also brings to the forefront the invisibility of figures excluded from the system, both in literary and political terms. In this context, scent functions not as a mere emotion, but as an ideological boundary that determines who is perceived, who is excluded, and who is interpellated by the system. Grenouille remains a blank spot on the system's map; yet that blank, much like the sharpest scent, endures in the text's consciousness. For this very reason, the unplaceable gap becomes more enduring than what the system is able to recognize. No matter how forcefully it is repressed, Grenouille's presence continues to echo within the subconscious of the text. This is precisely why his story concludes with the line "[t]hey were uncommonly proud. For the first time they had done something out of Love" (Süskind, 2006, p. 296). At first glance, this final sentence may appear to signal a moment of dissolution or purification. Yet in reality, it functions as a narrative device that seals a representational gap with an emotional curtain. What appears as visibility here is not recognition, but suppression veiled by aesthetics.

REFERENCES

- Althusser, L. (2014). *On the reproduction of capitalism: Ideology and ideological state apparatuses* (G. M. Goshgarian, Trans.). Verso.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation* (S. F. Glaser, Trans.). University of Michigan Press.
- Bourdieu, P. (2010). *Distinction: A social critique of the judgement of taste* (R. Nice, Trans.; T. Bennett, Intro.). Routledge. (Original work published 1979)
- Corbin, A. (1986). *The foul and the fragrant: Odour and the French social imagination*. Berg.
- Donahue, N. H. (1992). Scents and insensibility: Patrick Süskind's new historical critique of "Die neue Sensibilität" in *Das Parfum* (1985). *Modern Language Studies*, 22(3), 36–43. <https://doi.org/10.2307/3195217>

- Eagleton, T. (2003). *Marxism and literary criticism*. Routledge.
- Jameson, F. (2006). *The political unconscious: Narrative as a socially symbolic act*. Routledge.
- Marx, K. (1975). *Economic and philosophic manuscripts of 1844* (G. Benton, Trans.; L. Colletti, Ed.). In *Early writings*(pp. 327). Penguin Books.
- Rindisbacher, H. J. (2015). What's this smell? Shifting worlds of olfactory perception. *KulturPoetik*, 15(1), 70–104. <https://www.jstor.org/stable/24369777>
- Süskind, P. (2006). *Perfume: The story of a murderer* (J. E. Woods, Trans.). Penguin Books. (Original work published 1985)

Sağlık Hizmetlerinde Büyük Verinin Etkin Kullanımı: Hes ve Wechat Örneği

Rumeysa Nur TAMYİĞİT¹

Furkan Ahmet TAMYİĞİT²

ÖZ

Gelişen bilgisayar teknolojileriyle birlikte veri üretiminde büyük bir artış yaşanmakta; bu veriler, öngörüleme, afet ve salgın yönetimi ile karar alma süreçlerinde kullanılmaktadır. Akıllı sistemler, sensörler ve bulut bilişim altyapıları aracılığıyla elde edilen verilerin anlamlandırılması gün geçtikçe daha kritik hâle gelmiştir. Yapay zekâ ve bulut teknolojilerinin entegrasyonu, veri analizinde etkinliği artırmakta, böylece kamu güvenliği ve sağlık sistemleri açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. Ancak veri analizinin yetersiz veya hatalı yapılması durumunda ekonomik kayıplar, hatalı yönetim kararları ve sağlık hizmetlerinde aksaklıklar gibi ciddi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla, özellikle pandemi benzeri kriz dönemlerinde, büyük verinin doğru, güvenilir ve etkin bir şekilde işlenmesi, stratejik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Büyük veri, COVID-19 pandemisi boyunca devamlı bir şekilde kullanılmıştır. Koronavirüsünün tüm dünyaya yayılmasıyla beraber pandemi ilan edilmiş ve ülkeler, COVID-19 ile mücadele kapsamında büyük veri teknolojilerinden faydalanılmaktadır. Araştırmada, COVID-19 pandemisi esnasında büyük verinin ne kadar kullanıldığını ve bunun ne gibi faydalar sağladığını incelenmektedir. Bu araştırma, COVID-19 pandemisi sürecinde büyük veri teknolojilerinin kullanım biçimlerini ve bu teknolojilerin salgın yönetimine olan etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çin’de WeChat ve Türkiye’de Hayat Eve Sığar uygulamaları örnek alınarak, büyük verinin halk sağlığı politikalarının şekillendirilmesindeki rolü, erken uyarı sistemlerinin etkinliği ve sağlık risklerinin yönetimindeki katkısı değerlendirilmektedir. Araştırmada, farklı veri kaynakları ve dijital platformlar karşılaştırmalı olarak analiz edilerek, büyük veri uygulamalarının benzerlikleri, farklılıkları ve geliştirmeye açık yönleri ortaya konulmuştur. Bu sayede, gelecekteki sağlık krizlerine yönelik daha etkili ve etik veri politikalarının oluşturulmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Büyük Veri, Veri Analitiği, Salgın, COVID-19, Sağlık Sektörü.*

¹ *Istanbul Aydın University, Istanbul, rumeysatamyigit@stu.aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0005-6075-9814>*

² *Sabahattin Zaim University, Istanbul, furkan.tamyigit@izu.edu.tr., <https://orcid.org/0000-0001-9873-0877>*

Submit Date: 14.07.2025, Acceptance Date: 04.08.2025

DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v01i12003

Effective Use Of Big Data In Health Services: The Example Of Hes And Wechat

ABSTRACT

With developing computer technologies, there has been a significant increase in data generation; this data is used in forecasting, disaster and epidemic management, and decision-making processes. Interpreting data obtained through smart systems, sensors, and cloud computing infrastructures has become increasingly critical. The integration of artificial intelligence and cloud technologies increases the efficiency of data analysis, providing significant advantages for public safety and healthcare systems. However, inadequate or inaccurate data analysis can lead to serious problems such as economic losses, flawed management decisions, and disruptions in healthcare services. Therefore, especially during crises like pandemics, the accurate, reliable, and effective processing of big data stands out as a strategic necessity. Big data has been used continuously throughout the COVID-19 pandemic. With the spread of the coronavirus worldwide, a pandemic was declared, and countries utilized big data technology to combat COVID-19. This research examines the extent to which big data was used during the COVID-19 pandemic and its benefits. This study aims to examine the use of big data technologies during the COVID-19 pandemic and their impact on pandemic management. Using examples such as the WeChat application in China and the Hayat Eve Sığar application in Turkey, the research evaluates the role of big data in shaping public health policies, the effectiveness of early warning systems, and the management of health risks. A comparative analysis of various data sources and digital platforms is conducted to identify similarities, differences, and areas for improvement in big data practices. The study ultimately aims to contribute to the development of more effective and ethical data policies for future public health crises.

Keywords: *Big Data, Data Analytics, Epidemic, COVID-19, Healthcare Sector.*

GİRİŞ

21. yüzyılda dijital dönüşümün ivme kazanması ve bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, küresel ölçekte veri üretiminde benzeri görülmemiş bir artış beraberinde getirmektedir (Chen, Mao, & Liu, 2014). Bu durum, sağlık sektörü başta olmak üzere pek çok alanda büyük verinin stratejik değerini öne çıkarmış ve acil durum yönetiminde veriye dayalı karar alma mekanizmalarının önemini vurgulamaktadır (Ristevski & Chen, 2018). Nitekim COVID-19 küresel pandemisi, sağlık sistemlerinin dayanıklılığını test ederken, büyük veri analitiği ve yapay zekâ tabanlı çözümlerin pandemi yönetimindeki vazgeçilmez rolünü ortaya koymaktadır (Alsunaidi et al., 2021; Zhang, Liu, & Zhang, 2021). Büyük veri uygulamaları, enfeksiyon yayılım dinamiklerinin modellenmesi, risk değerlendirmesi, filyasyon çalışmaları ve sağlık altyapısının optimizasyonu gibi kritik süreçlerde karar vericilere stratejik destek sağlamaktadır (Kamel Boulos & Geraghty, 2020). Bununla birlikte, söz konusu teknolojilerin başarılı şekilde uygulanabilmesi için veri kalitesi, işleme etiği ve güvenlik protokolleri konularında kapsamlı düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (Morley et al., 2020). Bu nedenle, büyük veri uygulamalarının etkinliği yalnızca teknolojik yeterliliğe değil, aynı zamanda veri güvenliği, etik standartlar ve yasal düzenlemelerle desteklenmesine bağlıdır. Bu unsurlar hem birey mahremiyetinin korunması hem de kamu güveninin sağlanması açısından temel bir gereklilik oluşturmaktadır.

Bu çerçevede dijital teknolojilerin kamu politikalarının oluşum sürecine olan etkisi, çağdaş halk sağlığı yönetiminin tartışmalı başlıklarından biri haline gelmektedir. Dijital uygulamaların yalnızca teknik çözümler üretmekle kalmayıp, aynı zamanda sosyo-politik karar alma süreçlerini yönlendiren araçlara dönüşmesi, bu konuyu çok boyutlu bir analiz alanı hâline getirmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın temel araştırma sorularından biri, Hayat Eve Sığar (HES) ve WeChat gibi dijital sağlık uygulamalarının işlevselliğinin pandemiyle mücadele politikalarına nasıl entegre edildiğine odaklanmaktadır. Aynı zamanda büyük veri teknolojilerinin, çağdaş sağlık sistemlerinde karar alma süreçlerine etkisi ve bu etkilerin ne ölçüde yapısal bir dönüşüme yol açtığı da araştırma kapsamında ele alınmaktadır. Buna ek olarak, kriz dönemlerinde geleneksel medya ile dijital medya araçlarının halk sağlığı iletişimde üstlendikleri farklı rollerin anlaşılması, çalışmanın analiz perspektifini genişleten önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Bu araştırma, COVID-19 pandemisinde büyük veri teknolojilerinin halk sağlığı uygulamalarındaki yerini, Türkiye'deki Hayat Eve Sığar (HES) ve Çin'deki WeChat platformları özelinde karşılaştırmalı olarak irdelemektedir. Bahsi geçen uygulamalar, büyük verinin kamu sağlığı yönetimine entegrasyonuna dair iki farklı yaklaşımı temsil etmekte olup, değişen sosyopolitik bağlamlarda dijital sağlık stratejilerinin işlevselliğini yansıtmaktadır (Li et al., 2021; Turan, 2022). Nitel araştırma yaklaşımı ile tasarlanan bu çalışma, söz konusu dijital araçların veri toplama mekanizmalarını, analitik süreçlerini ve politika belirleme süreçleriyle bütünleşme düzeylerini sistematik biçimde karşılaştırmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'deki Hayat Eve Sığar (HES) ve Çin'deki WeChat platformları üzerinden toplanan veriler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Veri toplama ve analiz

süreçleri sistematik biçimde değerlendirilmiş, farklı sosyopolitik bağlamlarda büyük veri uygulamalarının etkileri ve işleyişi karşılaştırılmıştır. Bu yöntemle, uygulama örnekleri ve sınırlılıklar belirlenmiş; halk sağlığı yönetimindeki stratejik gelişmeler desteklenmiştir. Araştırma, niteliksel karşılaştırmalı analiz teknikleriyle yürütülmüştür. Bu kapsamda araştırma, pandemi yönetiminde erken uyarı sistemleri, risk azaltma stratejileri ve kamuoyu bilgilendirme politikalarına büyük verinin katkılarını ele alarak alanyazına özgün bir perspektif kazandırmaktadır (Jiang et al., 2022). HES ve WeChat uygulamalarının veri işleme süreçleri ile karar destek mekanizmaları bakımından karşılaştırılması, dijital halk sağlığı uygulamalarının etkililiği üzerine çok yönlü değerlendirmelere olanak tanımaktadır. Elde edilen bulgular, gelecekte karşılaşılabilecek benzer sağlık krizlerinde, daha esnek yapılı, kapsayıcılığı yüksek ve etik ilkelere dayalı büyük veri politikalarının tasarlanmasına katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Çalışmanın temel hedefi, COVID-19 pandemisi sürecinde büyük veri teknolojilerinin sağlık sistemleri ve kamu yönetimi üzerindeki dönüştürücü etkilerini çok boyutlu olarak incelemek ve dijital müdahale araçlarının operasyonel verimlilik, veri gizliliği ve etik sorumluluk boyutlarını değerlendirmektir. Bu doğrultuda, HES ve WeChat uygulamalarının sunduğu veriler ışığında, büyük veri tabanlı çözümlerin kriz yönetimindeki etkinliğini ve gelecekteki olası halk sağlığı acil durumlarında uygulanabilirliğini tartışan politika önerileri geliştirilmektedir (Wang et al., 2023). Bu bağlamda bu araştırma, küresel sağlık krizleri bağlamında dijital teknolojilerin sorumlu ve etkili kullanımına yönelik bütüncül bir çerçeve sunarak hem akademik tartışmalara hem de politika yapıcılara katkı sağlayacak bulgular ortaya koymaktadır.

Yeni Medya ve Uygulamaların Kullanımı

Medya kavramı, toplumsal iletişimin en temel araçlarından biri olarak, insanlık tarihi boyunca sürekli bir dönüşüm içerisinde olmaktadır (McLuhan, 1964). Bu dönüşüm, teknolojik gelişmelerle paralel biçimde ilerlemiş ve her dönemde bireylerin bilgiye erişim biçimlerini, toplumsal katılım düzeylerini ve kültürel etkileşim alanlarını yeniden şekillendirmektedir (Castells, 2009; Lievrouw & Livingstone, 2006). Geleneksel medya olarak tanımlanan gazete, radyo ve televizyon gibi araçlar, uzun yıllar boyunca toplumda kamuoyu oluşturma, bilgi yayma ve eğlendirme işlevlerini yerine getirmektedir. Ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru dijital teknolojilerin gelişimiyle birlikte medya, yalnızca tek yönlü bir iletişim kanalı olmanın ötesine geçerek çok yönlü, etkileşimli ve veri tabanlı bir yapıya dönüştürmektedir. Bu yeni yapıyı ifade etmek üzere “yeni medya” kavramı literatürde yerini almıştır (Manovich, 2001; McLuhan, 1964). Bu dönüşüm, medya kullanım alışkanlıklarında köklü değişikliklere yol açarak bireylerin içerik üreticisi konumuna gelmesini sağlamakta ve toplumsal iletişim dinamiklerini çeşitlendirmektedir.

Yeni medyanın temel karakteristikleri arasında dijitallik, etkileşim, hipermetinsellik, çok modluluk ve kullanıcı merkezlilik sayılmaktadır (Manovich, 2001; Murray, 2011). Bu özellikler sayesinde yeni medya, kullanıcıların

bilgiye erişimini kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda bilgi üretimini de demokratikleştirmektedir. Geleneksel medya hiyerarşik yapıya sahipken, yeni medya ağ tabanlı ve yatay örgütlenmeye dayanmaktadır. Söz gelimi, sosyal medya platformları, bireylerin içerik oluşturmasını, yaymasını ve başka kullanıcılarla eşzamanlı olarak etkileşim kurmasını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda yeni medya, bireyleri pasif izleyiciler olmaktan çıkararak aktif katılımcılar haline getirmektedir.

Teknolojik altyapıların gelişimiyle birlikte, yeni medya ile büyük veri arasında güçlü bir etkileşim doğmaktadır. Yeni medya platformları, kullanıcılarının her hareketini dijital izler olarak kaydederek devasa veri havuzları oluşturmaktadır. Bu veriler, pazarlama stratejilerinden sağlık hizmetlerine, seçim kampanyalarından kamu politikalarına kadar birçok alanda karar alma süreçlerinde kullanılmaktadır. Büyük veri analitiği, bu anlamda yeni medya platformlarını yalnızca iletişim aracı olmaktan çıkarıp ekonomik ve stratejik birer veri merkezi haline getirmektedir (PMC, 2020; MDPI, 2020).

Sonuç olarak medya ve yeni medya kavramları, hem iletişim teknolojilerindeki dönüşümün bir ürünü hem de toplumsal yapıların yeniden yapılanmasının bir göstergesidir. Yeni medya, bireylerin bilgiye erişim, içerik üretimi, toplumsal katılım ve kimlik inşası gibi birçok alanda etkin rol oynamasına olanak tanırken; öte yandan veri mahremiyeti, etik sorunlar, dezenformasyon ve gözetim gibi riskleri de barındırmaktadır. Bu nedenle yeni medya hem olanakları hem de sınırlılıklarıyla ele alınması gereken çok boyutlu bir olgudur. Günümüzde sağlık, eğitim, siyaset ve ekonomi gibi pek çok sektörde dijitalleşmenin artmasıyla birlikte, yeni medya kavramının analizi daha da kritik hale gelmektedir. Bu bağlamda yeni medya, yalnızca teknolojik bir yenilik değil; aynı zamanda sosyo-kültürel dönüşümün hem aracı hem de yansımasıdır.

Büyük veri kavramı, dijital çağın hızla gelişen iletişim ve bilgi teknolojileriyle birlikte ortaya çıkan ve giderek önem kazanan bir olgudur. Medya ve özellikle yeni medya alanındaki dönüşümler, büyük veri kullanımının temel zemini olarak kabul edilmektedir. Geleneksel medya araçlarının sınırlı veri üretim kapasitesine karşılık, yeni medya platformları kullanıcı etkileşimlerinden doğrudan bilgi toplayabilmekte, böylece büyük veri hacminin büyümesine olanak tanımaktadır (Kitchin, 2014). Bu durum, yalnızca medya sektörünü değil, sağlık, ekonomi, siyaset ve eğitim gibi pek çok alanı derinden etkilemektedir.

Büyük veri kavramı ilk kez 1990'lerde bilgisayar bilimlerinde veri işleme kapasitesinin artmasıyla gündeme gelmiştir. Ancak terim olarak popülerleşmesi ve geniş anlamda kullanımı 2000'li yılların başına dayanmaktadır (Laney, 2001). Büyük veri, hacmi, hızı ve çeşitliliğiyle geleneksel veri işleme tekniklerinin sınırlarını zorlayan veri kümeleri olarak tanımlanmaktadır (Gandomi & Haider, 2015). Bu üç temel özellik, çoğunlukla "3V" olarak anılır; veri hacmi (volume), veri hızı (velocity) ve veri çeşitliliği (variety). Son yıllarda doğruluk (veracity) ve değer (value) gibi iki boyut daha eklenerek 5V modeli yaygınlaşmaktadır (Chen,

Mao & Liu, 2014). Yeni medya üzerinden üretilen veriler bu kriterlerin tamamını karşılamakta ve büyük veri analizleri için zengin kaynak oluşturmaktadır.

Büyük veri kavramının sağlık alanında da önemli etkileri olmuştur. Salgın hastalıkların takibinden kişiselleştirilmiş tedaviye kadar birçok alanda büyük veri analizleri kullanılmaktadır (Ristevski & Chen, 2018). Özellikle COVID-19 pandemi sürecinde, büyük veri kaynakları virüsün yayılım modellerinin incelenmesi, temas takibi, hasta verilerinin analiz edilmesi gibi kritik görevlerde kullanılmaktadır (Nguyen et al., 2020). Bu gelişmeler, büyük verinin sadece medya ve pazarlama değil, aynı zamanda halk sağlığı gibi kamusal alanlarda da hayati önem taşıdığını göstermektedir. Ayrıca, sağlık verilerinin dijital ortamlarda toplanması ve analiz edilmesi yeni medyanın sunduğu altyapı sayesinde mümkün olmaktadır.

Büyük verinin kullanımı, yalnızca veri üretimi ve analiz boyutlarıyla değil, etik ve mahremiyet sorunlarıyla da gündemde yer almaktadır. Veri güvenliği, kişisel bilgilerin kötüye kullanımı ve mahremiyetin ihlali gibi konular, büyük veri uygulamalarının sınırlarını belirlemektedir (Zwitter, 2014).

Bu durum, teknolojik gelişmelerin hukuki ve etik düzenlemelerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kriz dönemlerinde veri kullanımı ile bireysel haklar arasındaki denge, kamu güvenliği kadar bireysel özgürlüklerin korunması açısından da kritik bir öneme sahiptir.

İLETİŞİMDE SALGINLARIN TARİHİ

Tarihsel olarak salgın hastalıklar, sadece biyolojik değil aynı zamanda sosyo-politik ve iletişimsel krizler olarak insanlık tarihine yön vermektedir. Kara Veba'dan (14. yüzyıl), kolera ve grip pandemilerine, 2003 yılında yaşanan SARS salgınına kadar geçen süreçte, iletişim araçları genellikle merkezi otoriteler tarafından kontrol edilen tek yönlü mecralardı. Matbuat (basılı medya), radyo ve televizyon gibi geleneksel medya araçları; kamuoyuna bilgi ulaştırmada önemli bir rol üstlenmekte ancak bu süreçte bilgi akışının sınırlı ve hiyerarşik yapıda olması, zaman zaman bilgi gecikmelerine ve dezenformasyona neden olmaktadır (Briggs & Mantini-Briggs, 2003). Geleneksel medya araçlarının bilgi akışındaki sınırlamalar, kriz anlarında etkili iletişimi ve hızlı müdahaleyi güçleştirmekte; bu nedenle, daha esnek ve etkileşimli iletişim modellerine olan ihtiyaç giderek artmaktadır.

Özellikle Orta Çağ'da yaşanan büyük salgınlar, nüfusun önemli ölçüde azalmasına neden olmuş ve toplumların yapısal dönüşümlerini tetiklemektedir. 14. yüzyılda Avrupa'yı kasıp kavuran Kara Ölüm, yaklaşık 25 milyon insanın hayatını kaybetmesine yol açmakta, bu da dönemin Avrupa nüfusunun üçte birine tekabül etmektedir (Benedictow, 2004). Kara Ölüm'ün yarattığı bu demografik çöküntü, yalnızca nüfus yapısını değil, aynı zamanda ekonomik sistemleri ve sosyal düzeni derinden etkileyerek Avrupa tarihinin seyrini değiştirmektedir. Kara Ölüm, yalnızca sağlık açısından değil, ekonomik ve sosyal açıdan da derin izler bırakmaktadır. Köylü isyanları, işgücü kıtlığı ve feodal sistemin zayıflaması

gibi sonuçlar, salgının doğrudan etkilerindedir. Bu durum, hastalıkların sadece biyolojik değil, aynı zamanda tarihsel ve sosyo-politik olaylar olarak da incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tarih boyunca salgın hastalıklar, insanlık tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olmuş ve toplumların sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yapısını derinden etkilemektedir. Salgınların ortaya çıkışı ve yayılması, sadece sağlık alanında değil, aynı zamanda toplumların organizasyonu ve devletlerin işleyiş biçimlerinde kalıcı değişikliklere yol açmaktadır (Snowden, 2019; McNeill, 1976). Bu durum, salgın hastalıklarının toplumsal dinamikler üzerinde geniş kapsamlı etkiler yarattığını ve krizlerin yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda yapısal dönüşümlere de zemin hazırladığını göstermektedir. İlk dönem insan toplulukları, doğrudan bulaşıcı hastalıklarla karşılaşmaktan ziyade, doğal koşulların yol açtığı enfeksiyonlarla mücadele etmiş olsa da tarımın gelişimi ve şehirleşmenin artmasıyla birlikte bulaşıcı hastalıkların yayılması hız kazanmaktadır (Crosby, 1989). Bu tarihsel süreç, bulaşıcı hastalıkların yalnızca sağlık alanında değil, toplumsal yapılar üzerinde de dönüştürücü etkiler yarattığını göstermektedir. Salgınların yönetimi ise tarih boyunca değişen yaşam biçimlerine ve toplumsal organizasyonlara paralel olarak evrilmektedir.

Erken modern dönemde, salgın hastalıkların yayılması hızla küresel bir boyut kazanmaktadır. Avrupa'nın yeni kıtalara açılması ve sömürgecilik faaliyetleri, hastalıkların yeni coğrafyalara taşınmasına neden olmaktadır. Amerika kıtasına Avrupalılar tarafından taşınan çiçek hastalığı gibi enfeksiyonlar, yerli halkların büyük oranda yok olmasına yol açmaktadır (Diamond, 1997). Bu süreç, salgın hastalıkların sadece yerel değil, küresel ölçekte de toplumsal ve demografik yapıları derinden etkilediğini ve tarihsel süreçte sömürgecilik faaliyetlerinin sağlık krizlerinin yayılmasında kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

19. yüzyıl, salgın hastalıklar ve tıp bilimindeki gelişmelerin bir arada yaşandığı bir dönem olmakla beraber Londra'da yaşanan kolera salgınları, hastalığın yayılım dinamiklerinin anlaşılması ve modern halk sağlığı önlemlerinin geliştirilmesinde önemli dönüm noktaları oluşturmaktadır (Snow, 1855). John Snow'un kolera vakalarını haritalandırarak su kaynaklı bulaşmayı ortaya koyması, epidemiyoloji biliminin temel taşlarından biri olmaktadır. Bu gelişmeler, devletlerin halk sağlığı politikalarını şekillendirmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Salgın hastalıkların kontrolünde küresel düzeyde iş birliği ve uluslararası sağlık örgütlerinin rolü giderek artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 1948'de kurulması, salgınlarla mücadelede uluslararası koordinasyonun önemini vurgulamakta ve çeşitli hastalıkların kontrol altına alınmasında etkili bir platform sağlamaktadır (WHO, 2020). Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında çocuk felci ve çiçek hastalığı gibi hastalıkların eradikasyonu için yürütülen kampanyalar, uluslararası iş birliğinin somut sonuçlarını göstermektedir. Ancak küresel salgınlar, günümüzde artan seyahatler, iklim değişikliği ve sosyoekonomik eşitsizlikler nedeniyle hâlâ ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

20. yüzyılın son çeyreğinde dijital teknolojilerin gelişimi, iletişim alanında köklü bir dönüşüm başlatmakta ve bu dönüşüm 21. yüzyılda yeni medya olarak tanımlanan etkileşimli, çok katmanlı ve kullanıcı odaklı dijital platformlarla yeni bir boyut kazandırmaktadır. Yeni medya, yalnızca bilgiyi yayma değil, kullanıcıların içerik üretimi, paylaşımı ve etkileşim yoluyla bilgi sürecine doğrudan katılım sağladığı bir ortam yaratmaktadır. Bu durum, salgın gibi hızlı ve etkili müdahale gerektiren kriz anlarında, bilgiye anlık erişim ve toplumsal farkındalığın artırılması açısından büyük avantajlar sağlamaktadır.

Özellikle 2020 yılında patlak veren COVID-19 pandemisi, yeni medya araçlarının sağlık iletişimindeki önemini açık biçimde ortaya koymaktadır. Twitter, Facebook ve TikTok gibi sosyal medya platformları; sağlık otoritelerinin açıklamalarını yaymak, kamuoyunu bilgilendirmek ve bireyler arası deneyim paylaşımını teşvik etmek gibi çok yönlü roller üstlenmektedir (Cinelli et al., 2020). Bununla birlikte, aynı dijital ortamlar yanlış bilgilerin, komplo teorilerinin ve dezenformasyonun da hızla yayılmasına zemin hazırlamıştır. Bu süreçte Dünya Sağlık Örgütü'nün "infodemi" kavramı ile tanımladığı bilgi kirliliği sorunu, dijital medya ekosisteminin hem bir fırsat hem de tehdit barındırdığını ortaya koymaktadır (WHO, 2020). Bu durum, dijital platformların hızlı bilgi yayma kapasitesinin yanı sıra, dezenformasyon ve yanlış bilginin kontrolsüz şekilde yayılmasının da halk sağlığı açısından ciddi riskler oluşturduğunu göstermektedir.

Yeni medya ile birlikte veri üretimi de olağanüstü ölçüde artmış; bireylerin dijital izleri, konum bilgileri, arama geçmişleri ve sosyal medya etkileşimleri büyük veri kümeleri haline dönüşmektedir. Bu veriler, özellikle pandemi gibi kriz dönemlerinde halk sağlığının yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Büyük veri ve yapay zekâ entegrasyonu sayesinde, gerçek zamanlı analizlerle karar alma süreçleri daha hızlı ve isabetli hale gelmektedir (Zhang et al., 2021).

Sonuç olarak, geleneksel medyanın tek yönlü ve merkezi yapısından, yeni medyanın etkileşimli doğasına, oradan da büyük veri temelli dijital yönetişime evrilen bu süreç; yalnızca iletişim pratiklerini değil, aynı zamanda salgın hastalıklarla mücadeledeki stratejileri de derinden dönüştürmektedir. Bu dönüşüm, gelecekte karşılaşılabilecek sağlık krizlerine karşı daha şeffaf, katılımcı ve veri temelli politika üretimi açısından önemli fırsatlar barındırmaktadır.

COVID-19 PANDEMİSİNDE BÜYÜK VERİ

COVID-19 pandemisi, 2019 yılında ortaya çıkmakta olup yalnızca sağlık alanında değil, aynı zamanda sosyal yaşam ve uluslararası ilişkiler düzeyinde de ciddi etkiler yaratmaktadır. Başlangıçta yalnızca akciğerleri etkileyen bir solunum yolu hastalığı olarak değerlendirilen virüsün, zamanla organ yetmezliğine yol açabildiği ve her yaş grubunu tehdit ettiği, vaka artışıyla birlikte elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Geçmişte Ebola ve SARS gibi çeşitli salgın hastalıklarının ortaya çıkmasının ardından, 2014 yılında IBM tarafından salgınları izleyebilmek amacıyla bir sistem

geliştirilmektedir. Bu sistem kapsamında, farklı ülkelerden gelen bilim insanları bir araya gelerek salgın dönemlerinde izlenmesi gereken stratejiler üzerine çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu sistemin temel işlevi vatandaşlardan toplanan hastalık verilerini analiz ederek, etkili ve uygun tedavi yöntemlerinin belirlenmesine katkı sunmaktır.

Dijitalleşmenin hız kazandığı bu dönemde, kamu hizmetlerinin sürekliliği ile birlikte hastalığın yayılımını önleme noktasında da büyük veri teknolojileri önemli bir rol üstlenmektedir. COVID-19 pandemisi, hükümetlerin hastalığı yönetme kapasitesini zorlamış; enfekte bireylerin tespiti, semptom takibi, hastalığın seyri, yoğun bulaş bölgelerinin belirlenmesi ve aşı verilerinin toplanması gibi alanlarda insan gücüne dayalı yöntemler yetersiz kalmaktadır. Bu nedenlerle, kamu sektörü büyük veri teknolojilerine yönelmiş, özellikle temas takibi uygulamaları kriz yönetim politikası kapsamında öne çıkmaktadır.

Salgının küresel yayılımı ve dijital teknolojilerin gelişimi, hükümetlere dijital araçlarla etkili yönetim imkânı sunmaktadır. Spesifik bir tedavi yöntemi bulunmaması nedeniyle sosyal mesafe uygulamaları ve sokağa çıkma yasakları, önleyici stratejiler olarak benimsenmektedir. Kamu hizmetlerinin dijital ortamda sürdürülebilirliği açısından e-izin belgeleri, üniversite e-kayıtları, e-transkriptler ve sosyal yardım başvuruları gibi hizmetler dijitalleştirilmektedir. Ayrıca, uzaktan çalışma sistemlerinin yaygınlaşması ve e-ticaret platformlarının kullanımında görülen artış da dijitalleşmenin toplumsal etkilerine örnek teşkil etmektedir (Yıldırım & Kara, 2022).

Bu gelişmeler, dijital altyapının sadece sağlık yönetimi değil, kamu hizmetlerinin sürekliliği açısından da stratejik bir araç hâline geldiğini göstermektedir. Dijitalleşmenin hız kazanması, kriz dönemlerinde toplumsal dayanıklılığı artıran bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir.

SAĞLIK HİZMETİNDE BÜYÜK VERİ KULLANIMI

Teknolojik gelişmeler, sağlık sistemlerinde tanı, tedavi ve hasta takibini daha hızlı, verimli ve kaliteli hale getirmiştir. Geleneksel yöntemlerin yerini dijital kayıt ve otomasyon olarak doktorların hasta verilerine hızlı erişimini sağlamış ve risklerin azaltılmasına katkı sunmuştur (AK, 2010). Büyük veri sayesinde sağlık süreçleri düzenlenmekte, bilgisayar destekli teşhis ve tedavi sistemleriyle veriler etkin biçimde kullanılmaktadır (Raghupathi & Raghupathi, 2014; Kellermann & Jones, 2013). Bu dönüşüm, sağlık sistemlerinde karar alma süreçlerini daha kanıta dayalı ve veri odaklı hâle getirmektedir. Ayrıca, dijital teknolojilerin entegrasyonu hem hizmet kalitesini artırmakta hem de kaynak kullanımını optimize etme potansiyeli taşımaktadır.

Büyük veri teknolojilerinin kullanımı sayesinde tüm sağlık hizmeti süreçleri sistematik bir biçimde düzenlenmekte, veriler kayıt altına alınarak ihtiyaç duyulduğunda erişim sağlanabilmektedir (Raghupathi & Raghupathi, 2014). Bu sayede bilgisayar destekli sistemler aracılığıyla tanı koyma, tedavi uygulama ve

hasta izleme süreçleri etkin şekilde yürütülebilmekte; hastalara ait laboratuvar test sonuçları düzenli biçimde izlenmekte ve sağlık hizmetleri otomasyon yoluyla gerçekleştirilmektedir. Hasta kayıtlarının dijital ortamlarda saklanması, otomasyon sistemleri aracılığıyla bu bilgilere hızlı ve kolay erişim olanağı sağlamaktadır (Kellermann & Jones, 2013). Bu gelişmeler, sağlık hizmetlerinde operasyonel verimliliği artırmakla kalmayıp hasta güvenliğini ve hizmet kalitesini de doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte, dijital kayıt sistemlerinin etkinliği, veri bütünlüğü ve erişim güvenliğiyle doğrudan ilişkili olduğundan, altyapı yatırımları ve sürekli denetim mekanizmaları büyük önem taşımaktadır.

Pandemi döneminde büyük veri ve yapay zekâ, temas takibi ve salgın yönetimi açısından kritik bir rol oynamıştır. Doğru hastane kodlaması ve veri analitiği hem fiziksel hem mental sağlık hizmetlerinin etkinliği için önem arz etmektedir (Toprak & Aytekin, 2020; Çelik & Akyol, 2021). Ayrıca, konum verileriyle bulaş riski ve sağlık hizmeti ihtiyaçları öngörülebilmektedir.

Günümüzde sürekli olarak artan bir veri üretimi mevcuttur. Sağlık alanında da hastalardan elde edilen veriler sayesinde hastalıkların teşhisi yapılmakta ve bu hastalıkların yayılmasının önüne geçebilmesi için söz konusu verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada büyük veri, söz konusu bilgilerin sistematik şekilde analiz edilmesini sağlayarak önemli bir rol üstlenmektedir. Toplanan veriler doğru biçimde analiz edildiğinde, sağlık hizmetlerinde hem maliyetlerin azaltılmasına hem de sunulan hizmetin kalitesinin üst düzeye çıkarılmasına katkı sunmaktadır. Ayrıca, bu analizler doğrultusunda en uygun tedavi yöntemi belirlenerek hastaların daha kısa sürede sağlığına kavuşmasına olanak sağlamaktadır.

COVID-19 pandemisi sürecinde büyük veri, test sonuçlarının analiz edilmesinden vaka yoğunluklarının coğrafi olarak belirlenmesine kadar birçok alanda kritik bir rol oynamıştır. Büyük veri analitiği, özellikle vaka artışlarının şehir ve ilçe düzeyinde izlenmesini mümkün kılarak, yerel ölçekte önlem alınmasına katkı sağlamaktadır. Yapay zekâ ile entegre edilen veri analizi, karar vericilerin kriz anlarında daha hızlı müdahale etmesine ve hastalık olasılıklarını öngörmesine yardımcı olmaktadır. Sağlık sektörü bu dönemde büyük veri kullanımını artırmış; virüsün yayılımı, risk bölgeleri ve teşhis süreçleri hakkında daha kapsamlı bilgiler edinilmektedir. Özellikle Güney Kore gibi ülkelerde düzenli veri toplama sistemleri ve yapay zekâ destekli analizler sayesinde salgın yönetiminde önemli başarılar elde edilmiştir. Pandemi sonrasında da büyük veri teknolojileri, toplumun normalleşme sürecinde etkili bir araç olarak kullanılmaya devam etmektedir.

BÜYÜK VERİNİN COVID-19 TEDAVİ ARAŞTIRMASINDAKİ ÖNEMİ

Aşı ve tedavi geliştirme süreçlerinde büyük veri teknolojilerinden sıklıkla yararlanılmaktadır. COVID-19 virüsünün ortaya çıkışından itibaren, pek çok ülke, araştırmacı ve dijital platform etkili bir aşı geliştirmek amacıyla yoğun araştırmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda, yapay zekâ temelli yöntemlerin, araştırmacıların mevcut bilimsel çalışmalara daha hızlı erişim sağlaması ve karmaşık problemleri analiz ederek aşı formülasyonlarına ilişkin önerilerde

bulunması beklenmektedir (Allen Institute for AI, 2020). Bu süreç, geleneksel araştırma yöntemlerinin ötesine geçilerek çok daha kısa sürede etkili çözümler üretilmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, yapay zekâ destekli büyük veri analizleri, küresel iş birliğini güçlendirerek aşı geliştirme süreçlerinde bilimsel üretkenliği önemli ölçüde artırmaktadır.

Google DeepMind, virüsün yapısal bileşenlerini belirlemek amacıyla yapay zekâ teknolojilerinden faydalanmakta olup, bu yönüyle bilim insanlarının COVID-19 pandemisi ile mücadele sürecine önemli katkılar sunmaktadır (DeepMind, 2020). ABD merkezli Allen Yapay Zekâ Enstitüsü, COVID-19 veri setlerini araştırmacıların koronavirüs üzerine yaptıkları çalışmalarda bilgiye erişim sağlayabilmeleri amacıyla erişime açılmakta olup buna ek olarak, COVID-19 Yüksek Performans Bilgi İşlem Konsorsiyumu da araştırmacıların ilgili bilimsel faaliyetlerini hızlandırmalarına olanak tanımak üzere altyapısını paylaşmaktadır (U.S. Department of Energy, 2020). Bu tür girişimler, küresel ölçekte veri paylaşımının ve iş birliğinin bilimsel ilerleme üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, yüksek teknolojiye dayalı bu altyapılar, pandemiyle mücadelede bilgiye dayalı politika üretimini ve hızlı çözümler geliştirilmesini mümkün kılmaktadır.

Günümüzde teknolojik gelişmeler sayesinde, bilgisayarların milyonlarca olası kombinasyonu keşfetme kapasitesinin, insan beynine kıyasla daha yüksek bir verimlilik sunduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olarak, daha önce kullanılan ilaç kombinasyonlarının tıbbi veri arşivleri aracılığıyla taranması ve bu kombinasyonların virüs proteinlerinin işlevlerini engelleme potansiyelinin belirlenmesi verilebilmektedir. Elde edilen bu veriler, salgın dönemlerinde hem teşhis koyma hem bulaşma yollarının anlaşılması hem de etkili çözüm stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Tong et al., 2020; Zhang et al., 2020). Bu olanak, sağlık alanında yapay zekâ temelli karar destek sistemlerinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Ayrıca, büyük veri destekli analizler sayesinde hızlı müdahale ve kaynakların etkin kullanımı mümkün hâle gelmekte, bu da kriz anlarında sağlık sistemlerinin dayanıklılığını artırmaktadır.

Dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde, kriz dönemlerinde elde edilen verilerin doğruluğu, etkili kriz yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda sosyal medya platformları, halk sağlığını korumaya yönelik çeşitli önlemler geliştirmektedir (Cinelli et al., 2020; Zarocostas, 2020). Sosyal medya verilerinin doğru ve zamanında analiz edilmesi, kriz anlarında hızlı müdahale ve kamu bilgilendirmesi için kritik bir kaynak sağlamaktadır. Ancak, bu verilerin güvenilirliği ve manipülasyondan arındırılması, etkin bir dijital kriz yönetimi için temel gereklilikler arasında yer almaktadır. Örneğin, bazı platformlar COVID-19 ile ilgili yanıltıcı içerikleri engellemek amacıyla güvenlik politikalarında değişiklik yaparak yanlış bilgi yayan paylaşımları sınırlamaktadır. Ayrıca, doğru bilgi akışını sağlamak amacıyla özel bilgilendirme merkezleri oluşturulmaktadır. COVID-19 pandemisi, kamu yönetimi ve bireyler arasında hızlı ve eşgüdümlü bir iş birliğini gerekli kılmaktadır. Önceki salgınlardan edinilen deneyimler

doğrultusunda, doğru verilerin hızlı şekilde toplanıp analiz edilmesi bu süreçte etkili bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

COVID-19 pandemisi, 21. yüzyılın en önemli küresel sağlık krizlerinden biri olarak, sağlık sektöründe teknolojik ilerlemelerin ve veri merkezli yaklaşımların önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Salgınla mücadelede, geleneksel yöntemlerin yanı sıra dijital teknolojiler ve büyük veri uygulamaları, hızlı ve etkili müdahale mekanizmalarının geliştirilmesinde hayati bir rol oynamakta olup bu kapsamda, çeşitli ülkelerde hayata geçirilen dijital sağlık platformları, salgının yayılımının kontrol altına alınması, risklerin azaltılması ve halk sağlığı stratejilerinin yeniden yapılandırılması süreçlerinde temel araçlar olarak kullanılmaktadır. Özellikle Çin’de WeChat uygulaması ile Türkiye’de Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması, büyük veri kullanımının pandemi yönetimindeki işlevselliğini göstermesi açısından önemli örnek teşkil etmektedir. Bu araştırmanın amacı, COVID-19 pandemi sürecinde büyük veri teknolojilerinin kullanım biçimlerini ve etkilerini incelemektir. Özellikle Çin’de WeChat uygulaması ve Türkiye’de Hayat Eve Sığar uygulaması üzerinden toplanan ve analiz edilen büyük veri örnekleri değerlendirilerek, bu teknolojilerin salgının yönetiminde nasıl rol oynadığı ortaya konulmaktadır. Araştırma, büyük veri kullanımıyla halk sağlığı politikalarının nasıl şekillendiğini, erken uyarı sistemlerinin etkinliğini ve bireysel ile toplumsal düzeyde sağlık risklerinin yönetilmesini anlamayı hedeflemektedir.

Büyük veri, salgının yayılımının takibi, temaslıların izlenmesi, risk analizlerinin yapılması ve halkın bilgilendirilmesi açısından kritik bir araç haline gelmektedir. Bu araştırma, pandemi döneminde büyük verinin uygulama pratiklerini akademik olarak değerlendirmektedir. Böylece, gelecekte benzer salgınlarda büyük verinin daha etkin ve etik kullanımına yönelik politika önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Araştırma Soruları

1. Dijital uygulamalar kamu politikalarının şekillenmesinde ne derece etkili olmuştur?
2. HES ve WeChat uygulamalarının işlevselliği, kamu politikalarının pandemi ile mücadele süreçlerine nasıl entegre edilmiştir?
3. Büyük veri teknolojileri, modern sağlık sistemlerinde karar alma süreçlerini nasıl dönüştürmektedir?
4. Kriz dönemlerinde geleneksel medya ve yeni medya, halk sağlığı mesajlarının iletilmesinde nasıl farklı roller üstlenmektedir?

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini COVID-19 pandemisi sürecinde büyük veri kullanımı kapsamında geliştirilen dijital uygulamalar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de kullanılan HES ve Çin’de kullanılan WeChat uygulamaları oluşturmaktadır. Her iki uygulama, pandemi sürecinde büyük veriyi yoğun

biçimde kullanan dijital platformlar olmaları nedeniyle karşılaştırmalı analiz için uygun örnekler sunmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın başlıca sınırlılıkları arasında, yalnızca iki ülkeye ve onların belirli uygulamalarına odaklanması yer almaktadır; dolayısıyla küresel ölçekte genellenebilirlik sınırlıdır. Ayrıca, büyük veri uygulamalarının kullanıcı gizliliği ve veri güvenliği konularındaki resmi raporların eksikliği, bazı bilgilerin doğrulanmasını güçleştirmektedir. Pandemi sürecinde teknolojik gelişmelerin hızlı değişimi ve güncel verilerin sürekli güncellenmesi, analizlerin zamanla güncelliğini yitirmesine neden olabilmektedir. Son olarak, uygulamaların sosyo-politik bağlamları nedeniyle elde edilen verilerin yorumlanmasında öznellik riski bulunmaktadır.

Araştırma Yöntemi ve Tasarımı

Bu çalışmada, çeşitli veri kaynakları ve platformlar üzerinden elde edilen bilgilerin karşılaştırmalı analizi yapılmaktadır. Karşılaştırmalı analiz sürecinde, her iki platformun veri toplama yöntemleri (örneğin, GPS konum takibi, QR kod sistemleri, temaslı takibi, bireysel sağlık bildirimleri), veri güvenliği yaklaşımları, kamu politikalarıyla bütünleşme düzeyleri, şeffaflık ilkelerine uyum ve kullanıcı kabulü gibi ölçütler temel alınmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın temel amacı; söz konusu platformların salgın hastalıklar süresince büyük veriden nasıl yararlandığını ortaya koymak, aralarındaki uygulama farklarını belirlemek ve her iki modelin güçlü ve sınırlı yönlerini karşılaştırmalı bir çerçevede değerlendirmektir. Böylece hem iyi uygulama örnekleri hem de geliştirilmesi gereken alanlar tespit edilerek, gelecekteki olası sağlık krizlerinde dijital araçların daha etkili kullanımına yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir. Amaç, farklı platformların ve kaynakların salgın hastalıklarında ve büyük veri kullanımıyla ilgili uygulama ve etkilerini karşılaştırmak ve bu sayede genel eğilimleri, farklılıkları ve ortak noktaları belirlemektir.

Bu karşılaştırmalı analiz, literatürde ve uygulamada çeşitli uygulama örneklerinin sistematik bir şekilde kıyaslanmasını sağlayarak, iyi uygulama örnekleri ve olası geliştirme alanlarını tespit etmeye yönelmektedir. Aynı zamanda, farklı yaklaşımların etkilerini ve sınırlılıkları ortaya koyarak, yapısal ve stratejik geliştirmeleri desteklemektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİNDE BÜYÜK VERİNİN ETKİN KULLANIMI

Günümüzde sağlık sistemlerinin dijital dönüşümünde büyük veri, temel bir bileşen olarak öne çıkmaktadır. Sağlık hizmetlerinin planlanması, izlenmesi ve kriz anlarında hızlı yanıt üretilebilmesi açısından büyük veri teknolojileri önemli imkânlar sunmaktadır. Özellikle bulaşıcı hastalıkların kontrol altına alınmasında, erken tanı ve önleyici müdahale süreçlerinin dijital altyapılarla desteklenmesi, halk sağlığı yönetimini daha etkin ve dinamik bir yapıya kavuşturmaktadır.

COVID-19 pandemisi, büyük veri kullanımının sağlık politikalarıyla

entegrasyonuna dair önemli örneklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu süreçte birçok ülke, vatandaşlardan elde edilen dijital verileri kamu sağlığını koruma amacıyla sistematik biçimde analiz etmekte ve bu doğrultuda uygulama geliştirmektedir. Büyük veri; konum takibi, temaslı geçmişi, semptom izleme, mobil hareketlilik analizi ve nüfus düzeyinde risk haritalaması gibi çeşitli alanlarda kullanılmakta ve karar alma mekanizmalarına veri temelli bir zemin sunmaktadır.

Farklı ülkelerde geliştirilen dijital sağlık uygulamaları, büyük verinin işlenmesi yoluyla bireysel ve toplumsal düzeyde müdahale stratejilerinin şekillenmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda Çin'de yaygın olarak kullanılan WeChat tabanlı sistemler ile Türkiye'de geliştirilen Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması, büyük veri kullanımının farklı sosyo-politik bağlamlarda nasıl işlevselleştiğini göstermesi açısından dikkate değer örnekler arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, büyük verinin sağlık hizmetlerine entegrasyonu, yalnızca pandemi gibi olağanüstü durumlarda değil, aynı zamanda sürdürülebilir sağlık sistemlerinin oluşturulmasında da merkezi bir rol oynamaktadır. Bu teknolojiler, daha hızlı, öngörülebilir ve katılımcı bir sağlık yönetiminin inşasına katkı sağlamaktadır.

TÜRKİYE'DE PANDEMİ SÜRECİNDE HAYAT EVE SİĞAR UYGULAMASI

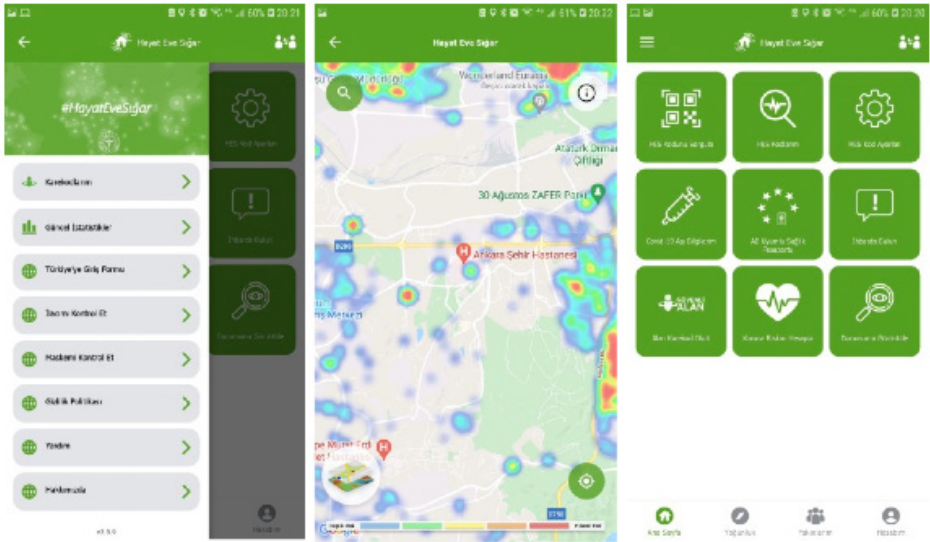
T.C. Sağlık Bakanlığı, salgın sürecindeki iletişim ve temas takibini sağlamak amacıyla üç farklı dijital uygulamayı geliştirerek Hayat Eve Sığar (HES) sistemi ile bütünleştirmektedir. Söz konusu uygulama, Sağlık Bakanlığı'nın GSM operatörleri ve Bilgi Teknolojileri Kurumu ile iş birliği içinde hayata geçirilmiştir. Mobil cihazlardaki GPS verilerinden yararlanılarak, bireylerin konumları tespit edilmiş ve bu sayede ilgili konum bilgilerine erişim sağlanmaktadır.

Geliştirilen Hayat Eve Sığar (HES) kodu uygulaması aracılığıyla, virüs bulaşan ya da bu kişilerle temas eden bireylerin tespiti mümkün hale gelmektedir. Bireyler COVID-19 testi yaptırdıktan sonra, test sonuçlarının pozitif çıkması durumunda kısa mesaj ile bilgilendirme yapılmakta ve ilgili karantina süreci başlatılmaktadır. Bireyin izolasyon kurallarını ihlal etmesi durumunda, kimlik ve konum bilgileri aracılığıyla tespit gerçekleştirilmektedir; sonrasında ise bireye kısa mesaj yoluyla uyarı gönderilmektedir.

COVID-19 pandemisi süresince, HES kodu uygulaması bireyler için zorunlu hale getirilmektedir. T.C. kimlik numarası kullanılarak oluşturulan HES kodları; alışveriş merkezleri, toplu taşıma araçları, kafeler ve şehirler arası seyahat gibi kamusal alanlara girişlerde güvenlik ve sağlık personeli tarafından denetlenebilir biçimde erişime açılmaktadır. Bu sayede temaslı bireylerin kalabalık ortamlara girişleri engellenmekte ve virüsün yayılımı sınırlandırılmaktadır. T.C. Sağlık Bakanlığı, bireylere ait meslek bilgisi, kimlik, konum ve iletişim verilerine erişim sağlayarak, bu bilgileri analiz etmekte ve elde edilen bulguları salgınla mücadele politikalarının oluşturulmasında kullanmaktadır. HES kodu yalnızca yurt içinde

değil, aynı zamanda uluslararası uçuşlarda da uygulanmakta ve bu sayede yolcuların daha güvenli seyahat edebilmeleri hedeflenmektedir. Bu süreçte büyük veri teknolojileri, özellikle turizm sektörü başta olmak üzere çeşitli alanlarda önemli roller üstlenmektedir.

COVID-19 pandemisi, küresel sağlık sistemlerinin dayanıklılığını ciddi biçimde sınavan ve dijital çözümlerin sağlık politikalarına entegrasyonunu zorunlu hale getiren olağanüstü bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda büyük veri teknolojileri, yalnızca sağlık sektöründe değil, aynı zamanda kamu yönetimi ve sosyal yaşamın pek çok alanında da işlevsellik kazanmaktadır (Zhu et al., 2020). T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından geliştirilen Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması, büyük verinin kamu sağlığına entegrasyonu açısından dikkat çeken dijital bir müdahale aracı olarak öne çıkmaktadır. Uygulama, kullanıcıların sağlık durumu, konum verisi, temas geçmişi ve risk değerlendirmesi gibi çok katmanlı verileri bir araya getirerek karar alma süreçlerini destekleyen dinamik bir platform işlevi görmektedir (Demir & Dönmez, 2021). HES uygulaması, büyük veri teknolojilerinin kamu sağlığına entegrasyonu açısından yalnızca bir takip aracı olmanın ötesinde, sağlık yönetiminde dijitalleşmenin yönünü belirleyen bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Uygulamanın çok katmanlı veri işleme kapasitesi, yalnızca bireysel risklerin yönetimini değil, aynı zamanda makro düzeyde salgın stratejilerinin belirlenmesini de mümkün kılmaktadır. Bu yönüyle HES, dijital sağlık politikalarının somut bir yansıması olarak, pandemilerle mücadelede devlet kapasitesinin veri temelli dönüşümünü temsil etmektedir.

Görsel 1. "HES" Uygulamasının Görünümü.

Kaynak: "HES" uygulama. (2025) <https://play.google.com/store/apps/details?id=tr.gov.saglik.hayatevesigar&hl=tr>

Şekil 1’de HES uygulamasının arayüzü bulunmaktadır. HES uygulamasının sunduğu önemli avantajlardan biri, gerçek zamanlı izleme ve analiz yetenekleri aracılığıyla salgının yayılım hızına karşı hızlı tepki geliştirilmesine imkân sağlamaktadır. Tanı konulan bireylerden temaslarının tespiti, yüksek risk barındıran alanların dijital haritalandırılması ve toplumsal bulaş eğilimlerinin öngörülmesi, bu uygulamanın katkı sunduğu alanlar arasında yer almaktadır. Şekil 2’de görüldüğü üzere T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından HES uygulaması ile ilgili bilgilendirici tweetler atılmaktadır. Böylelikle bireyler, kendi risk seviyelerine ilişkin bilgilere ulaşarak kişisel önlemlerini artırabilmekte, kamu otoriteleri ise veri temelli politikalar geliştirerek kaynakları daha etkin yönetebilmektedir. Toplu ulaşım, kamu kurumları ve sosyal mekânlara girişte HES kodu kontrolleri uygulanarak potansiyel risk taşıyan bireylerin toplumla temasının sınırlandırılması hedeflenmektedir.

Görsel 2. X Platformunda "HES" Uygulaması ile İlgili Bilgilendirme.

Kaynak: saglikbakanligi. (2020) <https://x.com/saglikbakanligi/status/1251272295806578688>

Uygulamanın erişilebilirlik düzeyi de bir diğer eleştiri alanını oluşturmaktadır. Dijital okuryazarlığı sınırlı bireyler ya da akıllı telefon sahibi olmayan kullanıcılar için uygulamaya erişim oldukça kısıtlı kalmaktadır. Bu durum, büyük veriye dayalı çözümlerin kapsayıcılığına dair yapısal bir eşitsizlik sorununu gündeme getirmektedir (Van Dijck et al., 2018). Ayrıca, uygulamanın zamanla

yalnızca giriş-çıkış kontrolleri için formal bir araç hâline gelmesi, kullanıcıların platformu içeriğiyle etkileşim kurmaksızın sadece zorunlu alanlarda göstermelik olarak kullanmasına neden olmaktadır. Bu tür davranışsal örüntüler, büyük veriden elde edilmesi beklenen sosyal faydanın düşmesine neden olmaktadır. Ancak HES uygulamasının kullanımında çeşitli sınırlılıklar ve tartışmalar da gündeme gelmektedir. Özellikle büyük veriye dayalı sistemlerde karşılaşılan mahremiyet, veri güvenliği ve algoritmik şeffaflık sorunları bu uygulamada da gözlemlenmektedir. Kullanıcıların kişisel verilerinin hangi kurumlarla ne ölçüde paylaşıldığına dair açık bir bilgilendirme eksikliği, veri sahipliği ve kontrolü konularında kamuoyunda güvensizlik yaratmaktadır (Zwitter & Gstrein, 2020).

Bu bağlamda, dijital sağlık uygulamalarının etkinliği yalnızca teknolojik altyapıyla değil, aynı zamanda sosyal adalet, şeffaflık ve güven unsurlarının sağlanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Uygulamalardaki erişim ve mahremiyet sorunlarının giderilmesi, büyük veri tabanlı sağlık politikalarının toplumsal kabulü ve sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Görsel 3. Sağlık Bakanlığı ve TRT Çocuk Hayat Eve Sığar Uygulaması İş Birliği.

Kaynak: trtcocuk. (2020) <https://x.com/trtcocuk/status/1243937342991335424>

Sonuç olarak, Hayat Eve Sığar uygulaması, Türkiye’de büyük veri temelli dijital sağlık çözümlerinin sahaya uygulanmasına yönelik önemli bir deneyim sunmaktadır. Pandeminin kontrol altına alınmasında anlamlı katkılar sağlamakla birlikte, bu uygulama büyük veriye dayalı sistemlerin sadece teknik yönleriyle değil, aynı zamanda etik, hukuki ve toplumsal boyutlarıyla da bütüncül bir

yaklaşım ile ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecekte benzer sağlık krizlerine karşı geliştirilecek dijital uygulamaların, veri güvenliği ve kullanıcı mahremiyeti başta olmak üzere, şeffaf, katılımcı ve kapsayıcı ilkelere dayanması elzemdir.

COVID-19 pandemisi sürecinde kamu kurumlarının dijital araçlar yoluyla sağlık iletişimini güçlendirmeye yönelik girişimleri dikkat çekici bir ivme kazanmaktadır. Bu bağlamda Şekil 3'te de görüldüğü üzere T.C. Sağlık Bakanlığı ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'na bağlı TRT Çocuk markası arasında gerçekleştirilen iş birliği, çocuklara yönelik dijital sağlık okuryazarlığı stratejilerinin başarılı bir örneği olarak değerlendirilebilmektedir.

Hayat Eve Sığar (HES) mobil uygulaması, pandemiyle mücadelede temas takibi, risk haritası erişimi ve kişisel sağlık durumunun dijital olarak izlenmesi gibi işlevleriyle önemli bir araç haline gelmektedir. Bu platformda, çocuk kullanıcıların da bilinç düzeyini artırmak ve salgın sürecini pedagojik bir yaklaşımla anlatmak amacıyla, TRT Çocuk'un sevilen karakterlerinden "Niloya" ve "Rafadan Tayfa" gibi figürler kullanılarak özel içerikler geliştirilmektedir. Söz konusu içerikler; temizlik, maske kullanımı, sosyal mesafe ve evde kalma temaları etrafında şekillendirilmiş ve çocukların dikkatini çekecek şekilde animasyon, oyun ve interaktif öğelerle sunulmaktadır.

Bu bağlamda, Hayat Eve Sığar (HES) uygulamasına ilişkin bulgular, Türkiye'nin dijital sağlık yönetiminde büyük veri kullanımını nasıl yapılandırdığını ortaya koymaktadır. HES uygulaması, bireylerin sağlık durumu, konum bilgisi ve temas geçmişi gibi çok katmanlı verileri entegre ederek, salgının kontrol altına alınmasında önemli roller üstlenmektedir. Uygulama, yalnızca erişim ve izleme fonksiyonları ile değil, aynı zamanda çocuklara yönelik içeriklerle de dijital sağlık okuryazarlığını desteklemektedir. Bu yönüyle HES, dijital teknolojilerin yalnızca kriz yönetiminde değil, aynı zamanda sağlık eğitimi ve toplumsal farkındalık yaratma süreçlerinde de etkili biçimde kullanılabilmesini göstermektedir. Karşılaştırmalı analiz kapsamında, HES uygulamasının işlevselliği, kullanıcı etkileşimi, veri güvenliği ve kamu politikalarına entegrasyon düzeyi dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme, farklı ülkelerde uygulanan benzer sistemlerle yapılan karşılaştırmalar için sağlam bir zemin oluşturmaktadır.

ÇİN'İN COVID-19 PANDEMİSİNDE WECHAT UYGULAMASI

WeChat, Tencent tarafından geliştirilen ve aylık 1 milyardan fazla aktif kullanıcıya ulaşan çok işlevli bir uygulama niteliği taşımaktadır. Başlangıçta bir mesajlaşma platformu olarak tasarlanmış olsa da zamanla sosyal medya, dijital ödeme, e-ticaret ve kamu hizmetleri gibi geniş bir hizmet yelpazesini entegre ederek Çin'in dijital yaşamında vazgeçilmez bir konuma ulaşmaktadır.

COVID-19 pandemisi sırasında WeChat, Çin'in pandemi yönetiminde kritik bir araç haline gelmektedir. Uygulamanın sunduğu özellikler, salgının kontrol altına alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. COVID-19 pandemisinin ilk olarak

Çin’de ortaya çıktığı ve yaklaşık iki aylık bir sürecinden ardından, ülkenin salgını kontrol altına aldığı görülmektedir (Cheng, Luo, Hu, & Shi, 2022). Çin’in diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, vaka ve ölüm oranlarının düşük düzeyde kalması, kısa sürede uygulanan etkili stratejilerin başarısını ortaya koymaktadır. Bu başarının temelinde ise büyük veri analitiği ve yapay zekanın etkin ve koordineli bir şekilde kullanılması yer almaktadır.

Çin pandemiyle mücadelede yeni bir boyut kazandıran kapsamlı bir dijital takip sistemini uygulamaya koymakta olup bu sistem kapsamında, ülkedeki tüm vatandaşlara dağıtılan dijital kimlik kartları aracılığıyla, uçak ve tren gibi toplu yaşama araçlarına kimlik kartı olmaksızın erişimi sınırlandırmaktadır. Kimlik kartları bireylerin sağlık duruma göre kategorize edilmekte; yeşil renk risksiz bireyleri, sarı renk temaslı bireyleri, kırmızı renk ise enfekte bireyleri temsil etmektedir. Sarı ve kırmızı renk kodu bulunan bireyler kalabalık alanlara girişine izin verilmemesiyle, virüsün yayılımının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Personeller tarafından bireylerin sahip olduğu renk kodları görünür hale getirerek pandeminin kontrolü sağlanmıştır. Ayrıca, giriş noktalarında vücut ısısı ölçümleri yapılarak potansiyel risk taşıyan bireyler tespit edilmeye çalışılmaktadır. Uygulanan tedbirlere uymayan bireyler hakkında ise yasal yaptırımlar devreye sokulmaktadır.

Bireylerin ateşi ilk etapta manuel olarak ölçülürken devreye sokulan sistem sayesinde otomatik bir hale getirilmiş dakikada 200 bireyin ateşi ölçülmeye başlanmıştır. Bu sistem aracılığıyla bireylerin enfekte olup olmadığı hızlı bir şekilde tespit edilir hale getirilmiştir.

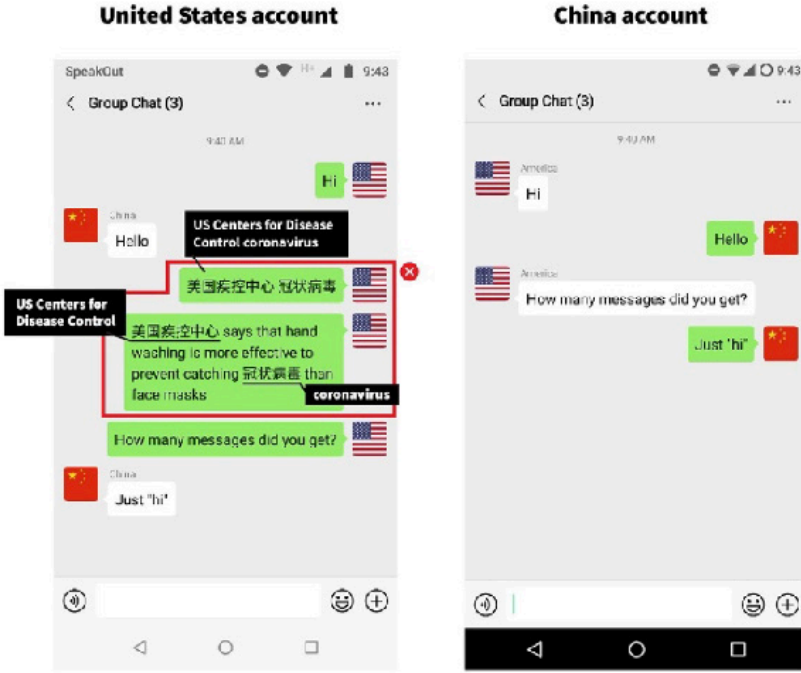
Bireylerin dijital olarak izlenmesi amacıyla WeChat adlı mobil uygulamadan yararlanılmaktadır. WeChat aracılığıyla, bireylerin son 2 haftalık ziyaretleri ve temas ettikleri bireyler tespit edilebilmektedir. Toplanan veriler, ilgili sağlık çalışanları ve güvenlik birimleriyle paylaşılmaktadır. Toplu taşıma kullanan bireylerin, enfekte kişiyle yakın temas kurlmaları durumunda, cep telefonlarına bilgilendirici kısa mesaj gönderilmektedir. Yanında bulunduğu kişinin pozitif vaka olarak belirlenmesi halinde, birey sağlık kuruluşuna yönlendirilerek test yaptırması sağlanmakta; bu sayede erken tanı ile birlikte salgının yayılma hızı düşürülmektedir.

COVID-19 pandemisi sürecinde WeChat uygulaması, Çin’de sosyal iletişim, sağlık bilgilendirmesi ve kriz yönetimi açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Bu dönemde büyük veri analitiği teknikleri, erken uyarı mekanizmalarının geliştirilmesi, halk sağlığı iletişiminin yönlendirilmesi ve toplumsal algının değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. WeChat üzerinden elde edilen mesajlaşma ve arama verileri, pandeminin başlangıç evresine ilişkin erken işaretler sunarak, enfeksiyon yayılımının zamanlamasının tahmin edilmesine katkı sağlamaktadır.

WeChat’in sunduğu avantajlar arasında, büyük verinin gerçek zamanlı analiz

edilebilmesi öne çıkmaktadır. Bu özellik, bilgi akış hızının, içerik formatlarının ve duygusal tonların değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Platformun resmi hesaplarında yayınlanan COVID-19 içeriklerinin paylaşım dinamikleri ve ilgi gören temaların analizi, halk sağlığı iletişim stratejilerinin bilimsel verilerle optimize edilmesine yardımcı olmaktadır. Sağlık kuruluşları, hangi mesajların daha etkili olduğuna dair verileri değerlendirerek iletişim kampanyalarını şekillendirmektedir.

Ancak, WeChat veri analitiğinin bazı sınırlılıkları ve potansiyel riskleri de bulunmaktadır. Platformun uyguladığı içerik denetim mekanizmaları, bilgi akışının tarafsız ve kapsamlı bir şekilde yansıtılmasını engelleyebilmektedir. Ayrıca, yoğun bilgi paylaşımı nedeniyle ortaya çıkan bilgi yüklenmesi durumu, kullanıcılarda sosyal medya yorgunluğu ve kaygı düzeylerinde artışa yol açmaktadır. Bunun yanı sıra, WeChat'in Çin hükümeti ile veri paylaşım politikası, bireysel mahremiyet ve veri güvenliği konularında endişelere neden olmaktadır.

Görsel 4. Birleşik Devletler ve Çin'deki kullanıcıların WeChat üzerinde gerçekleştirdikleri konuşmanın ekran görüntüsü.

Şekil 4'te görüldüğü üzere, Çin merkezli popüler mesajlaşma platformu WeChat'in, COVID-19 pandemisi sürecinde kullanıcı mesajlarını sansülediği ortaya konulmaktadır. Toronto Üniversitesi'ne bağlı Citizen Lab tarafından yürütülen çalışmada, uygulamanın özellikle Ocak 2020 itibarıyla salgınla ilişkili belirli anahtar kelimelere sansür uyguladığı tespit edilmektedir. Çalışma

kapsamında, Kanada ve Çin’de yer alan üç test hesabı aracılığıyla WeChat grup sohbetleri oluşturulmakta ve COVID-19 ile ilişkili içeriklerin platformlar arası iletimi gözlemlenmektedir.

Araştırmacılar, Kanada’dan gönderilen bazı mesajların, Çin’deki kullanıcılar tarafından alınmadığını belirtmektedir (Citizen Lab, 2020). Sansüre uğrayan anahtar kelimelerin yalnızca hastalıkla ilişkili bilgileri değil, aynı zamanda Çin hükümetinin salgın politikalarını ve hastalığın ilk ortaya çıktığı dönemde halkı uyaran doktorlardan biri olan Li Wenliang’ın ismini de kapsadığı görülmektedir. Ocak 2020’de sansürlenene 132 anahtar kelime kombinasyonunun, şubat ayının ikinci haftasında 516’ya yükseldiği bildirilmektedir. WeChat’in sahibi olan Tencent şirketi, 1 milyardan fazla aktif kullanıcıya sahip olan bu platform aracılığıyla Çin’deki dijital bilgi akışını önemli ölçüde yönlendirmektedir.

Sonuç olarak, WeChat üzerinden gerçekleştirilen büyük veri analizleri, COVID-19 gibi hızlı yayılan salgınlarda erken uyarı sistemleri, halk sağlığı iletişimi ve kamuoyu yönetimi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak, veri sansürü, bilgi yüklenmesi ve mahremiyet endişeleri gibi etik ve teknik sorunlar, bu teknolojilerin sorumlu ve dengeli bir şekilde kullanılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle hem teknik altyapının hem de etik çerçevenin şeffaf, hesap verebilir ve özenli biçimde planlanması hayati önem arz etmektedir.

WECHAT ve HES UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Günümüz bilgi toplumlarında mobil uygulamalar, bireylerin hem günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamalarına hem de kriz dönemlerinde bilgiye erişim sağlamalarına aracılık eden önemli dijital araçlar olarak öne çıkmaktadır. **COVID-19 pandemisi**, bu tür dijital teknolojilerin hızla geliştirilmesini ve yaygın biçimde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de geliştirilen **Hayat Eve Sığar (HES)** uygulaması ile Çin menşeli **WeChat** uygulaması, işlevselliği ve erişim alanları bakımından karşılaştırılmaya değer örnekler sunmaktadır.

HES uygulaması, T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından pandemiyle mücadele kapsamında geliştirilmiş olup, kişisel sağlık durumu takibi, HES kodu oluşturulması, riskli bölgelerin harita üzerinden gösterimi ve potansiyel temaslıların takibini içeren bir sistem sunmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021). Uygulamanın amacı, salgın yönetimini kolaylaştırmak ve halk sağlığını koruyacak dijital önlemleri hayata geçirmektir. 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 125 milyon kez indirilen ve 222 milyonu aşkın HES kodu oluşturulan bu sistem (OECD-OPSI, 2021), Türkiye nüfusuna oranla oldukça yüksek bir kullanım düzeyine ulaşmış bulunmaktadır. Bununla birlikte, zaman zaman güncellenmeyen lokasyon verileri ve teknik aksaklıklar nedeniyle eleştirilere konu olmaktadır.

WeChat ise başlangıçta bir anlık mesajlaşma uygulaması olarak tasarlanmış; zamanla ödeme sistemleri, sosyal medya etkileşimi, çevrim içi kamu hizmetleri ve mini uygulamalar gibi birçok farklı dijital işlevi bünyesinde toplayan bir “**süper**

uygulama” haline gelmiş bulunmaktadır (Li, 2023). 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 1,38 milyar aktif kullanıcıya sahip olduğu bildirilen uygulama (Demandsage, 2024), özellikle Çin’de ve Çin diasporasında yaygın biçimde kullanılmaktadır. Kullanıcılara yalnızca mesajlaşma değil, aynı zamanda alışveriş yapma, fatura ödeme, ulaşım hizmetlerinden yararlanma ve sosyal medya içerikleri paylaşma gibi olanaklar da sunmaktadır. Ancak, Çin hükümeti ile olan yakın ilişkileri nedeniyle, kullanıcı verilerinin güvenliği ve ifade özgürlüğü konularında ciddi eleştiriler gündeme gelmektedir (Mozur, 2019). Bu durum, dijital platformların devlet denetimi altına girmesiyle birlikte, bireysel mahremiyetin ve dijital hakların sınırlandığı otoriter dijital yönetim modellerinin yükselişine işaret etmektedir.

COVID-19 pandemisi sürecinde dijital uygulamaların, kamu politikalarının şekillendirilmesinde belirleyici bir rol üstlendiği görülmektedir. HES ve WeChat örnekleri, dijital teknolojilerin yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal davranışların yönlendirilmesi ve sağlık politikalarının uygulanabilirliğinin artırılmasında etkin araçlar olarak kullanılmakta olduğunu ortaya koymaktadır. HES’in Türkiye’deki yüksek indirilme oranı, kamu politikalarının dijital altyapılarla desteklenerek geniş kitlelere ulaştırılmakta olduğunu göstermektedir. WeChat’in entegre hizmetleri ise, Çin’de dijitalleşmenin kamu yönetimi süreçleriyle doğrudan bütünleşmiş olduğunu ve vatandaşların gündelik yaşamlarının devlet politikalarıyla dijital ortamda kesişmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Her iki uygulama da kamu sağlığını koruma amacıyla geliştirilen dijital stratejilerin somut örneklerini sunmakta; ayrıca büyük veri teknolojilerinin modern sağlık sistemlerine entegre edilmesi açısından da dikkate değer bir işlev üstlenmiş bulunmaktadır. HES üzerinden toplanan veriler, Sağlık Bakanlığı tarafından risk haritalarının oluşturulmasında ve bölgesel kararların alınmasında kullanılmaktadır. Benzer biçimde, WeChat üzerinden elde edilen kullanıcı verileri, bireysel düzeyde erken uyarı sistemlerinin devreye alınmasını sağlarken, toplumsal ölçekte salgın yönetimi politikalarının şekillendirilmesine katkıda bulunmakta ve karar alma süreçlerini dönüştürmektedir. Bu bağlamda büyük veri, sağlık sistemlerinde proaktif müdahale kapasitesini artırmakta ve epidemiyolojik öngörü modellerinin oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır.

Pandemi süresince medya araçlarının rolü de dönüşüm geçirmiş bulunmaktadır. Geleneksel medya çoğunlukla devlet kaynaklı bilgilendirme kanallarını iletme işlevi görürken, yeni medya platformları daha hızlı, etkileşimli ve kullanıcı temelli içerik akışına olanak sağlamaktadır. HES ve WeChat uygulamaları, bu iki medya formunun kesişim noktasında konumlanmakta; bir yandan resmi açıklamaların doğrudan bireylere ulaştırılmasını sağlarken, diğer yandan kullanıcılar arası bilgi dolaşımını mümkün kılmaktadır. Ancak bu durum, özellikle WeChat örneğinde görüldüğü üzere, içerik sansürü, dezenformasyon ve ifade özgürlüğü gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Devlet güdümlü içerik kontrolleri, dijital platformların demokratik bilgi paylaşımı kapasitesini sınırlandırma riski taşımaktadır.

Sonuç olarak, HES ve WeChat gibi dijital uygulamalar, pandemi döneminde yalnızca sağlık politikalarının teknolojik uzantıları olarak değil, aynı zamanda veri yönetimi, toplumsal etkileşim ve kamuoyu oluşturma süreçlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır. Ancak bu teknolojilerin etik, hukuki ve teknik yönlerden şeffaf ve denetlenebilir biçimde kullanılması, sürdürülebilir ve adil dijital sağlık yönetimi için kritik önem taşımaktadır.

Her iki uygulamanın öne çıkan işlevleri, Tablo 1’de karşılaştırılmaktadır.

Tablo 1. Beş Temel Özellik Üzerinden Karşılaştırma

İşlev/ Fonksiyon	Hayat Eve Sığar (HES)	WeChat
1. Kimlik doğrulama / Kod üretimi	HES kodu ile toplu alanlara güvenli giriş sağlanır.	Kullanıcı kimliği ödeme ve hizmet erişimi için doğrulanır.
2. Lokasyon verisi kullanımı	Riskli bölgeler harita aracılığıyla gösterilir.	Konum verisi WeChat Pay, teslimatlar ve mini uygulamalarla entegredir.
3. Sağlık bilgilendirme	Semptom sorgulama ve risk bilgilendirmesi yapılır.	Sağlık içerikleri resmi hesaplarla veya mini programlarla sınırlı olarak sunulur.
4. Sosyal etkileşim	Kısıtlı; kullanıcılar arası iletişim veya paylaşım bulunmamaktadır.	“Moments” özelliği ile sosyal medya benzeri etkileşim mümkündür.
5. Kurumsal entegrasyon	QR kodla güvenli alan tanımlamaları yapılabilir.	QR kodla güvenli alan tanımlamaları yapılabilir.

Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından COVID-19 pandemisi sürecinde geliştirilen ve halk sağlığının korunmasına yönelik dijital izleme mekanizmalarının başında gelen bir araç konumunda bulunmaktadır. Uygulama, bireylerin sağlık durumlarının dijital ortamda takip edilmesine olanak tanımakta, HES kodu üretimi aracılığıyla kamusal alanlara kontrollü erişimi mümkün kılmakta ve risk haritası özelliğiyle bireylerin buldukları bölgedeki olası vaka yoğunluğunu görselleştirmektedir. Bu yönleriyle HES, Türkiye’de pandemi yönetiminin dijitalleştirilmesine katkı sağlamakta; kamu kurumları ile vatandaşlar arasında veri temelli bir etkileşim alanı oluşturmaktadır. Ancak uygulamanın işleyişinde zaman zaman teknik aksaklıkların yaşandığı, özellikle konum verilerinin güncelliği ve uygulamanın bazı cihazlarda uyumsuz çalışması gibi kullanıcı deneyimini olumsuz etkileyen durumların raporlandığı görülmektedir. Buna ek olarak, uygulama kapsamında toplanan kişisel verilerin hangi amaçlarla ve ne ölçüde işlendiğine dair şeffaflığın sınırlı olması, bireysel mahremiyet ve veri güvenliği bağlamında kamuoyunda soru işaretlerine yol açmaktadır.

Öte yandan, Çin merkezli WeChat uygulaması, çok yönlü dijital hizmetleri bir araya getirmesi bakımından kapsamlı bir platform niteliği taşımaktadır. WeChat, kullanıcılarına yalnızca anlık mesajlaşma hizmeti sunmakla kalmamakta; aynı zamanda dijital ödeme sistemleri, çevrim içi alışveriş, toplu taşıma entegrasyonu, kamu hizmetlerine erişim, sağlık bilgisi paylaşımı ve sosyal medya etkileşimi gibi çeşitli fonksiyonları tek bir çatı altında buluşturmaktadır. Bu bağlamda, WeChat günlük yaşamın dijitalleştirilmiş bir versiyonunu temsil etmekte; özellikle Çin gibi yüksek nüfuslu ülkelerde dijital kamu hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında merkezi bir rol üstlenmektedir. Ancak, uygulamanın Çin hükümeti ile olan sıkı ilişkisi ve devlet güdümlü dijital denetim mekanizmalarıyla entegre çalışması, uluslararası düzeyde ciddi etik tartışmalara neden olmaktadır. Platformun içerik sansürüne açık yapısı, kullanıcıların iletişim özgürlüğü üzerinde kısıtlayıcı etkiler yaratmakta; veri işleme süreçlerinin şeffaf olmaması ise kullanıcı gizliliğini tehdit etmektedir. Bu durum, özellikle demokratik değerlere ve insan haklarına dayalı dijital yönetim anlayışının savunucuları tarafından eleştirilmektedir. WeChat'in bu yapısı, dijitalleşmenin kamu hizmetlerini kolaylaştıran bir araç olmasının yanında, aynı zamanda otoriter rejimlerin dijital gözetim uygulamalarını meşrulaştıran bir zemine de dönüşebileceğini göstermektedir.

SONUÇ

COVID-19 pandemisi, sağlık sistemlerinde köklü dönüşümlere yol açmakta ve büyük veri teknolojilerinin sağlık alanındaki uygulamalarını hızlandırmakta; bu bağlamda dijital uygulamalar kamu politikalarının şekillenmesinde belirleyici bir etki ortaya koymaktadır. Türkiye'de Hayat Eve Sığar (HES) uygulaması ile Çin'de WeChat platformu, pandemi sürecinde dijital sağlık yönetimi yaklaşımlarını temsil etmekte ve bu uygulamalar kamu politikalarının tasarımı ile uygulanmasında temel araçlar haline gelmektedir. Dijital uygulamalar, yalnızca bilgi aktarımı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda salgınla mücadelede toplumsal davranışların düzenlenmesinde ve politika hedeflerinin hayata geçirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Bu durum, dijital teknolojilerin kamu politikalarının şekillenmesinde yüksek derecede etkili olduğunu göstermektedir.

HES ve WeChat uygulamalarının işlevselliği, kamu politikalarının pandemiyle mücadele süreçlerine doğrudan entegre edilmekte ve bu entegrasyon, her iki ülkenin salgın yönetiminde dijital altyapıyı kullanma biçimlerini yansıtmaktadır. HES uygulaması, kişisel sağlık durumu takibi, temaslı izleme, risk haritalandırması ve HES kodu oluşturulması gibi işlevleriyle Türkiye'nin merkezi sağlık politikalarının dijital uzantısı olarak işlev görmektedir; böylece bireylerin sağlık verileri üzerinden kamu politikalarının sahadaki uygulanabilirliği artırılmaktadır. WeChat ise, çok işlevli bir platform olarak sağlık bilgisi paylaşımı, temaslı uyarıları ve dijital kamu hizmetleri aracılığıyla Çin'de sağlık politikalarının hızlı ve kapsamlı bir şekilde uygulanmasını mümkün kılmaktadır. Her iki uygulamanın veri güvenliği ve kullanıcı gizliliği bağlamında ortaya çıkan endişeler, dijital sağlık uygulamalarının kamu politikalarına entegrasyonunda karşılaşılan etik ve hukuki zorlukları da göstermektedir.

Büyük veri teknolojileri, modern sağlık sistemlerinde karar alma süreçlerini önemli ölçüde dönüştürmekte ve salgın yönetiminde kritik bir araç olarak kullanılmaktadır. HES uygulaması aracılığıyla toplanan veriler, bölgesel risk haritalarının oluşturulmasında ve sağlık otoritelerinin karar alma süreçlerinde temel veri kaynakları olarak kullanılmakta; bu sayede Türkiye’de sağlık hizmetlerinin etkinliği ve müdahale hızı artırılmaktadır. WeChat kullanıcı verileri ise daha geniş ve gerçek zamanlı veri akışları sağlayarak Çin’de salgının izlenmesi, erken uyarı sistemlerinin devreye alınması ve kapsamlı sağlık stratejilerinin geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu veriye dayalı karar alma süreçleri, sağlık sistemlerinin proaktif ve dinamik bir yapıya dönüşmesini sağlamaktadır. Ancak, büyük veri uygulamalarının etik boyutları ve kullanıcı mahremiyeti konuları, sağlık sistemlerinde teknolojinin etkin kullanımıyla birlikte dikkatle yönetilmesi gereken unsurlar arasında yer almaktadır.

Kriz dönemlerinde halk sağlığı mesajlarının iletiminde geleneksel medya ve yeni medya farklı roller üstlenmekte; bu bağlamda HES ve WeChat uygulamaları, bu iki medya formunun kesişim noktasında yer almaktadır. Geleneksel medya, resmi ve doğrulanmış bilgilerin yayılımını sağlarken, yeni medya platformları daha hızlı, etkileşimli ve kullanıcı odaklı iletişim kanalları sunmaktadır. HES uygulaması, Türkiye’de Sağlık Bakanlığı’nın resmi açıklamalarını doğrudan vatandaşlara ulaştırmakta; WeChat ise sosyal medya işleviyle halk sağlığı mesajlarının bireyler arasında yayılımını artırmaktadır. Ancak WeChat’in devlet kontrolündeki içerik yönetimi, bilgi akışında sınırlamalar ve sansür uygulamaları getirmekte, böylece yeni medyanın bilgi dolaşımına ilişkin potansiyelini kısmen sınırlandırmaktadır. Bu durum, kriz iletişimde bilgi doğruluğu ve güvenilirliğin sağlanmasının ne denli kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye ve Çin örnekleri, dijital uygulamaların kamu politikalarına entegrasyonunda farklı stratejilerin benimsendiğini göstermekte ve bu uygulamaların sağlık sistemlerinin dijitalleşmesinde önemli araçlar olduğunu ortaya koymaktadır. Çin’in yüksek entegrasyonlu, veri yoğun dijital sistemi hızlı ve merkezi koordinasyonu sağlamakta; Türkiye’nin ise daha sınırlı ancak hedef odaklı dijital altyapısı bireysel risk yönetimini ve veri gizliliğini ön planda tutmaktadır. Bu iki yaklaşım, dijital sağlık politikalarının gelecekte teknolojik gelişmelerle birlikte etik ve hukuki sorumluluklar çerçevesinde şekillenmesi gerektiğine dair önemli çıkarımlar sunmaktadır. Ayrıca, halk sağlığı krizlerine yönelik dijital çözümlerin başarısı, sadece teknolojik kapasiteye değil, aynı zamanda kullanıcı güveni ve iletişimde şeffaflığa da bağlı olmaktadır.

KAYNAKÇA

Allen Institute for AI. (2020). *CORD-19: COVID-19 Open Research Dataset*.
<https://www.semanticscholar.org/cord19>

Alsunaidi, S. J., Almuhaideb, A. M., Ibrahim, N. M., Shaikh, F. A., Alqudaihi, K. S., Alhaidari, F. A., Khan, I. U., Aslam, N., & Alshahrani, M. S. (2021). Applications of Big Data Analytics to Control COVID-19 Pandemic. *Sensors*, 21(7):2282, 1-24.

- Benedictow, O. J. (2004). *The Black Death, 1346-1353: the complete history*. Boydell & Brewer.
- Briggs, C. L., & Mantini-Briggs, C. (2009). Confronting health disparities: Latin American social medicine in Venezuela. *American journal of public health, 99*(3), 549-555.
- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.
- Chen, M., Mao, S., & Liu, Y. (2014). Big data: A survey. *Mobile Networks and Applications, 19*(2), 171–209. <https://doi.org/10.1007/s11036-013-0489-0>
- Cheng, Y., Luo, H., Hu, H., & Shi, Y. (2022). Early warning of COVID-19 from social media in China: WeChat keyword analysis. *Journal of Risk Research, 25*(1), 93–109. <https://doi.org/10.1080/13669877.2021.2021257>
- Citizen Lab. (2020). *Censored contagion: How information on the coronavirus is managed on Chinese social media*. University of Toronto. <https://citizenlab.ca/2020/03/censored-contagion-how-information-on-the-coronavirus-is-managed-on-chinese-social-media/>
- Cinelli, M., Quattrocioni, W., Galeazzi, A., Valensise, C. M., Brugnoli, E., Schmidt, A. L., ... & Scala, A. (2020). The COVID-19 social media infodemic. *Scientific Reports, 10*(1), 16598. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-73510-5>
- Crosby, F. J., Pufall, A., Snyder, R. C., O'Connell, M., & Whalen, P. (1989). The denial of personal disadvantage among you, me, and all the other ostriches. In *Gender and thought: Psychological perspectives* (pp. 79-99). New York, NY: Springer New York.
- Demir, F., Özdaş, D. F., & Çakmak, M. (2022). COVID-19 salgın sürecinin eğitime yansımaları. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 13*(26), 275–300.
- DeepMind. (2020). *AlphaFold: Using AI for scientific discovery*. <https://deepmind.com/research/highlighted-research/alphafold>
- Diamond, D. W. (1997). Liquidity, banks, and markets. *Journal of Political Economy, 105*(5), 928-956.
- FourWeekMBA. (2025). *Key characteristics of new media*. <https://fourweekmba.com/new-media>
- Gandomi, A., & Haider, M. (2015). Beyond the hype: Big data concepts, methods, and analytics. *International Journal of Information Management, 35*(2), 137–144. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2014.10.007>
- Kitchin, R. (2014). *The data revolution: Big data, open data, data infrastructures and their consequences*. Sage.
- Kumar, S., Morstatter, F., & Liu, H. (2014). Twitter data analytics. In *Proceedings*

of the 23rd International Conference on World Wide Web, 247–250.

- Laney, D. (2001). 3D data management: Controlling data volume, velocity, and variety. *META Group Research Note*, 6(70), 1.
- Manovich, L. (2001). *The language of new media*. MIT Press.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding media: The extensions of man*. McGraw-Hill.
- Murray, J. H. (2011). *Inventing the medium: Principles of interaction design as a cultural practice*. MIT Press.
- Nguyen, N. T., Nguyen, T. P., Nguyen, T. T., & Van Nguyen, H. (2020). Big data analytics and COVID-19 pandemic: A comprehensive review. *Journal of Big Data*, 7(1), 81. <https://doi.org/10.1186/s40537-020-00332-6>
- PMC. (2020). A survey of Big Data dimensions vs Social Networks analysis. *PubMed Central*.
- Raghupathi, W., & Raghupathi, V. (2014).** Big data analytics in healthcare: Promise and potential. *Health Information Science and Systems*, 2(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/2047-2501-2-3>
- Tong, H., Li, Y., & Chen, M. (2020). Artificial intelligence in COVID-19 drug repurposing. *Frontiers in Pharmacology*, 11, 818. <https://doi.org/10.3389/fphar.2020.00818>
- U.S. Department of Energy. (2020). *COVID-19 High Performance Computing Consortium*. <https://COVID19-hpc-consortium.org>
- Van Dijck, J., Poell, T., & De Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connective world*. Oxford university press.
- Wang, C. J., Ng, C. Y., & Brook, R. H. (2020). Response to COVID-19 in Taiwan: Big data analytics, new technology, and proactive testing. *JAMA*, 323(14), 1341–1342. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.3151>
- Yıldırım, T., & Kara, M. (2022).** Yapay zekâ destekli tanı sistemleri: Türkiye'de kullanım alanları ve etkileri. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 123–135.
- Zhang, L., Lin, D., & Sun, X. (2020). Crystal structure of SARS-CoV-2 main protease provides a basis for design of improved α -ketoamide inhibitors. *Science*, 368(6489), 409–413. <https://doi.org/10.1126/science.abb3405>
- Zhang, Y., Liu, Z., & Zhang, X. (2021). Application of big data and artificial intelligence in epidemic surveillance and containment. *Intelligent Medicine*, 1(1), 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.imed.2022.10.003>
- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., ... & Tan, W. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *New England journal of medicine*, 382(8), 727-733.

Zwitter, A. (2014). Big data ethics. *Big Data & Society*, 1(2), 1–6. <https://doi.org/10.1177/2053951714559253>

Zwitter, A., & Gstrein, O. J. (2020). Big data, privacy and COVID-19 – Learning from humanitarian expertise in data protection. *Journal of International Humanitarian Action*, 5(4). <https://doi.org/10.1186/s41018-020-00072-6>

Subversion And Containment In A Midsummer Night's Dream And Twelfth Night

Deniz YILDIZ¹

ABSTRACT

Shakespeare's comedies possess a timeless universality. These plays, which brings tensions between love, identity, and order to the stage, reveal the unchanging nature of human relationships while also showing how social norms are reestablished. In this article, I aim to examine William Shakespeare's comedies *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night* within the framework of Stephen Greenblatt's theory of subversion and containment. In both plays, normative structures concerning gender roles, class hierarchy, and desire are temporarily subverted within the play's realm; however, these subversions ultimately result in the reestablishment of the existing ideological order. The identity confusion that begins with Viola's disguise as a man, Olivia's unconscious love for someone of the same sex, and Malvolio's ridicule are moments in *Twelfth Night* when "subversive" elements become visible. Similarly, in *A Midsummer Night's Dream*, Titania's love for a figure from the lower class, the power struggle in the fairy world, and the festival atmosphere presented in the play offer a collective hallucinatory environment, allowing for a temporary relaxation of social norms. Yet, in both plays, the final scenes end with the restoration of order through "restorative" heteronormative marriages, social exclusion, and the regaining of power by authority figures. This study argues that, as Greenblatt suggests, theatre is not only a structure that reinforces the ideological order, but also one that reproduces this order by making its limits visible.

Keywords: *A Midsummer Night's Dream, Twelfth Night, Subversion and Containment, New Historicism, carnivalesque*

¹ Istanbul Aydin University, Istanbul, denizyildiz@stu.aydin.edu.tr, ORCID: 0009-0004-7622-0920
Submit Date: 18.07.2025, Acceptance Date: 14.10.2025
DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v011i2004

William Shakespeare'in *A Midsummer Night's Dream* ve *Twelfth Night* Komedyelerinde Yıkıcılık ve Sınırlandırma

ÖZ

Shakespeare'in komedileri, çağlar ötesine ulaşan bir evrensellik taşır. Aşk, kimlik ve düzen arasındaki gerilimleri sahneye taşıyan bu oyunlar, insan ilişkilerinin değişmeyen doğasını gözler önüne sererken, toplumsal normların nasıl yeniden kurulduğunu da gösterir. Bu makalede, William Shakespeare'in *A Midsummer Night's Dream* ve *Twelfth Night* adlı (Bir Yaz Gecesi Rüyası ve On İkinci Gece) komedyelerinin Stephen Greenblatt'ın yıkıcılık ve sınırlandırma kuramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktayım. Her iki oyunda da toplumsal cinsiyet rolleri, sınıf hiyerarşisi ve arzuya dair normatif yapılar, oyun evreni içinde geçici olarak altüst edilir; ancak bu altüst oluşlar, nihayetinde mevcut ideolojik düzenin yeniden tesis edilmesiyle sonuçlanır. Viola'nın erkek kılığına bürünmesiyle başlayan kimlik karmaşası, Olivia'nın aynı cinsiyetten birine duyduğu farkında olmadan gelişen aşk ve Malvolio'nun alaya alınması, *Twelfth Night* oyununda "düzen karşıtı" unsurların görünür kılındığı anlar olarak öne çıkar. Benzer biçimde, *A Midsummer Night's Dream* oyununda da Titania'nın alt sınıftan bir figüre duyduğu aşk ve periler dünyasındaki güç savaşları ve oyunda yer verilen festival ortamı kolektif bir halüsinasyon ortamı sunar ve bu da toplumsal normların geçici olarak esnetilmesine olanak tanır. Ancak her iki oyunda final sahnelerinde düzeni "onarıcı" heteronormatif evlilikler, sosyal dışlamalar ve otorite figürlerinin yeniden güç kazanmasıyla son bulur. Bu çalışma, Greenblatt'ın öne sürdüğü gibi, tiyatronun yalnızca ideolojik düzeni pekiştiren değil, aynı zamanda bu düzenin sınırlarını görünür kılarak onu yeniden üreten bir yapı olduğunu savunur.

Anahtar kelimeler: *A Midsummer Night's Dream*, *Twelfth Night*, Yıkıcılık ve Sınırlandırma, Yeni Tarihselcilik, karnavalesk

INTRODUCTION

Shakespeare's comedies can be read not only as romantic intrigues or misunderstandings, but also as scenes in which social order, gender roles, and class hierarchies are temporarily questioned. These temporary upheavals mostly take shape in a festive or carnivalesque atmosphere; roles are reverse, social boundaries blur, and authority figures are mocked. However, most of these plays end with a return to "normality" after the chaotic liberation. It is precisely this tension—the conflict between the spirit of festivity and the reestablishment of the patriarchal/ideological order—that elevates Shakespeare's comedies from mere entertainment to politically readable texts. In this context, the plays *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night* deserve a comparative analysis in terms of Shakespeare's treatment of the festival theme and the ideological function of it. The aim of this study is to examine the two plays in line with the theoretical approach of Greenblatt's subversion and containment, and to discuss the function of the temporary chaos brought to the stage in Shakespeare's comedies in the face of dominant ideological structures. Greenblatt's concept of subversion and containment argues that authority does not merely suppresses opposition but also produces and absorbs it within its own boundaries. Greenblatt argues that authority in Renaissance England was not only a repressive force but rather produced potential threats from within itself in a controlled manner and then suppressed them to consolidate its power. Therefore, as stated by Greenblatt this "subversiveness is the very product of that power and furthers it ends" (Greenblatt, 1988, p. 30). As seen to be in this argument, the things that appear to be harmful to social order, such as atheism or scenes in theatre that oppose order, are actually under the control of the system. These acts of rebellion offer the audience a space for "resistance": but in the end, the system has already anticipated this resistance and set its limits.

However, studies that specifically compare these two comedies-- *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night*--within the scope of Stephen Greenblatt's concept of subversion and containment are quite limited. This study aims to fill this gap and reveal how the carnivalesque atmosphere of freedom in both plays simultaneously transforms into a space for ideological reproduction. In the existing literature, most studies on Shakespeare's comedies have generally approached these texts within different theoretical frameworks. For example, C.L. Barber (1959) relates the festive and temporarily liberated atmosphere in the plays to the suspension of social norms, while Michel Bakhtin (1984) similarly draws attention to the ideological function of a temporary upheaval through the concept of the "carnavalesque." On the other hand Carol Neely (1985) and Jonathan Dollimore (1984) examines Shakespeare's comedies in terms of gender roles and power relations.

A Midsummer Night's Dream centres on young lovers rebelling against patriarchal laws, the carnivalesque chaos of the fairy world in the forest, and ultimately the restoration of order through weddings. *Twelfth Night* presents a festive pattern where gender roles are blurred, lower-class characters take centre stage,

and moral guardians are mocked. In both plays, the lower classes, women, or gender expressions experience a temporary liberation, but this space of freedom is mostly limited by the patriarchal and class-based order, reestablished at the end of the play. The fundamental questions here is: Do Shakespeare's festival-specific subversions truly hold transformative potential, or do they merely make the boundaries visible?

This article intends to find out these questions. The festive scenes in *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night* in the context of gender and class relations, discussing the characters' temporary freedom on stage, in the end, reproducing the existing order. In doing so, the ideological mechanisms underlying the joyful atmosphere presented on the surface of Shakespeare's comedies will be revealed, and the political limits of the festive aesthetic will be questioned.

By approaching both plays comparatively through Greenblatt's framework, this article contributes to the discussion on how Shakespeare's comedies negotiate power and ideology, rather than only reflect social order.

THEORETICAL FRAMEWORK

Stephen Greenblatt's concept of subversion and containment argues that early modern texts represent oppositional or subversive ideas but also present them in a way that is safely "contained" by the authority. Although most of Shakespeare's plays appear to question power, gender roles, or class hierarchy, this problematization usually results in the restoration of order at the end of the texts. This structural feature is directly related to the position of theatre at that time. Elizabethan theatre, despite appealing to a broad audience, operated under the direct control of monarchical authority. Even if the theatre was open to the public, it was not entirely permitted for potentially subversive ideas to circulate, and any statement that could threaten the authority of the monarchy and the state was removed from the play. At that point in time, the theatre had become a growing industry. As Wells (2006) states people went to the theatre for many reasons. Some went for entertainment, while others went to learn about English and Roman history. Some went to the theatre to be encouraged to think about the social and political issues of the time; however, due to legal restrictions, these topics often had to be addressed indirectly (p.9).

In this case, Shakespeare's life experiences can also be interpreted within this theoretical framework. In particular, the theatre company he joined in 1594, *Lord Chamberlain's Men*, operated directly under the patronage of the royal court. First under the patronage of Elizabeth I, then James I, the company took the name "The King's Men" and performed regularly at court. The royal support for Shakespeare's plays made it difficult for his works to be fully oppositional, but it allowed him to bring the contradictions of power to the stage in different ways.

Greenblatt (1988) argues "Shakespeare's drama, written for the theatre subject to state censorship, can be so relentlessly subversive: the form itself, as a primary

expression of Renaissance power, helps to contain the radical doubts it continually provokes” (p. 65). From this perspective, Shakespeare can be considered as a figure who is in harmony with the dominant culture of the period, but at the same time navigates the boundaries of that culture. To illustrate, *A Midsummer Night's Dream*, ends with a wedding, giving the impression that order was restored; however, the scenes set in the forest, Titania's love for Bottom under the influence of the love juice and her explicit expression of her desires for him reveal female desire and the imagination of the lower classes. These temporary situations unveil both the festive spirit and the limits of power of the authority.

Twelfth Night, on the other hand is particularly remarkable in terms of Greenblatt's theoretical concept. The cross-dressing and gender confusion at the heart of the play create an upheaval in which traditional social roles are suspended. Viola's ability to move freely as a man, Olivia's love for her, and Orsino's emotional attachment to her point to a dramatic structure that questions the heteronormative order. However, at the end of the play, Viola returns to her female identity and marries Orsino, which signifies the containment of gender ambiguity within the play.

A MIDSUMMER NIGHT'S DREAM—FESTIVAL, GENDER AND OBEDIENCE

A Midsummer Night's Dream is a play that “dream about watching a play about dreams” (Greenblatt, 2015, p. 809). The fact that the play takes place in a dreamlike setting shows the audience that the characters in the play are experiencing a collective hallucination. Moreover, the play can be read that centre on festival aesthetics and temporarily suspends the structural codes of Elizabethan society, such as gender, class, and authority. The temporary upheavals in Shakespeare's comedies also align with Mikhail Bakhtin's concept of the “carnavalesque.” For Bakhtin (1984), the carnivalesque offers a space of freedom where social hierarchies are temporarily reversed and norms are suspended. As Lachmann (1989) puts it “In the ‘carnavalesque’ game of inverting official values he sees the anticipation of another, utopian world in which anti-hierarchy, relativity of values, questioning of authority, openness, joyous anarchy, and the ridiculing of all dogmas hold sway, a world in which syncretism and a myriad of differing perspectives are permitted” (p.118). When read alongside Greenblatt's model, Bakhtin's perspective reveals how order is both questioned and reestablished in Shakespeare's plays.

In this play, the forest scenes provide a suitable example for understanding the thoughts of Stephen Greenblatt. It can be argued that “social boundaries and laws dissolve in the dreamscape of the play” (Walters, 2016, p. 125). For Greenblatt, literary texts do not explicitly suppress elements that question the power of theatre; instead, they temporarily render these elements visible, making them functional, and ultimately bring them under control in a safe manner. In this context, Shakespeare is “rather than leaving his audience with a heightened understanding of complex political problems, or in a state of uncertainty, or divided among

themselves, Shakespeare uses play and illusion to lead them though subversive thoughts to positive acceptance of the dominant order” (McAlindon, 1995, p. 412). Therefore, it is argued that the subversion makes visible in Shakespeare’s plays undoubtedly returns to its former order at the end of both plays.

From the second act onwards, the scene shifts from Athens to the fairy forest, and this transition also signals a carnivalesque environment where social norms are sort of unbound. For instance, Hermia and Lysander’s escape to the forest in defiance of patriarchal laws, Helena’s obsessive pursuit, and Titania’s enchantment of a lower-class man (Bottom) in the fairy world demonstrate Shakespeare’s purposeful subversion of social and class boundaries. Moreover, Titania’s love for Bottom, who is from the lower class and does not look like the “others,” suspends both gender norms and social hierarchy. Here, this situation can be considered what Greenblatt calls “subversion”: the female character becomes the subject of desire and comes close to break the patriarchal order by feeling sexual attraction toward a man who is socially “below” her.

However, this subversion does not last long. As Titania is “freed” from the effects of love juice, Oberon reminds her of what happened, and she says: “My Oberon! what visions have I seen! Methought I was enamoured of an ass” (Shakespeare, 2015, *A Midsummer Night’s Dream*, 4.1.75–76) As can be seen, Titania remembers finding herself in love with Bottom and recoils in disgust, signifying a return to boundaries that were thought to have been crossed.

Similarly, the complicating love changes experienced by young lovers in the forest also give the impression that order has been suspended. For instance, the effect of the love juice, which causes Demetrius to suddenly fall in love with Helena, reveals the unsteady and changeable nature of love. Yet, these love relationships are also brought into order through weddings at the end of the play. In the forest, all the characters experience a sort of a freedom, but at the end of the play, it can be observed that they return to the patriarchal order through marriage.

In the final scenes of the play, after all the chaotic events in the fairy world, the characters return to Athens. With Theseus’s approval, three separate weddings take place at the same time: Hermia- Lysander, Helena-Demetrius, and Theseus-Hippolyta. At first, these scenes convey a sense of reconciliation and celebration; however, an ideological reading reveals another aspect of this arrangement. Even though Theseus appears to reject Egeus’s authority over his daughter Hermia, ultimately Hermia’s right to marry is determined by the male authority figure (Theseus). Therefore, the decision regarding the woman’s fate remains under the control of a male figure. This argument echoes Greenblatt’s way of thinking. Although authority appears to be almost broken, another power apparatus comes into play to maintain the dominant order.

When the magic of the fairy world comes to an end, Titania and Oberon make peace and reunite. However, this peace is not a victory for Titania’s free will; it

is the result of Oberon's manipulation, which was planned from the beginning. According to Montrose's (1983) analysis, the play stages a "a fantasy of male dependency upon woman is expressed and contained within a fantasy of male control over woman" (p. 65). Thus, the temporary chaos in the fairy world is suppressed through marriage, submission, and patriarchal approval, stereotypical symbols of patriarchal system.

To conclude, *A Midsummer Night's Dream*, though it appears initially to be a fairy tale about freedom, love, and transformation, reveals a sophisticated structure that shows how the dominant order allows temporary chaos to occur and reestablish itself. The forest is not a space of liberation but an ideological place. The play offers characters the right to dream, but draws the boundaries of those dreams, keeping them within the limits of the legitimate order. Thus, Greenblatt's subversion and containment model is highly effective in explaining how this structure operates: Shakespeare offers the audience the illusion of stepping outside the order, but in the end, he reestablishes his illusion within the aesthetic framework of the order itself.

Therefore, the festival in the play is not transformative but regulatory. Although it temporarily makes differences and deviations visible, it ultimately reinforces patriarchal system and class norms. Shakespeare does not merely tell a story here but reproduces the power relations of Elizabethan England. In this context, *A Midsummer Night's Dream* is not merely a romantic comedy, but also an ideological arena of negotiation.

THE MASK OF GENDER: SUBVERSION AND IDEOLOGICAL RECONSTRUCTION IN *TWELFTH NIGHT*

In Elizabethan England, theatre was not only a means of entertainment, but also a powerful public space that reflected, transformed, and sometimes reproduced the ideological and social codes of the period. Theatres operating under the state supervision found opportunities to discuss issues related to the lower classes, women's religious differences, and social unrest within the limits approved by the government. At that time, subversion of gender on stage was technically commonplace, especially due to male actors playing female roles in that era. However, this theatrical norm was creatively employed by Shakespeare to produce plays that challenged the audience's perceptions of gender roles. *Twelfth Night* is perhaps one of the most sophisticated examples of this type of play: it contains many subversive elements such as cross-dressing, blurring of sexual orientations, mockery of class differences, and the temporary subversion of social order.

Nevertheless, this "subversion" ultimately concludes in a notable reconstruction of the heteronormative and class-based order. In *Shakespearean Negotiations*, Greenblatt (1988) mainly argues that Renaissance theatre does not merely glorify the existing order; it also brings to the stage alternative ideas that stretch the boundaries of that order, even questioning it. However, these subversive elements

are controlled, framed, and ultimately reinterpreted in favour of the existing order within the structure of the play. Like the theoretical framework mentioned in *A Midsummer Night's Dream*, *Twelfth Night* follows a similar structure: throughout the play, gender roles become ambiguous, identities become mixed, and desires change direction; however, in the end, each character returns to their socially accepted roles and order is restored. In this way, theatre becomes both a liberating realm of imagination and a disciplinary mechanism reinforcing ideological norms in Elizabethan England.

The main subject of *Twelfth Night* is Viola, who survives a shipwreck and, after losing her brother Sebastian, disguises herself as a man named Cesario, and enters the service of Orsino. Viola's transformation into a man directly challenges the gender norms of the time. For instance, Viola, despite being a woman, behaves like a man, entering public spaces and freely communicating with male characters. The emotional closeness she develops with Orsino and Olivia's love for her creates a theatrical universe where desires and gender identities become blurred and normative structures are disrupted. As Veenstra (1995) states that this disruption of gender roles serves a dialectical opposition that strengthens the structure of a totalizing society. This gender ambiguity, described as "defining, off-centerweight," is clearly seen in the "scandalous shadow story" that runs throughout Shakespeare's play *Twelfth Night* (p.189).

Viola's line describing her situation is also quite meaningful: "Disguise, I see, thou art a wickedness / Wherein the pregnant enemy does much" (Shakespeare, 2015, *Twelfth Night*, 2.3.26–27). These lines demonstrate both an individual identity crisis and how easily gender can be reversed in theatre. Viola, despite being a woman, behaves like a man; Olivia is attracted to her masculinity, while Orsino is emotionally drawn to her. Thus, the play blurs the direction of heterosexual desire.

On the other hand, Olivia's love for Cesario (i.e., Viola) also blurs the "traditional" gender norms. Olivia explicitly declares her love for Cesario, saying:

Cesario, by the roses of the spring,
By maidhood, honor, truth, and everything,
I love thee so that, maugre all thy pride,
Nor? wit nor reason can my passion hide. (Shakespeare, 2015, *Twelfth Night*, 3.2 .140-144)

This kind of female desire is a gesture that challenges the patriarchal order. Yet, this subversive potential is brought under control at the end of the play when it is revealed that Olivia is in love with Sebastian.

Thus, Olivia is married to a "real" man, and the heteronormative order is reestablished. On the other hand, Orsino's affection for Cesario (i.e., Viola) remains ambiguous throughout the play. Orsino begins to perceive Cesario not only as a "messenger" but also as an emotional friend. In his conversations

with Cesario, he praises his face, voice and sensitivity: “Thy small pipe / Is as the maiden’s organ, shrill and sound, / And all is semblative a woman’s part” (Shakespeare, 2015, *Twelfth Night*, 1.4 .31-33) In these words, Orsino is attracted to Cesario’s feminine qualities; his interest, unaware that Cesario is actually a woman, shows sort of a fictional space of freedom. However, this space is not allowed to persist when Viola is revealed to be a woman; Orsino breathes a sigh of relief and immediately proposes marriage to her, thereby incorporating her into the heterosexual order. Thus, the homoerotic tension is neutralised through containment. At the end of the play, Orsino says: “Give me thy hand / And let me see thee in thy woman’s weeds.” (Shakespeare, 2015, *Twelfth Night*, 5.1 .263-264) This line implies that Orsino justifies his closeness to Cesario solely because Viola is a woman. Greenblatt’s concept of containment is very clear here: the gender ambiguity presented in the play is “resolved” at the end through a change of clothes and marriage.

In addition to this, another important subversive element in the play is what happens to the character Malvolio, Olivia’s servant. He stands as one of the other cheerful characters in the play with his moralistic and serious nature. He is convinced that Olivia is in love with him. This creates a class reversal: a member of the lower class tries to rise socially by believing that he has won the love of his master and, all of a sudden, he becomes obsessed with the idea of becoming “Count Malvolio”. Shakespeare makes visible the lower class’s desire for social advancement. However, this visibility does not pose a threat, because Malvolio is ridiculed, excluded and removed from the play’s universe. From this, it is seen that that Shakespeare’s marginalised characters are elements outside the dominant order and are pushed out at the end of the play, thus restoring the unity of the ideological order. In this case, it is obvious that Malvolio is a tragic figure who reminding us of the limits of the temporary freedom granted to the lower class. To conclude, *Twelfth Night* offers a festive space where social codes such as gender, class, and desire are temporarily subverted. Yet, this space is not permanent. Viola returns to her female identity, Olivia marries a heterosexual partner, Orsino redirects his sexual attraction to the “right” direction, and Malvolio is excluded. Greenblatt’s concept of subversion and containment provides a fundamental key to understanding how this structure works: Shakespeare offers the audience the illusion of stepping outside the order; but this illusion is nothing more than the aesthetic reproduction of the order. Thus, theatre both opens space for ideological deviations and suppresses them.

CONCLUSION

William Shakespeare’s comedies *A Midsummer Night’s Dream* and *Twelfth Night* are notable not only for their staging techniques of the period, but also for their structures that temporarily question social, sexual, and ideological structures. These two plays utilise the carnivalesque freedom offered by Elizabethan theatre as a dramatic tool to temporarily suspend norms. However, this freedom is not absolute. Stephen Greenblatt’s theory of subversion and containment provides an effective theoretical framework for understanding how the anti-establishment

tendencies observed in these plays are produced, circulated, and subsequently neutralised.

For Greenblatt, Renaissance theatre does not merely praise the dominant ideology; rather, it reveals the complexity of power dynamics. Play texts temporarily open space on stage for alternative thoughts and identities. However, as we can understand from Greenblatt's thoughts, this "subversion" is subjected to a process of "containment" by the structural mechanisms of the text, rendering it ideologically harmless. Drawing on Greenblatt's concept, *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night* are two texts that allow the audience to reflect on fundamental structures such as gender, class, and desire ultimately reestablish these structures.

An independent landscape outside the normative order arises in both plays. The forest in *A Midsummer Night's Dream* and the imaginary scape of Illyria in *Twelfth Night* seems to be other spaces where social and sexual roles are blurred, desires shift their directions, and identities are blended. These spaces evoke a temporary freedom, an atmosphere where authority is suspended and social roles are inverted. Yet, this inversion is not portrayed as unlimited freedom but as a controlled deviation in Shakespeare's plays.

In *A Midsummer Night's Dream*, characters who fall in love with one another under the spell of magic demonstrate that concept of love is not rational but a manipulative emotion. Titania's love for Bottom, creates an upheaval in terms of class and sexual order. These instantaneous moments occur in the forest outside the realm of order. However, when the spell is broken, Titania interprets this love as a dream and returns to her role as queen. Desire is recognised as a temporary deviation, but ultimately suppressed by marriage and hierarchy, and everything returns to its former order. Likewise, Viola's disguise as a man in *Twelfth Night* directly challenges gender roles. Her appearance on stage as Cesario, under her male identity shows that the heteronormative order is temporarily blurred, both through Olivia's love for her and her emotional closeness to Orsino. However, this confusion is resolved with the arrival of Sebastian: Olivia marries a real man, and Orsino proposes to Cesario as soon as he learns she is now a woman. The reversal of gender creates a space outside the normative order, but this space ultimately vanished.

In both plays, the direction of desire is not fixed. Characters fall in love with different people through conscious or magical means, and their identities become confused. This situation offers an alternative to the naturalised narrative of desire. Titania's interest in an animal, Olivia's love for a woman (without knowing she is a woman), or Orsino's interest in Cesario show that the direction of desire is shaped not by social structures but by the plot on stage. These examples bear traces of the performative nature of gender in Elizabethan theatre. Yet, these deviations are temporary and functional. The two plays introduced alternative forms of gender and desire to the audience; however, they render them ineffective

within the ideological framework precisely through this visibility. Viola's return to her female identity and her marriage to Orsino resolve the sexual ambiguity that persists throughout the play. Titania's recollection of her love for the donkey as an illusion is a similar ideological closure. Shakespeare opens a possibility to reinforce the legitimacy of the order, that is reestablished at the closing of the play.

The roles of lower-class characters form a significant ideological layer in both plays. The artisans in *A Midsummer Night's Dream* (Bottom, Snout, Quince, etc.) enter the realm of the nobility by attempting to perform a play on stage. Yet, their performance is ridiculed by Theseus and Hippolyta. Although the artisans manage to take the stage, the art they present is deemed valueless, thereby revealing the boundaries of class mobility. In *Twelfth Night*, Malvolio's desire to climb the social hierarchy is directly punished. Malvolio is tricked by Maria and Sir Toby into believing that his mistress is in love with him. He thus becomes obsessed with the idea of becoming "Count Malvolio." This fantasy not only subverts class hierarchies but also contains an erotic reversal. However, by the end of the play, Malvolio is mocked, and leaves the stage in revenge. This conclusion implies that any deviation threatening the class order must be expelled. Malvolio's suppression defines the boundaries of the limited freedom Shakespeare grants the audience.

Although everything seems to have fallen into place at the end of both plays, a completely happy ending cannot be achieved. The melancholic song sung by Feste in *Twelfth Night*— For the rain it raineth every day— contrasts with the play's overall cheerfulness and highlights the exclusion of certain characters and unresolved identity conflicts (Shakespeare, 2015, *Twelfth Night*, 5.1.378). Similarly, in *A Midsummer Night's Dream*, the deviations caused by the magic are interpreted as a dream and thus rendered ineffective. However, this dream continues to imply the existence of an alternative world shown to the audience. In his *Shakespearean Negotiations*, Greenblatt (1988) mainly points out that the theatre is not merely an ideological apparatus but also a stage that reveals tension yet is compelled to suppress it. Shakespeare's comedies both bring unconventional possibilities to the stage and neutralize them within the dramatic structure, returning them to the old status. In this way, theatre nourishes dreams that lie outside social norms while at the same time preventing them from transgressing boundaries.

To conclude, *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night* are the two texts that exemplify both the creative and ideological nature of Shakespeare's theatre. These plays offer the audience dramatic experiences with through themes like deviation, reversal gender roles, and the flexibility of desire. Yet, these experiences ultimately end in favour of the established order. Greenblatt's concepts of subversion and containment is illuminating in this regard: Shakespeare temporarily leads to the audience to other possibilities, but this openness ultimately serves to reinforce the normative order. For this reason, Shakespeare's comedies reflect the ideological

nature of Renaissance theatre most powerfully, both through the freedom they portray and the way they frame that freedom.

This study contributes to the existing literature by re-examining Shakespeare's comedies through a contemporary theoretical lens that bridges early modern ideology and modern critical thought. Re-reading *A Midsummer Night's Dream* and *Twelfth Night* within the framework of subversion and containment reveals that Shakespeare addressed themes such as gender, class, and desire in an extremely bold manner for his time. The timelessness of these plays lies in their ability to be reinterpreted through modern concepts such as power, identity, and freedom; thus, Shakespeare's imagination continues to evoke thought and inspire in today's world.

REFERENCES

- Bakhtin, M. (1984). *Rabelais and his world*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Barber, C. L. (1959). *Shakespeare's festive comedy: A study of dramatic form and its relation to social custom*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Dollimore, J. (1984). *Radical tragedy: Religion, ideology and power in the drama of Shakespeare and his contemporaries*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Greenblatt, S. (1988). *Shakespearean negotiations*. Los Angeles: University of California Press.
- Lachmann, R. (1989). Bakhtin and carnival: Culture as counter-culture. *Cultural Critique*, 11(1), 115–152. <https://doi.org/10.2307/1354246>
- McAlindon, T. (1995). Testing the new historicism: "Invisible Bullets" Reconsidered. *Studies in Philology*, 92(4), 411–438. <http://www.jstor.org/stable/4174529>
- Montrose, L. A. (1983). "Shaping fantasies": figurations of gender and power in Elizabethan Culture. *Representations*, 2, 61–94. <https://doi.org/10.2307/2928384>
- Neely, C. T. (1985). *Broken nuptials in Shakespeare's plays*. New Haven, CT: Yale University Press.
- S. Greenblatt, W. Cohen, J. Egan, & J. Howard (Eds.). (2015). *The Norton Shakespeare* (3rd ed). W. W. Norton & Company
- Shakespeare, W. (2015). *A midsummer night's dream*. In S. Greenblatt, W. Cohen, J. Egan, & J. Howard (Eds.), *The Norton Shakespeare* (3rd ed., pp. 1041–1101). W. W. Norton & Company.
- Shakespeare, W. (2015). *Twelfth night*. In S. Greenblatt, W. Cohen, J. Egan, & J. Howard (Eds.), *The Norton Shakespeare* (3rd ed., pp. 1907–1972). W. W. Norton & Company.

- Veenstra, J. R. (1995). The new historicism of Stephen Greenblatt: on poetics of culture and the interpretation of Shakespeare. *History and Theory*, 34(3), 174–198. <https://doi.org/10.2307/2505620>
- Walters, L. (2016). Monstrous births and imaginations: authorship and folklore in Shakespeare's *A Midsummer Night's Dream*. *Renaissance and Reformation / Renaissance et Réforme*, 39(1), 115–146. <https://www.jstor.org/stable/43918984>
- Wells, S. (2006). *Shakespeare and co*. London: Penguin Books.

Değerler Eğitiminde Etkileşimli Eğitim Portalı Tasarımı ve Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi

Atilla ERDOĞAN¹

ÖZ

Bu araştırma, değerler eğitiminin dijital teknolojiler aracılığıyla daha etkili ve kalıcı hale getirilmesini amaçlamaktadır. Günümüz dijital çağında öğrencilerin öğrenme biçimleri, teknolojik araçlara dayalı dinamik süreçler ile şekillenmekte; bu durum geleneksel öğretim yöntemlerinin sınırlarını zorlamaktadır (Şahin, 2003). Özellikle soyut kavramların öğretildiği sosyal bilimler ve değerler eğitimi gibi alanlarda, öğrencilerin anlamlandırma ve içselleştirme süreçlerini destekleyecek dijital ve etkileşimli platformlara ihtiyaç duyulmaktadır (Demir & Acar, 1992). Bu bağlamda, Moodle altyapısı ve H5P eklentileri kullanılarak geliştirilen etkileşimli bir eğitim portalı tasarlanmıştır; bu portalın ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler üzerindeki etkileri nicel ve nitel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında İstanbul'daki hazırlık, 9, 10 ve 11. sınıflardan 80 öğrenciye (40 kız, 40 erkek) ön test ve son test uygulanmıştır. Öğrencilerin değerler eğitimiyle ilgili bilgi düzeyleri, teknolojiye karşı tutumları ve etkileşimli içeriklere verdikleri tepkiler değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, etkileşimli eğitim portalının öğrencilerin değerler eğitimi kazanımları üzerinde anlamlı ve olumlu bir etki yarattığını göstermektedir. Özellikle Moodle eklentisi olan H5P aracı ile hazırlanan içeriklerin, kullanım kolaylığı ve işlevsellik açısından öğrenme sürecine aktif katılımı artırdığı ve öğrenci motivasyonunu desteklediği belirlenmiştir (Selvarasu et al., 2020). Ayrıca, Mayer'in (2001) Çoklu Ortam Öğrenme Teorisi doğrultusunda tasarlanan materyallerin öğrencilerin görsel ve işitsel kanallardan bilgi almasını kolaylaştırdığı ve bu durumun öğrenme kalıcılığına doğrudan katkı sunduğu saptanmıştır. Yeni medya ortamlarında öğrenenin bilgiye yalnızca maruz kalması değil, aynı zamanda içeriği yapılandırması ve kendi öğrenme sürecinin parçası haline gelmesi, değerler eğitimi gibi bireysel ve toplumsal gelişimi hedefleyen alanlarda daha etkili sonuçlar ortaya koymaktadır (Soydan & Alpaslan, 2014). Ayrıca, Berkowitz ve Bier'in (2004) karakter eğitimi üzerine yaptıkları araştırmalar da teknolojik destekli uygulamaların öğrenci davranışları üzerindeki olumlu etkilerini göstermektedir. Sonuç olarak, teknoloji temelli eğitim modelleri, özellikle değerler eğitimi gibi duyuşsal hedeflerin ön planda olduğu alanlarda öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif katılım göstermelerini sağlamak ve öğrenmenin kalıcılığını artırmaktadır (Akkoyunlu & Kurbanoglu, 2003). Bu nedenle eğitim politikalarının, dijital içeriklerin pedagojik amaçlarla

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, atilaertogan26@gmail.com, ORCID: 0009-0000-7581-463X

Submit Date: 28.07.2025, Acceptance Date: 14.08.2025

DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v01i1i2005

kullanılmasını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Değerler Eğitimi, Etkileşimli İçerik, Moodle, H5P, Eğitim Teknolojileri*

Interactive Education Portal For Values Education Teaching

ABSTRACT

This study aims to investigate the impact of an interactive education portal designed with digital technologies on the effectiveness of values education among secondary school students. In recent years, technological developments have profoundly transformed educational systems, especially in delivering abstract concepts that require deeper cognitive and emotional engagement (Mayer, 2001). Traditional instructional approaches often fall short in fostering values such as empathy, respect, and responsibility, which are essential for personal and social development (Demir & Acar, 1992; Berkowitz & Bier, 2004). In this context, a Moodle-based interactive education portal was developed using the H5P tool to create rich multimedia content such as videos, quizzes, and simulations. This portal aims to engage students not only cognitively but also affectively by enabling experiential and autonomous learning opportunities (Selvarasu et al., 2020). A total of 80 students from 9th to 12th grades participated in the study. Pre-tests and post-tests were applied to measure their conceptual understanding and attitudes toward values education. The findings indicate that the use of interactive content significantly enhanced students' retention and internalization of abstract value-related concepts. The application of Mayer's principles of multimedia learning, including segmentation, coherence, and modality, was instrumental in designing effective learning environments (Mayer, 2009). Moreover, the study confirms Prensky's (2001) assertion that today's digital-native learners respond more positively to dynamic and technology-supported instruction. Ultimately, this study supports the notion that integrating digital tools into pedagogy can enrich values education by providing meaningful, engaging, and student-centered learning experiences. In light of the results, it is recommended that national education policies emphasize the integration of multimedia-supported values education in formal curricula (Buckingham, 2007; Akkoyunlu & Kurbanoglu, 2003).

Keywords: *Values Education, Interactive Content, Moodle, H5P, Educational Technologies*

GİRİŞ

Dijital devrim, bilgi toplumunu şekillendiren en güçlü dönüşüm unsurlarından biri olarak hem bireysel hem de kurumsal yaşam alanlarında etkisini göstermektedir. Özellikle eğitim sektörü, bu dijital dönüşümden doğrudan etkilenmiş; öğretim yöntemleri, içerik sunumu ve öğrenme ortamları büyük oranda yeniden yapılandırılmıştır (Şahin, 2003). İnternetin yaygınlaşması, mobil cihazların artması ve bulut tabanlı yazılımların gelişmesi ile, bilgiye ulaşım kolaylaşmış ve bu durum bireyin öğrenme süreçlerini de dönüştürmüştür (Akkoyunlu & Kurbanoglu, 2003).

Bu değişim, geleneksel öğretim yaklaşımlarının, özellikle soyut kavramların aktarılmasında yetersiz kalmasına neden olmuştur. Değerler eğitimi gibi duyuşsal alanlara hitap eden dersler, öğrencilere sadece bilgi kazandırmayı değil, aynı zamanda onları bireysel ve toplumsal sorumluluklar konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır (Demir & Acar, 1992). Ancak bu tür kavramların anlatımı, çoğu zaman öğrencinin zihninde yeterince somutlaşmadığı için anlamlı ve kalıcı öğrenme gerçekleşmemektedir.

Bu aşamada dijital teknolojiler devreye girmekte ve öğretimin etkililiğini artırmak için büyük fırsatlar sunmaktadır. Özellikle çoklu ortam (multimedya) içeriklerinin, öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap etmesi yoluyla öğrenmenin kalıcılığını artırdığı görülmektedir (Mayer, 2001). H5P gibi interaktif öğrenme araçları sayesinde, öğrenen birey içeriğe yalnızca maruz kalmakla kalmayıp, aynı zamanda içeriği yapılandırmakta ve kendi öğrenme sürecine doğrudan katılım göstermektedir (Selvarasu et al., 2020).

Günümüz öğrencileri dijital yerli (digital native) olarak adlandırılmakta ve teknoloji ile iç içe bir yaşam sürmektedirler (Prensky, 2001). Bu öğrencilerin dijital medya ile olan etkileşim düzeyleri göz önüne alındığında, geleneksel sınıf temelli değerler eğitimi modelleri yetersiz kalmakta; öğrencilerin ilgisini çekmek ve davranışlarını dönüştürmek için daha yenilikçi ve teknoloji odaklı yöntemler geliştirilmesi gerekmektedir (Temizkan, 2010; Soydan & Alpaslan, 2014).

Bu araştırma, etkileşimli öğrenme araçlarıyla desteklenen bir eğitim portalının, ortaöğretim öğrencilerinin değerler eğitimine yönelik tutum ve kazanımları üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Moodle tabanlı altyapı üzerinde geliştirilen portal, öğrencilerin aktif katılım sağlayabildiği, görsel-işitsel içeriklerle zenginleştirilmiş öğrenme materyalleri sunmakta ve bireysel farklılıklara uygun öğrenme ortamları oluşturmaktadır. Öğrencilerin değerleri daha etkili öğrenmeleri, içselleştirmeleri ve günlük yaşamlarında uygulamaları amacıyla yapılandırılan bu platform hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumlu davranış değişiklikleri sağlamayı hedeflemektedir (Berkowitz & Bier, 2004).

YENİ MEDYA VE TEKNOLOJİ ESASLI ÖĞRENME

Dijital çağın getirdiği en önemli değişimlerden biri, iletişim ve bilgi paylaşımı

araçlarının yeniden tanımlanmasıdır. Bu bağlamda **yeni medya**, yalnızca içeriklerin dijital platformlarda yayımlanmasını değil; aynı zamanda kullanıcıların içerik üreticisi haline geldiği, çift yönlü ve etkileşimli bir iletişim ortamının oluşmasını ifade etmektedir (Soydan & Alpaslan, 2014). Yeni medya, geleneksel medya ile kıyaslandığında daha dinamik, erişilebilir ve bireyselleştirilmiş deneyimler sunar. Bu dönüşüm, eğitim sistemlerini de doğrudan etkilemiş; öğretim ortamları artık yalnızca fiziksel sınıflarla sınırlı olmaktan çıkmıştır.

Yeni medya teknolojilerinin eğitimdeki etkisi, özellikle **öğrenme-öğretme süreçlerinde etkileşimi artırması, bilgiye erişimi hızlandırması** ve öğreneni pasif durumdan aktif bir konuma taşınması ile öne çıkmaktadır. Günümüzde eğitimciler, öğrencilerin öğrenme sürecine katılımını artırmak, öğrenmeyi daha anlamlı hale getirmek ve bireysel farklılıklara uygun öğretim ortamları oluşturmak amacıyla yeni medya araçlarından faydalanmaktadır (Prensky, 2001). Bu araçlar yalnızca ders materyallerinin sunulmasında değil, aynı zamanda öğrenciler arası etkileşimin ve geri bildirim güçlendirilmesinde de kullanılmaktadır (Warschauer, 2006).

Teknoloji esaslı öğrenme ise bilginin dijital ortamda aktarılmasıyla sınırlı kalmayan; öğrenenin kendi öğrenme hızına, ilgisine ve öğrenme stiline göre süreci yönlendirebildiği esnek yapıları kapsamaktadır. Bu anlayışta, öğrenme deneyimi sadece okul ortamı ile sınırlı olmayıp her yerde ve her zaman devam edebilir hale gelmiştir (Mayer, 2001; Buckingham, 2007). Özellikle mobil öğrenme, çevrimiçi öğrenme platformları ve uzaktan eğitim sistemleri, bu yaklaşımın eğitimdeki karşılıklarıdır.

****Kuzu (2017)**, teknolojinin gelişiminin eğitim materyallerini yalnızca metin temelli olmaktan çıkarıp, video, animasyon ve ses unsurlarıyla zenginleştirilmiş çoklu ortam içeriklerine dönüştürdüğünü belirtmektedir. Bu içerikler sayesinde öğrenme süreci daha bütüncül bir yapıya bürünmekte, öğrencinin ilgisi artmakta ve öğrenme daha kalıcı hale gelmektedir. **Mayer (2009)** ise çoklu ortam öğrenmenin yalnızca görselliğe değil, bilişsel yüke de dikkat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Mayer'in "**Multimedya Öğrenme Kuramı**", öğrenmenin hem görsel hem işitsel kanallardan gerçekleşmesi durumunda daha verimli olduğunu ve öğrenme sürecinde etkileşimli materyallerin kullanılmasının öğrenme motivasyonunu artırdığını savunur.

Bu bağlamda **H5P, Moodle, Google Classroom, Edmodo, Kahoot!** gibi dijital araçlar; hem bireysel hem de işbirlikçi öğrenme süreçlerini destekleyen, kullanıcı dostu ve açık kaynaklı platformlar olarak öne çıkmaktadır (Selvarasu et al., 2020). Özellikle **H5P**, interaktif video, quiz, oyunlaştırılmış içerikler ve çoklu ortam uygulamaları ile öğrenenin hem bilgiye ulaşmasını hem de öğrendiklerini uygulayarak pekiştirmesini sağlamaktadır.

Yılmaz ve Dinçol (2012), çoklu ortam öğrenme ortamlarında bireysel farklılıkların dikkate alınmasının kalıcı öğrenme için önemli olduğunu belirtmiştir.

Öğrenenlerin hazır bulunuşluk düzeyine, ilgi alanlarına ve motivasyonlarına göre yapılandırılmış dijital içerikler, yalnızca bilgi aktarımı değil; aynı zamanda değerler, tutumlar ve sosyal becerilerin de kazandırılmasında etkilidir.

Sonuç olarak, yeni medya teknolojileri ve teknoloji esaslı öğrenme yaklaşımları; eğitimde bireyselleşmeyi, öğrenci merkezli yaklaşımı ve kalıcı öğrenmeyi desteklemektedir. Bu dönüşüm, yalnızca öğretim ortamlarını değil; aynı zamanda öğretmen-öğrenci rollerini de yeniden tanımlamakta; öğretmeni bir “bilgi aktarıcısı” değil, bir “rehber” haline getirmektedir (Şenel & Gençoğlu, 2003). Öğrencilerin de sadece tüketici değil, “üretici” ve “etkileşimli katılımcı” haline gelmesi, bu yeni paradigmada değerler eğitimi gibi duyuşsal alanlarda bile dönüşüm yaratmaktadır.

ÇOKLU ORTAM ÖĞRENME VE İLKELERİ

21.yüzyılın eğitim anlayışı, bilgiye yalnızca erişimi değil, onu anlamlandırmayı, yapılandırmayı ve kullanmayı da kapsayan bütünsel bir öğrenme sürecini gerektirmektedir. Bu bağlamda **çoklu ortam (multimedya) öğrenme**, farklı duyuşsal kanallara hitap eden içerikler aracılığıyla öğrenmenin daha etkili, kalıcı ve anlamlı hale getirilmesini amaçlayan bir öğretim yaklaşımıdır (Mayer, 2001). Görsel, işitsel ve metinsel unsurların birlikte kullanıldığı bu model, özellikle soyut ve kavramsal bilgilerin aktarımında önemli avantajlar sağlamaktadır (Bulut, 2018).

Çoklu ortam öğrenme; animasyon, video, grafik, ses ve metin gibi farklı medya öğelerinin bir araya getirilerek sunulması ile oluşturulan öğretim ortamlarını ifade eder. Bu öğrenme biçimi, öğrenenin **bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönlerine aynı anda hitap ederek** bilgiyi daha derinlemesine işlemelerini sağlar (Akın, 2015). Mayer’in **Çoklu Ortam Öğrenme Kuramı** (Cognitive Theory of Multimedia Learning - CTML), bu yaklaşımın bilimsel temelini oluşturmakta ve öğrenmenin sadece sunulan içeriğin niteliğine değil, sunum biçimine de bağlı olduğunu savunmaktadır (Mayer, 2009).

Mayer (2009) çoklu ortam öğrenmeyi etkili kılmak için 12 temel ilke belirlemiştir. Bu ilkeler üç ana gruba ayrılır: **konu dışı bilişsel yükü azaltan, içsel yükü yöneten ve etkin bilişsel süreci destekleyen** ilkeler.

- **Segmentasyon İlkesi (Segmenting):** Karmaşık içeriklerin daha küçük bölümlere ayrılması öğrenme sürecini kolaylaştırır (Mayer, 2009).
- **Ön Eğitim İlkesi (Pre-training):** Öğrenmeden önce temel kavramların verilmesi, öğrencinin yeni bilgileri daha kolay anlamasını sağlar (Clark & Mayer, 2011).
- **Modality İlkesi:** Görsellerin sesli anlatımla birlikte sunulması, yazılı metin yerine tercih edilmelidir çünkü bu bilişsel yükü azaltır (Mayer & Moreno, 2003).
- **Redundancy İlkesi:** Aynı anda sesli anlatım, yazılı metin ve görselin birlikte sunulması bilişsel yükü artırır; bu nedenle gereksiz tekrarlar kaldırılmalıdır.

- **Coherence İlkesi:** İlgisiz grafik, ses ya da metinlerin sunumdan çıkarılması gerekir.
- **Signaling İlkesi:** Öğrenenin dikkatini yönlendiren görsel veya işitsel ipuçları kullanılmalıdır.
- **Spatial and Temporal Contiguity İlkesi:** İlgili görsel ve metin öğeleri zaman ve mekân olarak birbirine yakın sunulmalıdır.
- **Personalization İlkesi:** Bilgiler resmi değil, doğal ve konuşma diliyle sunulmalıdır.
- **Voice İlkesi:** İnsan sesine benzer tonlarda anlatım tercih edilmelidir.
- **Image İlkesi:** Anlatıcı kişinin yüzünün sunulmasının, öğrenme üzerinde doğrudan etkisi olmadığı gösterilmiştir (Mayer, 2009).

Bu ilkeler hem öğrenme verimliliğini artırmakta hem de öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını desteklemektedir. Özellikle **kısa, etkileşimli videolar**, öğrencilerin dikkat süresine uygun olarak bölümlenmiş içerikler sunmakta ve öğrenci motivasyonunu artırmaktadır (Eitel et al., 2013).

Çoklu ortam öğrenme ortamları sayesinde öğrenme süreci daha **etkileşimli, eğlenceli ve özelleştirilebilir** hale gelmektedir. Özellikle uzaktan eğitim, hibrit öğretim ve bireysel öğrenme ortamlarında bu model büyük avantajlar sunar. Öğrenciler öğrenme materyallerine zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın erişebilir ve içeriği kendi hızlarında tüketebilirler (Yılmaz & Dinçol, 2012).

Araştırmalar, bu öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısı, motivasyonu ve kalıcı öğrenme üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymuştur (Baş & Beyhan, 2017; Ülker, 2021). Öte yandan, çoklu ortam araçlarının eğitimde kullanımı ile ilgili yapılan bazı çalışmalarda, öğretmenlerin içerik üretiminde zorluk yaşadığı ya da sistemin teknik altyapısının yetersiz olduğu da belirtilmiştir (Altınışık & Orhan, 2002).

Değerler Eğitimi Bağlamında Kullanımı

Değerler eğitimi, öğrencilerin soyut kavramları içselleştirmesi gereken bir süreçtir. Bu süreçte çoklu ortam destekli materyaller, örnek olaylar, etkileşimli videolar ve hikâye anlatımı ile değerlerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi mümkündür (Temizkan, 2010). Böylece öğrenci, hem duygusal hem bilişsel açıdan sürece aktif olarak katılmakta; değerleri sadece tanımakla kalmayıp, yaşam becerisi haline getirmektedir (Berkowitz & Bier, 2004).

DEĞERLER EĞİTİMİ VE OKULLARDA UYGULAMASI

Modern eğitimin temel hedeflerinden biri, bireyleri sadece akademik açıdan değil, aynı zamanda ahlaki, toplumsal ve duygusal açıdan da donanımlı bireyler olarak yetiştirmektir. Bu bağlamda **değerler eğitimi**, bireyin kişilik gelişimini, sosyal sorumluluk bilincini ve toplumla uyum içinde yaşama becerisini destekleyen kritik bir eğitim alanıdır (Demir & Acar, 1992; Güngör, 2010). Eğitim sisteminin sadece bilişsel becerilere değil, bireyin karakter yapısına da odaklanması, sürdürülebilir bir toplumun inşası açısından büyük önem taşımaktadır.

Değerler, bireyin karar alma süreçlerini, davranışlarını ve yaşam tarzını şekillendiren temel ilkeler ve inanç sistemleridir (Schwartz, 1992). Psikolojik açıdan değerlendirildiğinde, değerler bireyin yaşam amacıyla ilişkilidir; toplumsal açıdan ise ortak yaşama kültürünün temel yapı taşlarını oluşturur (Güngör, 2010). Eğitim yoluyla bireylere kazandırılmak istenen değerler; dürüstlük, saygı, empati, sorumluluk ve adalet gibi evrensel kavramları içerir.

Günümüzde gençlerin medya, internet ve sosyal çevre gibi birçok farklı kaynaktan değerler konusunda etkilenmeleri, okulun bu konuda dengeleyici ve yönlendirici bir rol üstlenmesini zorunlu kılmaktadır (Temizkan, 2010). Özellikle bireyselleşmenin arttığı, toplumsal bağların zayıfladığı dijital çağda, öğrencilerin benmerkezci eğilimler geliştirmeleri, empati kurmakta zorlanmaları ve sosyal sorumluluk duygularında azalma görülmektedir (World Values Survey, 2012). Bu sorunlar, karakter ve değer eğitimi daha da önemli hale getirmiştir.

Okullarda Değerler Eğitimi Modelleri

Okullarda uygulanan değerler eğitimi yaklaşımları iki ana eksende değerlendirilebilir. Birincisi, **öğretici ve doğrudan aktarıma dayalı modeldir**. Bu modelde öğretmenler belirli değerleri öğrencilere doğrudan anlatır, ders kitapları ve müfredat bu doğrultuda yapılandırılır. İkinci yaklaşım ise **öğrencinin deneyimleyerek değerleri içselleştirmesini temel alan yapılandırmacı modeldir** (Kaymakcan & Meydan, 2011). Son yıllarda eğitimde kullanılan yapılandırmacı ve öğrenci merkezli yaklaşımlar, değerlerin ezberletilmesi yerine öğrencinin kendi yaşantılarından anlam çıkararak bu değerleri benimsemesini teşvik etmektedir. Berkowitz ve Bier'in (2004) karakter eğitimi üzerine yaptıkları kapsamlı araştırma, bu yaklaşımların şiddet, zorbalık gibi olumsuz davranışları azalttığını ve öğrenciler arası sosyal ilişkileri güçlendirdiğini göstermiştir.

Geleneksel yöntemlerle yapılan değer aktarımının yetersiz kaldığı noktada, teknolojik araçlar bu açığı kapatmakta etkili olmaktadır. Görsel ve işitsel materyallerle desteklenen etkileşimli içerikler, öğrencilerin dikkatini çekmekte ve onların aktif katılımını sağlamaktadır (Mayer, 2009). Özellikle H5P ile hazırlanmış senaryo temelli interaktif videolar, öğrencilerin değerleri günlük yaşamla ilişkilendirerek öğrenmelerine katkı sunmaktadır (Selvarasu et al., 2020). Öğrenci, sadece bilgi alıcısı değil, sürecin bir parçası olarak değerleri tartışan, yorumlayan ve uygulayan bir rol üstlenir.

Değerler eğitiminin etkililiğini değerlendirmek zorlu bir süreçtir çünkü kazanımlar çoğu zaman davranışsal düzeyde gözlemlenebilir. Bu nedenle ölçme değerlendirme araçlarının sadece bilgi düzeyini değil; tutum, motivasyon ve davranış değişikliği gibi boyutları da kapsamaması gerekmektedir (Yurdugül & Aşkar, 2008). Özellikle ön test-son test yöntemiyle desteklenen nitel görüşmeler, öğrencilerin değerler konusundaki algı ve tutumlarını daha kapsamlı olarak ortaya koymaktadır.

Türkiye’de Değerler Eğitimi ve Yeni Uygulamalar

Milli Eğitim Bakanlığı 2000’li yıllardan itibaren değerler eğitimini müfredatın önemli bir parçası haline getirmiştir. “2023 Eğitim Vizyonu” belgesinde de bu durum açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe gibi derslerin öğretim programlarına da değerler eğitimi temaları entegre edilmiştir. Ancak okuldan okula, öğretmenden öğretmene uygulama biçimi farklılık göstermektedir (Kaymakcan & Meydan, 2011). Bu nedenle merkezi planlamaların yanı sıra, öğretmen eğitimi ve dijital destekli materyal kullanımı da bu sürecin etkili yönetimi açısından önemlidir.

YÖNTEM

Bu çalışma, **yarı deneysel desen** ile gerçekleştirilmiş olup, ön test – son test kontrol grubu içermeyen bir araştırma modeline dayanmaktadır. Bu model, katılımcıların deneysel işlem öncesi ve sonrası başarı düzeylerinin ölçülmesi amacıyla sıkça tercih edilmektedir (Karasar, 2017). Araştırmada, değerler eğitimi kapsamında oluşturulan Moodle tabanlı etkileşimli eğitim portalının öğrenci başarısı ve tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Eğitim portalı, H5P araçlarıyla desteklenmiş olup, her biri belirli bir değeri hedefleyen çoklu ortam içerikleri, senaryo videoları, interaktif testler ve tartışma forumlarından oluşmuştur. Veri toplama süreci boyunca öğrencilerin bu içeriğe olan katılım düzeyleri ve etkileşimleri sistem üzerinden takip edilmiştir (Creswell & Creswell, 2018).

Araştırmanın evrenini İstanbul’daki bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan hazırlık, 9, 10 ve 11 sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem, **amaçlı örnekleme yöntemi** ile belirlenmiş ve gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Toplamda 80 öğrenci (40 kız, 40 erkek) araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 14 ile 18 arasında değişmektedir.

Bu çeşitlilik, değerler eğitiminin farklı yaş gruplarında nasıl etkilendiğini karşılaştırmalı olarak incelemek açısından önem arz etmektedir (Büyüköztürk, 2022). Katılımcıların büyük çoğunluğunun dijital araç kullanımına yatkın olması, teknolojik uygulamalara yönelik tutumlarının olumlu olmasını sağlamıştır (Yurdugül & Aşkar, 2008).

Araştırmada üç temel veri toplama aracı kullanılmıştır:

- **Değerler Eğitimi Başarı Testi (DEBT):** Araştırmacı tarafından geliştirilmiş 20 soruluk çoktan seçmeli bir başarı testi kullanılmıştır. Bu test, uzman görüşü alınarak geçerlik ve güvenilirlik açısından analiz edilmiştir. Cronbach’s Alpha değeri .82 olarak hesaplanmıştır.
- **Teknolojiye Yönelik Tutum Ölçeği (TYTÖ):** Öğrencilerin teknolojik uygulamalara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla Yurdugül ve Aşkar (2008) tarafından geliştirilen ölçekten yararlanılmıştır.
- **Açık Uçlu Görüş Formları:** Katılımcıların etkileşimli eğitim süreciyle ilgili düşüncelerini yazılı olarak belirtmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Nitel veriler, içerik analizi yöntemiyle yorumlanmıştır (Miles & Huberman, 1994).

Araştırma uygulaması üç hafta boyunca yürütülmüştür. İlk hafta ön test uygulanmış, ardından her hafta bir değer teması (örneğin: saygı, empati, adalet) işlenmiştir. Dersler Moodle sistemi üzerinden yürütülmüş ve içerikler H5P ile hazırlanmıştır. Her tema sonunda öğrencilerden video izlemeleri, soruları cevaplamaları ve forumlara katılmaları istenmiştir.

Üçüncü haftanın sonunda son test uygulanarak başarı değişimi ölçülmüş, öğrenci görüşleri toplanmış ve süreç tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Toplanan nicel veriler SPSS 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla **bağımlı gruplar t-testi** uygulanmıştır. Nitel veriler ise içerik analizine tabi tutulmuş, öğrenci ifadeleri tematik olarak kodlanarak anlamlı kategoriler altında toplanmıştır (Patton, 2002).

Bu araştırmanın uygulama sürecinde kullanılacak dijital içeriklerin tasarımına başlamadan önce, değerler eğitimi alanında öğretim programlarında yer alan temel kazanımlar analiz edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın **Ortaöğretim Sosyoloji, Felsefe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi** dersi öğretim programı, değerler eğitiminin temel referans kaynağı olarak kullanılmıştır (Kaymakcan & Meydan, 2011). Bu doğrultuda; **adalet, dürüstlük, empati, sorumluluk, yardımseverlik, saygı, hoşgörü** gibi temel insani değerleri içeren yedi ana tema belirlenmiştir.

Her tema için öğrencilerin değerle ilgili hem bilişsel düzeyde farkındalık kazanması hem de duyuşsal düzeyde içselleştirme yaşaması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, her değer temasına uygun **senaryolar** tasarlanmış ve bu senaryolar üzerinden H5P içerikleri oluşturulmuştur. **Senaryo Geliştirme Süreci**

Senaryolar, **günlük yaşam bağlamında gerçekçi durumlar** temel alınarak yapılandırılmıştır. Örneğin:

- **Adalet** teması için öğrencilerin iki arkadaş arasındaki eşit paylaşım konusunda karar verdiği bir senaryo,
- **Empati** teması için farklı kültürlerden gelen öğrencilerin iletişim kurduğu bir okul ortamı örneği,
- **Sorumluluk** teması için okul projesi hazırlığında görev paylaşımı yapan öğrenciler üzerine kurgulanan bir olay zinciri hazırlanmıştır.
- Her senaryo aşağıdaki yapı ile tasarlanmıştır:

Tablo 1: Senaryo Tasarımı

Bileşen	Açıklama
Tema	İşlenecek değer (örn. hoşgörü, adalet, vb.)
Durum/Sorun	Gerçek yaşamdan alınmış bir olay veya ikilem

Karakterler	Öğrencinin kendini özdeşleştirebileceği okul çağındaki bireyler
Alternatif Davranışlar	Öğrencinin seçim yapabileceği davranış yolları (interaktif seçimler)
Sonuçlar	Davranışlara bağlı farklı sonuçlar (koşullu yönlendirme)
Geri Bildirim	Öğrencinin seçimine göre açıklayıcı bilgi ve yönlendirme

Bu yapı, **yapılandırmacı öğrenme kuramı** ve **çoklu ortam öğrenme ilkeleri** doğrultusunda hazırlanmıştır (Mayer, 2001; Mayer & Moreno, 2003). Öğrencilerin karar vererek ilerlediği bu senaryolar sayesinde öğrenme süreci yalnızca bilgi edinme değil; düşünme, analiz yapma, değer yargılarını sorgulama gibi üst düzey bilişsel süreçleri de içermiştir.

Her tema için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş kazanımlar ile uyumlu hedefler belirlenmiştir. Örneğin:

- **Kazanım 1:** “Adil olmanın bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini açıklar.”
- **Kazanım 2:** “Empati kurmanın sosyal ilişkilerdeki önemini fark eder.”
- **Kazanım 3:** “Yardımsözer davranışların manevi ve toplumsal değerini tartışır.”

Bu kazanımlar, içerik tasarımı sırasında **Bloom’un Bilişsel Alan Taksonomisi** (bilgi, kavrama, uygulama, analiz, değerlendirme, yaratma) ve **duyuşsal alan hedefleri** doğrultusunda öğrenme çıktıları olarak yapılandırılmıştır (Clark & Mayer, 2011).

Uzman Görüşü ile İçerik Değerlendirmesi

Hazırlanan kazanımlar ve senaryolar, alanında uzman **iki eğitim teknolojileri uzmanı, bir Sosyoloji, bir Felesefe** ve **bir DKAB öğretmeni** tarafından içerik ve pedagojik uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Yapılan düzenlemeler sonrasında içerikler Moodle sistemine entegre edilmiştir.

Kurgu ve Video Düzenleme Süreci

Etkileşimli eğitim portalının içeriği sadece metin ve görsel öğelerle değil, aynı zamanda kısa videolarla da desteklenmiştir. Öğrencilerin öğrenme sürecinde dikkatlerini sürdürebilmeleri, kavramları duyuşsal düzeyde içselleştirebilmeleri ve değer yargılarıyla özdeşleşebilmeleri amacıyla özgün video içerikleri hazırlanmıştır. **Çoklu ortam öğrenme ilkelerine** dayalı bu yaklaşım, görsel ve işitsel kanalların eşzamanlı kullanımını ön planda tutar (Mayer, 2009).

Video içerikleri senaryolarla birebir uyumlu olacak şekilde storyboard'lar üzerinden planlanmıştır. Her bir değer teması için ortalama 2–3 dakikalık kısa filmler üretilmiş ve bu filmlerde öğrencilerin karşılaşabileceği ikilemler, davranış örnekleri ve alternatif karar süreçleri dramatize edilmiştir. Video içeriklerinde:

- Öğrenci yaş grubuna uygun oyuncular,
- Gerçek okul ve sınıf ortamları,

- Günlük yaşamı yansıtan örnekler,
- Bilgilendirici metin/seslendirme unsurları kullanılmıştır.

Videolar, öğrencilerin dijital içeriklerle empati kurmasına olanak tanımış, öğrenme sürecine duygusal bir derinlik katmıştır (Eitel, Scheiter & Schüler, 2013).

Tüm videolar Adobe Premiere Pro, DaVinci Resolve ve CapCut gibi araçlar kullanılarak kurgu sürecinden geçirilmiştir. Montajda özellikle şu unsurlara dikkat edilmiştir:

- **Süre:** Her video, 180 saniyeyi geçmeyecek şekilde sınırlandırılmış; öğrencilerin dikkat aralığına uygunluk sağlanmıştır.
- **Geçişler ve Efektler:** Öğrenmeyi destekleyici ancak dikkat dağıtıcı olmayan basit geçiş efektleri ve alt yazılar kullanılmıştır.
- **Ses:** Arka plan müzikleri düşük frekansta ve dikkat dağıtmayacak düzeyde eklenmiş; anlatıcı sesleri net, doğal ve empatik bir tonda düzenlenmiştir.
- **Görsel Odaklama:** Önemli değer kavramlarının geçtiği sahnelerde yakın plan çekim veya yazılı vurgularla dikkat çekilmiştir.

Bu süreçte **moderatör öğretmen görüşleri** alınarak düzenlemeler yapılmış ve videoların pedagojik uyumu artırılmıştır (Clark & Mayer, 2011; Buckingham, 2007).

H5P ile Entegrasyon

Hazırlanan videolar, H5P'nin "Interactive Video" modülü aracılığıyla Moodle sistemine entegre edilmiştir. Öğrenciler videoyu izlerken;

- Belirli anlarda durarak çıkan çoktan seçmeli soruları yanıtlamış,
- Alternatif sahnelere yönlendirilmiş (şubeleme yapısı),
- Açıklama kutularıyla video içeriğini metinsel olarak da desteklemiştir.

Bu sayede videolar, sadece izleme değil, **aktif katılım** sağlayan interaktif bir öğrenme materyaline dönüşmüştür (Rohatynskyj & George, 2022).

Pedagojik Katkı

Araştırmanın bu yönü, öğrencilerin hem bilişsel hem duyuşsal düzeyde öğrenme kazanımlarını desteklemiştir. Özellikle soyut değer kavramlarının somut ve görsel hale getirilmesi, öğrencilerin öğrenmeye ilişkin **daha güçlü motivasyon** geliştirmelerine katkı sağlamıştır (Prensky, 2001; Buckingham, 2007).

Web Sitesi Tasarımı ve Etkileşimli İçerik Entegrasyonu

Bu çalışmada geliştirilen etkileşimli değerler eğitimi içeriklerinin öğrencilere sunulabilmesi için, **özgün bir web portalı** hazırlanmıştır. Söz konusu web sitesi, kullanıcı dostu arayüzü ve mobil uyumluluğu ile öğrenci erişimini kolaylaştırmak, öğretmenlerin içerik yönetimini desteklemek ve eğitim sürecini dijital bir yapıda sürdürülebilir hale getirmek amacıyla tasarlanmıştır.

Web sitesi, açık kaynaklı öğrenme yönetim sistemlerinden biri olan **Moodle LMS** üzerine kurulmuştur. Moodle altyapısının tercih edilme nedenleri arasında şunlar yer almaktadır:

- Açık kaynak kodlu ve ücretsiz oluşu,
- Genişletilebilir modül yapısına sahip olması,
- H5P içeriklerini tam uyumlu şekilde desteklemesi,
- Öğretmen ve öğrencilere özel roller ve izin tanımlamaları yapabilmesi (Dougiamas & Taylor, 2003; Cole & Foster, 2008).

Web geliştiricileri tarafından aşağıdaki teknik yapı kurulmuştur:

- **Sunucu Yapısı:** Ubuntu tabanlı özel bir Linux sunucusu,
- **Veritabanı:** MySQL 8.0,
- **Sunucu Tarayıcısı:** Apache 2.4,
- **SSL Sertifikası:** Let's Encrypt ile HTTPS güvenliği sağlanmıştır.

Web sitesi tasarımı, mobil cihazlar ve tabletlerle uyumlu olacak şekilde **responsive design (duyarlı tasarım)** ilkelerine göre oluşturulmuştur. Bootstrap tabanlı ön yüz şablonları ve sade renk paletiyle tasarımda okunabilirlik ve erişilebilirlik esas alınmıştır. Kullanıcılar şu yollarla siteye erişmiştir:

- Öğrencilere özel kullanıcı adı ve şifreler e-posta ile iletilmiştir.
- Her öğrenci kendi oturumunda içeriklere erişmiş ve ilerlemeleri izlenmiştir.
- Öğretmen kullanıcıları için içerik yönetim paneli oluşturulmuştur.

Moodle ve H5p Araçları İle Eğitim Portalı Tasarımı

Dijital çağın gereksinimleri doğrultusunda eğitim ortamları da yeniden şekillenmektedir. Artık öğrencilerin pasif alıcılar olmaktan çıkarak, etkileşimli ve öğrenci merkezli öğrenme süreçlerine katılması beklenmektedir. Bu çerçevede, **açık kaynaklı bir öğrenme yönetim sistemi olan Moodle** ile birlikte **etkileşimli içerik geliştirme aracı olan H5P**, eğitimciler için oldukça güçlü araçlar sunmaktadır (Dougiamas & Taylor, 2003).

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), öğretmenlerin ders içeriklerini dijital olarak yapılandırmasına olanak tanıyan açık kaynak kodlu bir **öğrenme yönetim sistemi (LMS)**'dir. Platform, ders materyalleri yükleme, sınav oluşturma, forum tartışmaları başlatma ve öğrenci ilerlemesini izleme gibi birçok özelliğe sahiptir (Cole & Foster, 2008). Eğitim kurumları tarafından yaygın olarak tercih edilen Moodle, esnekliği ve geliştirilebilir yapısı sayesinde her seviyedeki eğitime uyarlanabilmektedir. Moodle'ın en büyük avantajlarından biri, üçüncü taraf araçlarla entegre edilebilmesidir. Bu bağlamda, H5P eklentisi Moodle'a kolaylıkla entegre edilerek etkileşimli içerikler üretilebilir (Jhangiani et al., 2019).

H5P (HTML5 Package), web tabanlı ortamlarda kullanılabilen, kodlama bilgisi gerektirmeyen bir açık kaynaklı araçtır. Kullanıcılar bu araçla sunular, videolar, testler, zaman çizelgeleri, oyunlar ve diğer interaktif içerikleri kolayca hazırlayabilirler (Selvarasu et al., 2020). Öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını teşvik eden bu tür içerikler, geleneksel metin tabanlı materyallere kıyasla daha etkili sonuçlar ortaya koymaktadır.

Özellikle **etkileşimli video, kelime duvarı, sürükle-bırak, doğru-yanlış testi** gibi modüller öğrencilerin dikkatini çekmekte ve bilgi kalıcılığını artırmaktadır (Kirkwood & Price, 2014).

Moodle ve H5P'nin Değerler Eğitime Katkısı

Değerler eğitimi, öğrencilerin duyuşsal gelişimlerini destekleyen, soyut kavramların içselleştirilmesini hedefleyen bir alandır. Moodle üzerinde geliştirilen **etkileşimli H5P materyalleri**, değerlerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesini sağlarken aynı zamanda öğrencilerin düşünsel becerilerini de geliştirir. Örneğin, "empati" değeri hakkında hazırlanan bir senaryo videosu içerisinde öğrencilere farklı bakış açıları sunularak onların etik yargı geliştirmeleri desteklenir (Buckingham, 2007; Mayer, 2009). Eğitimde H5P materyallerinin kullanılmasının öğrenme motivasyonu ve derse katılım üzerinde olumlu etkileri olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir (Rohatynskyj & George, 2022). Ayrıca, öğrenme süreci boyunca öğrencilerin verdikleri cevaplara göre anında geri bildirim almaları, öğrenmeyi pekiştiren önemli bir unsurdur.

Teknik Altyapı ve Uygulama Süreci

Moodle ve H5P'nin birlikte kullanımı için sunucu altyapısının yeterli olması, içerik üreticilerinin araçları etkin şekilde kullanabilmesi ve öğrencilere dijital okuryazarlık kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca, içeriklerin pedagojik ilkeler doğrultusunda yapılandırılması ve çoklu ortam öğrenme ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi önemlidir (Clark & Mayer, 2011).

Hazırlanan tüm videolar ve dijital etkinlikler, **H5P Interactive Video, Drag & Drop, Course Presentation, Multiple Choice, Branching Scenario** gibi H5P modülleri aracılığıyla Moodle sistemine entegre edilmiştir.

Entegrasyon Süreci:

1. **H5P Plugin Yükleme:** Moodle eklentileri panelinden H5P modülü yüklenmiştir.
2. **Etkinlik Ekleme:** Her ders modülüne uygun H5P içeriği eklenmiş, etkileşimli testler, açıklamalar ve yönlendirmeler yapılmıştır.
3. **Not Takibi:** Öğrencilerin etkileşim verileri (doğru/yanlış cevap sayısı, video izleme süresi, içerik tamamlama oranı) sistem üzerinden raporlanmıştır.
4. **Mobil Uyumluluk Testleri:** Android ve iOS tabanlı cihazlarda içerik test edilerek erişim ve kullanım kolaylığı optimize edilmiştir.

Aşağıdaki görselde örnek bir **H5P video içeriğinin** Moodle LMS'ye yüklenmiş haline ait ekran görüntüsü sunulmuştur:

Pedagojik Katkı ve Kullanıcı Deneyimi

Bu yapı sayesinde öğrenciler içeriklere **zamandan ve mekandan bağımsız** erişim sağlayabilmiş, kendi hızlarında öğrenme imkanı elde etmişlerdir. Bu durum, öğrencilerde bireyselleştirilmiş öğrenme, tekrar edebilme ve kendi öğrenme süreçlerini yönetebilme gibi yetkinlikleri desteklemiştir (Kirkwood &

Price, 2014; Yurdugül & Aşkar, 2008). Ayrıca öğretmenler, içeriklerin ne kadar izlendiği, hangi soruların yanlış yapıldığı gibi bilgilere erişebilmiş, öğrencileri bireysel olarak yönlendirme fırsatı elde etmiştir. Bu yaklaşım, **öğretimsel karar verme süreçlerinde veriye dayalı öğretmen davranışlarını desteklemiştir** (Karasar, 2017).

BULGULAR

Bu araştırmada, Moodle tabanlı ve H5P destekli etkileşimli eğitim portalının ortaöğretim öğrencilerinin değerler eğitimi sürecine etkisi hem nicel hem de nitel verilerle değerlendirilmiştir. Araştırmaya hazırlık, 9, 10 ve 11. sınıf düzeylerinden toplam 80 öğrenci katılmış; ön test-son test uygulamaları, tutum ölçekleri ve açık uçlu öğrenci görüşleri analiz edilmiştir.

Başarı Testi Sonuçları

Öğrencilere uygulanan başarı testi, değerler eğitimi konularında edinilen bilgileri ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Ön testte öğrencilerin ortalama puanı **52.6**, son testte ise **78.3** olarak bulunmuştur. Bu artış, **bağımlı gruplar t-testi** ile analiz edilmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). Bu durum, etkileşimli dijital içeriğin öğrencilerin bilişsel başarı düzeyini artırdığını ortaya koymaktadır (Büyüköztürk, 2022). Platformu kullanan öğrencilerin başarı düzeyindeki artış, materyal tasarımının Mayer'in çoklu ortam öğrenme ilkeleriyle uyumlu olmasına bağlanabilir. Özellikle "segmentasyon" ve "aktif katılım" ilkeleri etkili olmuştur (Mayer & Moreno, 2003).

Yurdugül ve Aşkar (2008) tarafından geliştirilen "Teknolojiye Yönelik Tutum Ölçeği" ile yapılan değerlendirmede öğrencilerin %87'si, "etkileşimli içeriklerin öğrenmeyi daha eğlenceli ve kalıcı hale getirdiği" ifadesine katıldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %91'i ise dijital ders materyallerinin geleneksel materyallere göre daha anlaşılır olduğunu ifade etmiştir.

Bu bulgular, teknolojiye yatkın Z kuşağının öğrenme ortamlarında dijital araçlara daha yüksek düzeyde motivasyonla yaklaştığını desteklemektedir (Prensky, 2001; Warschauer, 2006).

Açık uçlu sorularla toplanan nitel veriler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir (Miles & Huberman, 1994). Öğrenci ifadeleri aşağıdaki temalar altında toplanmıştır:

- **Motivasyon Artışı:** "Bu şekilde ders işlemek daha zevkli ve dikkat çekici oldu.", "Her hafta video izlemek ve etkinlik çözmek bana ders çalışmayı sevdirdi."
- **İçselleştirme:** "Empati kavramını video sayesinde daha iyi anladım, gerçek hayatla daha kolay ilişkilendirdim."
- **Erişilebilirlik:** "İstedğim zaman girebildim, telefonu bile kullanmam yetti."

Veriler cinsiyet ve sınıf düzeyine göre gruplandırılarak analiz edilmiştir. Başarı düzeylerinde anlamlı cinsiyet farkı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ancak sınıf düzeyi

bakımından, 9. sınıf öğrencilerinde başarı artışı daha belirgin iken, 12. sınıf öğrencilerinde içeriklerin gerçek hayata dönük olması nedeniyle daha güçlü içselleştirme temaları öne çıkmıştır.

Moodle sistemi üzerinden alınan veriler incelendiğinde, öğrencilerin H5P içeriklerine katılım oranı %93 olarak belirlenmiştir. En çok etkileşim alan içerik türü “etkileşimli video” (%88), ardından “sürükle-bırak eşleştirme” (%76) ve “doğru-yanlış testi” (%65) olmuştur. Bu bulgu, öğrencilerin görsel ve etkileşimli öğelere daha fazla ilgi gösterdiğini göstermektedir (Kirkwood & Price, 2014).

Bulguların Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın bulguları, etkileşimli dijital içeriklerin ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin değerler eğitimine olan tutumları ve öğrenme düzeyleri üzerinde önemli etkiler yarattığını göstermektedir. Ön test ve son test karşılaştırmaları, etkileşimli eğitim portalı ile desteklenen grubun değerler konusunda daha yüksek farkındalık ve içselleştirme düzeyine ulaştığını ortaya koymuştur. Özellikle H5P araçlarıyla zenginleştirilmiş Moodle tabanlı platform, öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif katılımını sağlamakta, böylece bilginin kalıcılığı artmaktadır (Clark & Mayer, 2011; Eitel, Scheiter & Schüler, 2013).

Veri analizleri, istatistiksel olarak anlamlı bir gelişmenin olduğunu göstermiştir (Büyüköztürk, 2022). Bu da çoklu ortamın öğrenmeye katkı sağlayan bilişsel ilkeleri desteklediğini doğrular niteliktedir (Mayer, 2009). Özellikle etkileşimli video, zamanlı soru ve anlık dönüt uygulamaları sayesinde öğrencilerin dikkat sürelerinin arttığı ve daha etkin öğrenme stratejileri geliştirdikleri görülmüştür (Rohatynskyj & George, 2022).

Araştırmada, nitel verilerden elde edilen bulgular da nicel sonuçları destekler niteliktedir. Öğrencilerin, bu öğrenme modelini "daha eğlenceli", "daha anlamlı" ve "hayatla ilişkili" olarak tanımlamaları (Miles & Huberman, 1994), öğrenme ortamının deneyimsel ve öğrenci merkezli yapısının başarısını göstermektedir. Ayrıca, değerler eğitiminde empati, saygı, hoşgörü gibi kavramların interaktif senaryolarla daha etkili aktarıldığı gözlemlenmiştir (Schwartz, 1992).

Sonuçlar, H5P içeriklerinin yalnızca teknik olarak değil, pedagojik olarak da etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrenciler sadece pasif bilgi alıcıları değil, aynı zamanda içerik üretimine katılan, geri bildirim alan ve kendi öğrenme süreçlerini kontrol eden aktif bireyler hâline gelmiştir (Jhangiani, Green & Wiley, 2019).

SONUÇ

Bu araştırmada, dijital teknolojilerin değerler eğitimine entegrasyonu bağlamında Moodle tabanlı ve H5P destekli bir etkileşimli eğitim portalının ortaöğretim öğrencileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular, dijital ortamda yapılandırılmış değerler eğitiminin hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenme çıktılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Ön test-son test başarı düzeyleri arasında anlamlı farkların bulunması, dijital içeriklerin öğrenme sürecini desteklediğini ortaya koymaktadır (Büyüköztürk, 2022). Özellikle etkileşimli videolar, sürükle-bırak etkinlikler ve gerçek yaşam senaryoları, öğrencilerin değerleri kavrama ve içselleştirme süreçlerini desteklemiştir (Mayer, 2009; Selvarasu et al., 2020).

Ayrıca, nitel verilerden elde edilen öğrenci görüşleri, bu tür dijital içeriklerin öğrenmeyi daha ilgi çekici ve sürdürülebilir hale getirdiğini göstermektedir. Öğrenciler, dijital ortamda sunulan içeriği daha kolay kavradıklarını ve derslere karşı daha olumlu tutum geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, Prensky'nin (2001) "dijital yerli" kavramıyla uyumludur; günümüz öğrencileri, dijital kaynaklarla öğrenmeye daha fazla motive olmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklar bulunmaması, bu tür uygulamaların tüm öğrenci profillerine eşit derecede erişim ve fayda sağladığını göstermektedir. Ancak sınıf düzeyine bağlı olarak bazı farklılıklar gözlemlenmiş, alt sınıf düzeylerinde daha yüksek bilişsel artışlar, üst sınıf düzeylerinde ise daha güçlü içselleştirme eğilimleri öne çıkmıştır.

ÖNERİLER

Bu çalışma doğrultusunda elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. **Değerler Eğitimi Dijitalleştirilmelidir:** Özellikle soyut kavramların işlendiği değerler eğitimi gibi alanlarda, H5P gibi etkileşimli araçlar kullanılarak dijital içerikler oluşturulmalıdır. Böylece öğrenci ilgisi artar, öğrenme kalıcılığı sağlanır (Rohatynskyj & George, 2022).
2. **Moodle Benzeri Açık Kaynak Platformlar Teşvik Edilmelidir:** Moodle gibi açık kaynaklı platformların öğretmenler ve okullar tarafından kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Bu platformlar hem maliyet açısından avantajlıdır hem de öğretmenlere içerik tasarımı konusunda özgürlük sağlar (Dougiamas & Taylor, 2003; Cole & Foster, 2008).
3. **Öğretmen Yetiştirme Programlarına Entegre Edilmelidir:** Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına dijital içerik üretme ve öğrenme yönetim sistemlerini kullanma becerileri kazandırılmalıdır (Kuzu, 2017). Bu beceriler, çağdaş eğitim uygulamaları için kritiktir.
4. **Milli Eğitim Politikalarına Entegre Edilmelidir:** Değerler eğitimi, dijitalleşen dünyaya uygun olarak yeniden yapılandırılmalı ve bu yönde MEB tarafından içerik üretim teşvikleri sağlanmalıdır. Ayrıca etkileşimli materyaller, ders kitaplarına ve EBA gibi ulusal platformlara entegre edilmelidir (Kaymakcan & Meydan, 2011).
5. **Etkinlik Bazlı Değerlendirme Yöntemleri Kullanılmalıdır:** Geleneksel testlerin ötesine geçilerek, öğrenci etkileşimlerini izleyen, süreç odaklı değerlendirme modelleri benimsenmelidir (Patton, 2002).
6. **Aile ve Toplum Destekli Değerler Eğitimi Planlanmalıdır:** Dijital içerikler yalnızca okul ortamıyla sınırlı kalmamalı, veli ve toplum iş birliğiyle yürütülen

sosyal medya kampanyaları, kısa filmler ve oyunlaştırılmış uygulamalar ile desteklenmelidir (Buckingham, 2007).

7. **Kapsayıcı Eğitim İçin Fırsat Sunmalıdır:** Bu sistemlerin her öğrenciye erişebilir, esnek ve bireyselleştirilebilir olması sağlanmalıdır. Özellikle özel gereksinimli öğrenciler için erişilebilirlik ön planda tutulmalıdır (Ülker, 2021).
8. **Etkinliklerin Sürekli Güncellenmesi Sağlanmalıdır:** H5P içerikleri öğretmenler tarafından düzenli olarak gözden geçirilmeli, güncel sosyal olaylar ve yeni teknolojilerle ilişkilendirilerek dinamik tutulmalıdır (Jhangiani et al., 2019).

KAYNAKÇA

- Akın, A. (2015). Bilgisayar destekli öğretimin öğrencilerin başarılarına etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40(181), 165–174.
- Akkoyunlu, B., & Kurbanoglu, S. (2003). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar özyeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1–10.
- Altınışık, D., & Orhan, F. (2002). Çoklu ortam uygulamalarının öğretmen adaylarının başarılarına etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(2), 105–118.
- Baş, G., & Beyhan, Ö. (2017). Eğitimde çoklu ortam uygulamalarının öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 67, 120–138.
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2004). Research-based character education. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 79–92.
- Buckingham, D. (2007). *Beyond Technology: Children's Learning in the Age of Digital Culture*. Polity Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2022). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bulut, M. (2018). Eğitimde dijital dönüşüm ve çoklu ortam öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(219), 34–56.
- Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2011). *E-learning and the Science of Instruction* (3rd ed.). Pfeiffer.
- Cole, J., & Foster, H. (2008). *Using Moodle: Teaching with the Popular Open Source Course Management System* (2nd ed.). O'Reilly Media.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5th ed.). Sage Publications.
- Demir, Ö., & Acar, M. (1992). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Dougiamas, M., & Taylor, P. C. (2003). Moodle: Using learning communities to

- create an open source course management system. In *EdMedia+ Innovate Learning* (pp. 171–178). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Eitel, A., Scheiter, K., & Schöler, A. (2013). How inspecting a picture affects processing of text in learning from multimedia. *Learning and Instruction*, 26, 62–72.
- Güngör, E. (2010). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Jhangiani, R. S., Green, A., & Wiley, D. (2019). *An Introduction to Open Educational Resources (OER)*. Open Textbook Library.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (32. Baskı). Nobel Yayıncılık.
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 37–52.
- Kirkwood, A., & Price, L. (2014). Technology-enhanced learning and teaching in higher education: What is ‘enhanced’ and how do we know? *Learning, Media and Technology*, 39(1), 6–36. <https://doi.org/10.1080/17439884.2013.770404>
- Kuzu, A. (2017). Eğitimde teknoloji destekli öğrenme ortamlarının rolü. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 1–10.
- Mayer, R. E. (2001). *Multimedia Learning*. Cambridge University Press.
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia Learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Mayer, R. E., & Moreno, R. (2003). Nine ways to reduce cognitive load in multimedia learning. *Educational Psychologist*, 38(1), 43–52.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
- Rohatynskij, M., & George, S. (2022). The effects of interactive H5P content on student motivation. *Journal of Interactive Media in Education*, 2022(1), 2–15. <https://doi.org/10.5334/jime.680>
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65.

- Selvarasu, A., Kumar, M., & Subramanian, R. (2020). The effectiveness of H5P tool in creating interactive content: Teachers' perspectives. *International Journal of Advanced Education and Research*, 5(2), 45–50.
- Şahin, İ. (2003). Küreselleşme, dijital teknoloji ve eğitimde yeni yaklaşımlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 1–18.
- Şenel, A., & Gençoğlu, S. (2003). Küreselleşen dünyada teknoloji eğitimi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(12), 45–65.
- Soydan, E., & Alpaslan, M. (2014). *İletişim ve Medya*. İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Temizkan, M. (2010). Öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen Türk dili II dersinin konuşma becerisine yönelik tutumlarına etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 86–103.
- Ülker, D. (2021). Öğretim süreçlerinde dijitalleşme ve çoklu ortam destekli öğretim. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Dergisi*, 26(2), 12–24.
- Warschauer, M. (2006). *Laptops and Literacy: Learning in the Wireless Classroom*. Teachers College Press.
- World Values Survey. (2012). *World Values Survey Wave 6 (2010–2014)*. <http://www.worldvaluessurvey.org/>
- Yılmaz, A., & Dinçol, Ö. (2012). Çoklu ortam öğrenme ortamlarının öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(165), 12–20.
- Yurdugül, H., & Aşkar, P. (2008). Öğrencilerin teknolojiye yönelik tutum ölçeği faktör yapılarının incelenmesi: Türkiye örneği. *İlköğretim Online*, 7(2), 288–309.

Resonant Deity: Performing Durga, Gender, and Ritual In The Sonic Canon of Twentieth-Century Bengal

*Fardun Ali Middy*¹

ABSTRACT

Mahishasurmardini, the devotional broadcast annually on Mahalaya since 1931, is a performative reworking of the myth of Durga–Mahishasura through the confluence of Sanskrit scripture, Bengali poetry, and Hindustani classical music. In colonial Bengal, and composed by Bani Kumar with music by Pankaj Mullick and narration by Birendra Krishna Bhadra, the program mythologises ritual through acoustic dramaturgy. An interdisciplinary analysis, drawing on ethnomusicology, gender theory, and philosophical exegesis, examines how the sonic architecture, specifically the employment of Raga Malkauns and Bhairavi, produces *rasa*, verifies divine temporality, and mediates sacred presence. Durga is aurally imagined as a cosmic warrior and maternal guardian, turning feminine passivity and masculine violence binaries on their head. Canon formation, diaspora reception, and counter-readings by Dalit and Adivasi scholars make it both a cultural scripture and an ideological apparatus. Issues include its aesthetic development from oral liturgy to broadcast performance, its role in Bengali ethnocultural identity, and its capacity to absorb, yet repress, alternative mythic genealogies. Placed in the performative and literary circuits of postcolonial India, *Mahishasurmardini* is a site where repetition is ritual authorship and sacred sound is a shared yet contested national memory.

Keywords: *Ethnomusicology, Bengal, Mythology, Popular Literature, Religion, Hinduism*

¹ University of Calcutta, India, fordunaliofficially@gmail.com, ORCID: 0009-0005-5211-0927
Submit Date: 29.07.2025, Acceptance Date: 18.09.2025
DOI: 10.17932/IAU.IJMCL.2015.014/ijmcl_v01i12006

Rezonans Tanrısı: Yirminci Yüzyıl Bengal'inin Ses Kanonunda Durga, Cinsiyet ve Ritüelin Gerçekleştirilmesi

ÖZ

Mahishasurmardini, 1931'den beri her yıl Mahalaya'da yayınlanan dini bir programdır. Sanskrit kutsal metinleri, Bengalce şiirleri ve Hindustani klasik müziğinin birleşimiyle Durga-Mahishasura mitini performatif bir şekilde yeniden yorumlamaktadır. Sömürge dönemi Bengal'inde Bani Kumar tarafından bestelenen, Pankaj Mullick'in müziği ve Birendra Krishna Bhadra'nın anlatımıyla hazırlanan program, akustik dramaturji yoluyla ritüeli mitolojikleştirir. Etnomüzikoloji, cinsiyet teorisi ve felsefi tefsirden yararlanan disiplinlerarası bir analiz, ses mimarisinin, özellikle Raga Malkauns ve Bhairavi'nin kullanımının nasıl rasa ürettiğini, ilahi zamansallığı doğruladığını ve kutsal varlığı aracılık ettiğini inceler. Durga, kozmik bir savaşçı ve ana koruyucu olarak işitsel olarak hayal edilir ve kadınsı pasiflik ile erkeksi şiddet ikilemini tersine çevirir. Kanon oluşumu, diaspora alımı ve Dalit ve Adivasi akademisyenlerin karşı okumaları, onu hem kültürel bir kutsal metin hem de ideolojik bir araç haline getirir. Konular arasında, sözlü litürjiden yayın performansına estetik gelişimi, Bengal etnokültürel kimliğinde rolü ve alternatif mitik soyağacını özümseme, ancak bastırma kapasitesi yer almaktadır. Sömürge sonrası Hindistan'ın performatif ve edebi çevrelerinde yer alan Mahishasurmardini, tekrarlama ritüel yazarlık ve kutsal sesin paylaşılan ancak tartışmalı bir ulusal hafıza olduğu bir yerdir.

Anahtar Kelimeler: *Etnomüzikoloji, Bengal, Mitoloji, Popüler Edebiyat, Din, Hinduizm*

Introduction

The conclusion of ‘Pitru Paksha’, sixteen days devoted to the ritualistic offering of ‘tarpan’, signifying homage to deceased ancestors, initiates the muhurta marking the onset of ‘Devi Paksha’, colloquially recognised as ‘Mahalaya’. Celebrated predominantly by the Bengali community in both India and Bangladesh, this day heralds the commencement of Durga Puja. Diverse customary observances, reflecting ethnic traditions, are intertwined with this event. The entirety of this worshipful festival holds profound significance within the Bengali cultural and economic milieu, representing a confluence of sanctity and jubilation. Noteworthy is the harmonic engagement of individuals from diverse religious affiliations who, while refraining from active participation in the religious rituals, find relish in the occasion. Within the broader spectrum of rituals associated with ‘Mahalaya’, the evolution of myth into mediated performance in twentieth-century Bengal is illustrated in the example of *Mahishasurmardini*, a devotional radio montage first aired in 1931 and since re-performed every year on Mahalaya morning through All India Radio. This composition, written by Bani Kumar and composed by Pankaj Kumar Mullick, is narrated in the distinctive oratory style of Birendra Krishna Bhadra. It harmoniously blends Sanskrit couplets from the Devi Mahatmya with Bengali devotional poetry and a raga-based, advanced musical structure. Far from a mere devotional broadcast, *Mahishasurmardini* has become a canonical sound ritual deeply embedded in the cultural consciousness of Bengalis across different geographic locations and generations. The broadcast, spanning nearly two hours, remains a contemporary favourite among the adherents of Hinduism. In the year 2023, a news report indicates that it attained the highest viewership among OTT shows in the subcontinent on the day of ‘Mahalaya’ (Asianet 2023). Despite its figurative nature, this cultural piece has yet to find a niche within academic discourse. As a performative narration of the Durga–Mahishasura legend, the broadcast combines classical beauty and spiritual pathos to generate what can only be called a mythic sonology, where the sense of the tale is extracted from tonal, rhythmic, and linguistic choreography. Its structure of sound, particularly marked by the all-pervasive use of Raga Malkauns, structures the experience of divine apparition and cosmic conflict through modal simplicity and metaphysical depth.

S. Radhakrishnan explains about the need for this cultural *Bhasya* is important in the preface to his translation and commentary on *The Principal Upanishads*, “We are living in a world of freer cultural intercourse and wider world sympathies. No one can ignore his neighbour who is also groping in this world of sense for the world unseen. The task set to our generation is to reconcile the varying ideals of the converging cultural patterns and help one another. By this process, they are transformed from within, and the forms that separate them will lose their exclusivist meaning and signify only that unity with their origins and inspirations” (Radhakrishnan, 1953, p. 9). Despite its deep cultural roots, the performance remains under-theorised in scholarship. Most existing work is either about the program’s history of broadcasting or individual memories, thereby neglecting

to explore how the program operates as a contemporary, broadcast-mediated ritual performance. Its deployment of raga-inspired musical themes, gendered mythology, and the Sanskrit and Bengali text dualities is a type of performative literature addressing the evolved role of myth in twentieth-century Indian media. The figure of Chamunda-Durga is necessarily entangled in matters of gendered violence and martial aesthetics, wherein the goddess signifies both devastation and regenerative fertility. Durga Bandana, an antecedent of the genre typified by a restricted textual and musical scope, developed into the highly formalised *Mahishasurmardini* with elaborate dramaturgical elements and aesthetic repetitions. This analytic framework enables the question to probe the interstices of sound, gender, and performance in the construction of meaning in contemporary myth. Moreover, it poses questions regarding how such performances, as rooted in textual tradition, become ratified rituals of listening in postcolonial sound culture. By placing the analysis in the context of Indian cultural modernity in the twentieth century, it is argued here that *Mahishasurmardini* holds a special place in the cartography of India's performative literary tradition. It shows the transfer of divine myth into a mobile event when conveyed through raga, broadcast, and oration, a re-staged myth whose ongoing cultural currency has less to do with belief, and much to do with form, repetition, and aesthetic recall.

Shakti Worship: A History of Durga in Bengal

"Ikshiti na Shabdāt", or "there is no vision without words", underscores the importance of description in conceptualising the visual representation of an intangible artefact, as per Shruti. Our subject, *Mahishasurmardini*, provides a comprehensive portrayal of Devi Durga's triumph over malevolent forces, thereby garnering worship and celebration from devotees. The cultural milieu must acknowledge the evolution of the present vis-à-vis the past. Dr. Janakiballav Bhattacharya argues that not everything is to be discussed regarding finding the cultural roots of Durga Vandana in Bengal; "To find the roots of lotus one shall indulge himself into mud" (J. Bhattacharya, 2014, p. 30). The establishment of this framework is imperative for comprehending the cultural discourse surrounding identity, thereby providing a contextual backdrop for Bani Kumar's oeuvre. Abanindranath Tagore's interpretation of Durga as a non-Aryan deity both aligns with and contradicts the notion of Durga as the deity 'Ambika' from the Samhita period. Ambika is referenced in the *Shukla Yajurveda* as Rudra's sister, thereby representing the 'shaktirupa', or feminine manifestation, of Rudra. Bhattacharya suggests that Ambika came to be worshipped during autumn out of apprehension regarding a perceived plague, which was interpreted as the deity's wrath (*krodha*). To mitigate this perceived curse, worshippers began venerating Ambika, referring to her as "maa" (mother) out of fear (Ibid). This discourse of assigning a feminine attribute to a male deity is not an uncommon practice within the Vedantic milieu. The core concept lies in the description of 'Brahman' given by Varuna to his son Bhrgu as stated in the *Taittiriya Upanishad*.

"... he explained to him thus: matter, life, sight, hearing, mind, speech. ... That, verily, from which these beings are born, that, by which, when born, they live, that

into which, when departing, they enter. Those seek to know. That is Brahman” (Radhakrishnan, 1953, p. 553).

This monistic ideology finds resonance in the *Mandukya Upanishad*, which portrays ‘Turiya’ as the ultimate reality, albeit with variations in terminology. The consensus drawn from these interpretations of ‘Brahman’ is its nature as a monistic deity. While various philosophical schools may diverge on this matter, Advaita Vedantists assert that Brahman pervades the entirety of the physical world with no other existence beyond it (see: *Bṛhad-aranyaka Upanishad* I.2.1-4); Vishishtadvaita Vedanta, founded by Ramanuja in the 11th century CE, accepts the physical existence within Brahman as a separate yet monistic concept; and Dvaita Vedanta, propagated by Madhavacharya in the 13th century CE, views the physical world as distinct from Brahman, thus stressing religious rituals to bridge the human soul with the universal ‘Atman’, the fundamental notion of a pantheistic deity intrinsically linked with its creation remains unchanged.. Bani Kumar puts this ideology by the invocation of devi as a complete manifestation of this Brahman’s ‘shaktirupa’ by mentioning the *Argala Stotram* (shloka 2) two times (once after ‘devi prakash’ and once after ‘devi dhyanam’):

Jayanti mangala kali bhrakali kripalini. Durga shiva kshma dhatri svaha svdha namostute.

Translation. (O Devi) You are victorious, bestower of auspiciousness, beyond time, controller of life and death, wearing a garland of skulls. (Oh, you) Who is Durga, ever auspicious and one with Shiva, an embodiment of forbearance, supporter of all beings, final receiver of all sacrificial oblations to gods and manes, salutations to you. (*Argala Stotram*)

In his essay titled “Mahishmardini Durga”, Dineshchandra Sarkar contends that the initial comprehensive reference to Durga as the vanquisher of the buffalo demon “Mahishasur” appears in the *Markandeya Purana*, likely composed during the 3rd century CE (Sarkar, 2014). Devi, the ultimate embodiment of Devi Chandi, is described as ‘Brahmarupa’ and ‘Brahmashakti,’ intervening during crises by traversing Brahma’s forehead to restore order. This depiction likely originates from a chapter, probably composed in the 6th century CE and added to the *Markandeya Purana*. This chapter, known as *Devimahatya* or *Sri Sri Chandi*, recounts Devi Chandi’s valour through her three identities or ‘charitas.’ The first charita portrays her as Maha Kali, the vanquisher of the demon named ‘Madhukaitabh’; the middle charita depicts her as Maha Laxmi, who slays Mahishasur; and the final charita presents her as Maha Saraswati, who conquers ‘Shumbha-Nishumbha’. Nabakumar Bhattacharya’s statement “who possesses anger is Chandi” (N. Bhattacharya, 2014, p. 91) can be arguably related to the manifestation of Devi Ambika, the sister of Rudra. It is likely that by the conclusion of the Samhita period, the heroic ethos of both Aryans and non-Aryans found expression in these deities. Janakiballav posits that Devi Ambika assumed the guise of Chandi, meaning ‘the slayer’, in response to Aryan aggressions against non-Aryans. He suggests that non-Aryans may have revered a buffalo deity, seen

as a symbol of barbarity by Aryans, thus leading to its depiction as a demon slain by Chandi (J. Bhattacharya, 2014, pp. 31-33). The *Krittivas Ramayana* records Rama's worship of Devi Durga before his confrontation with Ravana, a detail absent in the *Valmiki Ramayana*. Janakiballav's assertion appears credible, considering the Aryan tradition of venerating deities associated with warfare or demon-slaying before battle. However, it is imperative to question whether the buffalo symbol was appropriated from a non-Aryan deity to depict non-Aryans as inferior and apostates to Aryans. Such attitudes extend beyond the subcontinent, evidenced by the transformation of the Canaanite god Baal-zebub of Ekron into a demon in *Old Testament* narratives (*The Bible*, 2 Kings 1: 2-3). Whatever the reason would have been in choosing the type of demon to be slayed in Durga vandana, the ultimate symbol is to slay the evil to restore order in the creation. The first charita of Chandi, Maha Kali, is a manifestation of timelessness and consists of 'tamasa', i.e., darkness. This darkness is of which the *Subala Upanishad* mentions as the basis of all elements in this universe,

...tasmai sa hovaca, na san nasan na sad asad iti, tasmad tamah samjayate, tamaso bhutadih, bhutadeh akasam, akasad vayuh, vayor agnih, agner apah, adbhyah prithvi;

Translation. "... to him (Subala) he (Brahma) said: It was not existent, not non-existent, neither existent and non-existent. From that emerged darkness, from darkness the subtle elements, from the subtle elements ether, from ether air, from air fire, from fire water, from water earth;" (Radhakrishnan, 1953, p. 863).

Considering this, the musical composition for the initial invocation to Devi in the broadcast script, titled *Sri Sri Chandikadhyan*, specifically shloka 3, is set in the malkauns raga. Within Dhrupadi traditions, this raga signifies the midnight hour, evoking sentiments of reconciliation or invoking the night's essence. The choir renders the mantra as if at the universe's dawn, amidst darkness, invoking Maha Kali in her attribute of darkness ('tama'). While Maha Kali is central in this invocation as Chandi, the other three charitas, portraying Devi's attributes of passion ('rajah') and harmony ('satvi'), are also invoked. However, the primary purpose of employing malkauns as the initial raga is to symbolise the darkness preceding the dawn. This tradition has persisted since the program's inaugural broadcast, often played during the 'brahma-muhurta' or the hour of creation, signifying dawn. The shloka concludes with a prayer to Durga to sustain life on Earth, a duty traditionally ascribed to Vishnu, symbolising Durga as the supreme shakti, the feminine essence of all manifestations. Janakiballav's interpretation of Durga being embraced by Vaishnavites as 'Narayani,' the consort of Narayan or Vishnu, holds historical and plausible significance (J. Bhattacharya, 2014, p. 36). This description of Durga as an over-arching 'shakti' is expressed in the *Devi Suktam of Rig Veda*, which Bani Kumar puts just after the event of Durga's creation from Vishnu's naval as a 'Brahma-Shakti', and other gods, being expelled from heaven, took refuge under her.

“I move along with Rudras, the Vasus, the Adityas, also with the Vishvadevas. I hold both Mitra and Varuna, both Indra and Agni, and both the Asvin brothers. I bear the pressed out Soma, also Tvashtri, Pushan and Bhaga. I grant wealth to the possessor of oblation, to the mindful institutor of sacrifice and the performer of Soma sacrifice.....” (*Rig Veda Samhita*).

The whole suktam is performed in Mishra Durga raga by the choir. The transformation of Chandi into Uma is equally intriguing. Bhadra’s emotionally charged recitation mirrors the evolution of Durgotsav in Bengal itself. The name Uma appears first in the *Kena Upanishad*, where she is depicted as Brahman and the daughter of Himavat (Radhakrishnan, 1953, p. 589). S. Radhakrishnan suggests that Uma originated from Parvati’s mother, who called her Uma in exasperation for not practising austerities. In other contexts, the word signifies “wisdom personified” or “beautiful” in Sanskrit. Chinta Haran Chakravarty, in his essay “Durgapuja”, observes that in Bengal, it was initially known as ‘Shoborotsov’ (Chakravarty, 2014, p. 25), a festival of the Shobor community, followers of a folk religion that later underwent Aryanization. Their deity was Durga, the daughter of a Shobor, whom they worshipped twice yearly, in spring and autumn. While the spring festivities shifted to Saraswati worship, Uma Vandana remained a part of Mahadevi Vandana in Bengal. This period of Durga Vandana was more akin to a bacchic ritual than today’s maternal worship. Chakravarty notes, “people used to indulge in revelry during Dashami, or else the mother wouldn’t be pleased” (Ibid). Eventually, this ‘Shobori Devi’ came to be addressed as ‘Jagammata Duggamau,’ meaning mother of the world, Durga ma, fostering an emotional bond between mother and children over time. Authors such as Shrinath Acharya Churamani, Bachaspati Mishra, and earlier Jimutvahan in his 12th-century CE work *Kalvivek* mentioned this ‘Shoborotsav.’ Thus, the transition from the profane-loving Durga to the revered mother occurred in recent history, serving to differentiate the emotions of the Bengali ethno-group from the broader Aryan demographic. Bengalis opted for softer and mood-evoking tones in their daily worship mantras. Bhadra was almost moved to tears while reciting the *Narayanistuti* (praise of Narayani), hence his recitation felt “bewitching”.

From Durga Bandana to Mahishasurmardini: Canon Formation and the Broadcast Turn

Before the official establishment of *Mahishasurmardini* in 1931, the sonic devotional context of Bengal was dominated by more literal recitals that privileged liturgical Sanskrit recitation at the cost of musical or theatrical ornamentation. Its transmission lacked the narrative flow, emotional sophistication, or the formal composition of ragas characteristic of its replacement. Therefore, though it preserved scriptural fidelity, it failed to construct an integrated performative context capable of generating popular or ritualistic participation. The transformation into *Mahishasurmardini* was paralleled by more significant shifts in the character of religious performance in India in the twentieth century, specifically the increasing overlap between the oral traditions and broadcast media. As public pujas added music, theatrical performances, and processions to their ritual character, religious

performance became ever more aestheticised and hence subject to translation into modern media like radio. “Birendra Krishna Bhadra, the late radio broadcaster, playwright, actor, narrator, and theatre actor from Kolkata”, writes Joydeep Bose in his article in *Hindustan Times*, “is undoubtedly still the star of the show. His legacy – the Sanskrit ‘Chandi Path’ recitation – has been described as “bewitching”, and without it, the occasion of Mahalaya remains incomplete for many Bengalis. They wait for the riveting chant to begin at the onset of the day, eyeing the arrival of Durga Puja with as much enthusiasm” (Bose, 2021). Birendra Krishna Bhadra’s captivating recitation likely stems more from his regional style than from conventionality. Bhadra departs from the Aryan tradition of employing Sanskrit’s three ‘*swara*’ pitches (high, middle, and low), instead favouring a nuanced and emotive delivery that resonates with the text’s meaning, thereby forging a connection with the Uma worshippers of Bengal.

The Broadcast is an expression of this religio-cultural syncretism. The script borrowed basic elements of Durga Bandana but adopted a new narrative pattern: beginning with a cosmic invocation, proceeding through divine empowerment, and ending in the battle and triumph of the goddess. More importantly, it placed this script within an aural setting defined by classical ragas and intentionally framed musical transitions. Pankaj Mullick’s role in the design of this musical structure was crucial. Drawing on his studies in Hindustani classical music, the 4:00 a.m. broadcast time slot during the Brahma Muhurta period also linked the program to conventional Vedic norms, thus accrediting it with ritual legitimacy and placing it within the domain of daily listening habits. The already established value of the program was confirmed in 1976, when All India Radio attempted to replace Bhadra’s voice with that of Uttam Kumar in a modern reinterpretation called *Durga Durgatiharini*. This attempt was fruitless. The public outcry forced AIR to reinstate the original performance, highlighting the performance’s semiotic constancy. Roman Jakobson’s markedness theory comes to mind particularly here: Bhadra’s voice, the ragas, and their very temporal location had been marked features, generating meaning not just through content, but through ritual repetition. Taking them away was felt as an aesthetic change and a sheer ontological break (Andrews, 1990, p. 201).

Raga, Rasa, and Ritual: The Musical Grammar of Mahishasurmardini

The programme begins with Raga Malkauns, a pentatonic raga which in classical practice is associated with the midnight till dawn hours, an overlapping time zone of the Brahma Muhurta period of the broadcast. Austerely austere, richly profound in tone, and contemplative in nature, Malkauns creates what can only be described as an ambient metaphysical landscape. In the Indian classical aesthetic tradition, the raga creates a *shanta* rasa imbued with *veera* and *bhayanaka* sentiments, feelings of peace, valour, and sheer terror. Its association with Goddess Kali in local devotional cults further adds to its emotive appropriateness. In this sense, Malkauns sonically represents the state of primordial tonal dissolution from which Durga has to emerge. After invoking Malkauns, the broadcast then proceeds with

a judiciously selected sequence of ragas, such as Bhairavi, Basant Bahar, Desi Todi, Durga, and Bibhas, each of which serves as a narrative and affective signifier. As an example, the devotional songs “Jago Durga” and “Omol Kirone Tribhubon Monohorini” are composed in Bhairavi and Basant Bahar, respectively, ragas for their expressiveness and devotional flexibility. Bhairavi, particularly in its thumri version, is a mediator between classical seriousness and vernacular affectivity, and thus an apt choice for the evocation of maternal invocation and intimacy. The employment of Raga Durga in war scenes thematically positions the sonic identity as narrative meaning and thereby transmutes the raga into a performative symbol of the goddess.

This correspondence of raga and rasa also finds common cause in Bharata’s *Natyashastra*, where the success of a performance is its capability to evoke *rasanubhava*, the aesthetic-emotional experience of unification between performer and receiver. For each raga in *Mahishasurmardini*, there is utilisation not just for aesthetic diversity but for the generation of rasa: *shanta* in the cosmic invocation, *veera* in the armouring of Durga, *karuna* in the supplicatory songs of the gods, and *raudra* in the battle scenes. The broadcast, therefore, is a full-cycle aesthetic experience, leading the listener through a ritual dramaturgy of transformation. The rhythmic structure of the performance is also suitably attuned. Conch shells and percussion instruments replicate the temple atmosphere, and sudden shifts of tempo between song and chant replicate the tempo shifts typical of ritual performances. All these produce a sound iconography that is consonant with the visual syntax of Bengali *sarbojanin pujas*, i.e., “puja organised by public donations,” their use of light, sound, and rhythmic excess to underscore the divine presence. One of the important features of Mullick’s orchestration is the use of folk motifs in a classical framework. Melodies written in Mishra ragas, like Mishra Durga and Sindhu Bhairavi, are made to enable musical inclusivity without sacrificing formal coherence. Convergence creates the broadcast, both intelligible and effectively meaningful to audiences of both classical and popular music. The program, in this manner, acts as an aesthetic bridge between elite and popular devotional traditions. Secondly, the musical progression throughout the course of the program can be interpreted as allegorical of philosophical non-duality. The harmonic synthesis of diverse ragas into a concluding resolution represents the Upanishadic transition from multiplicity to unity. As Radhakrishnan observes in his explication of the *Taittiriya Upanishad*, Brahman is that to which all forms and modalities finally reduce (Radhakrishnan, 1953, p. 587).

The first bhakti kirtan in the script, “Bajlo Tomar Alor Benu”, sung by Shrimati Supriti Ghosh in the latest edition, is set in raga Bhairavi. This raga signifies the typical bhakti kirtan of Vaishnavites performed early in the morning. The song’s lyrics symbolically represent the devi’s ‘agomoni’ as a harbinger of morning light, referencing the Maha Laxmi charita of Chandi and ending with the depiction of birds singing the devi’s vandana at dawn. Similar to the previous use of ‘tamasa,’ here both relative and physical time and space are considered. Below is a list

of songs along with their respective ragas, composed to evoke varied moods in listeners while venerating the devi:

Table 1. Songs and their corresponding ragas in the broadcast, *Mahisasurmardini*.

Sl no.	Raga	Song
1.	Malkauns	“Ya Chandi”
2.	Bhairavi	“Singhastha Shashishekharā”
3.	Bhairavi	“Bajlo Tomar Alor Benu”
4.	Sindha Bhairavi	“Jago Durga Doshoprohorondharini”
5.	Malkauns	“Ogo Amar Agomoni Alo”
6.	Bibhas	“Tobo Ochinto Rupo-Chorito-Mohima”
7.	Mishra Durga	“Ahang Rudrevirbosuvishchora”
8.	Desi Todi	“Akhilo Bimane Tobo Joy Gaane”
9.	Mishra Jaunpuri	“Jayanti Mangala Kaali”
10.	Bhairavi	“Shubhro Shonkho Robe”
11.	Bhairavi	“Jatajutasamayukta Mardhendukrita Shekharam”
12.	Durga	“Namo Chandi”
13.	Desi	“Mago Tobo Bine Songeet”
14.	not based in a particular raaga	“Bimane Bimane Aloker Gaane”
15.	Bhairavi	“Joyo Joyo Jopyojoye”
16.	Puriya	“He Chinmoyi”
17.	Basant Bahar	“Omol Kirone Trivubono Monoharini”
18.	Bhairavi	“Jayanti Mangala Kali”
19.	Bhairavi	“Shanti Dile Bhorī”

Following (4), the raga transitions once more to malkauns to align with the final attribute of Devi invoked, “vishnu nidrarupa”. Then, in (6), the tone shifts to praising the Devi, employing the Bhivas raaga. Overall, the program is a cohesive artefact. The sound of a conch after Devi’s self-introduction and during the portrayal of heroism on the battlefield adds another evocative element to the audio medium. A war drum is sounded after Devi acquires the ten weapons from the gods to combat Mahishasur. The *Durgadhyan* of *Bohonnandikesvar Puran* (11) is sung in vairavi, serving as a bhakti root of “*Ikshti na Shabdāt*”. It’s worth noting that while the physical appearance of Durga is vividly depicted in the program, there is no mention of Ganesha, Kartike, Saraswati, and Laxmi as individuals alongside Durga in the shlokas. This absence is consistent with earlier texts. “In Kalivilas tantra, there is a reference to Ganesha and Kartike, but its composition date remains unknown” (Chakravarty, 2014, p. 28). Although not explicitly mentioned in early texts about Durga, it is a common belief in Bengal that the

mother shall come with her children to visit her homeland. Uma is regarded both as the mother and daughter of Bengal. This cultural sentiment connects the Bengali ethnogroup with its ‘national festival’, as termed by Chinta Haran Chakravarty. Nayar mentions that “a sophisticated analysis of cultural artefact requires a close examination of five basic elements, which together constitute what Paul du Gay [et al] have called ‘the circuit of culture’ (1997). These elements are: representation, identity, production, consumption, and regulation” (Nayar, 2016, p. 16). In terms of representation, the *Mahishasurmardini* broadcast achieves two objective aims and one subjective aim. As discussed earlier, the Upanishadic cultural traditions are deeply intertwined in a Bengali’s life and sentiment. Whether it’s the Bengalification of an Aryan devi like Ambika or the Aryanization of the bacchic folk devi of *Shoborotsav*, the program effectively bridges the past with the present. Bani Kumar’s work provides the sequence that every devotee of Durga would expect, offering ‘a conceptualisation of the sole expeditions of Durga’. While *Sri Sri Chandi* discusses the various manifestations of Chandi, Bani Kumar places Durga at the forefront as the manifestation of Chandi, portrayed as a mother who slays Mahishasur but spares his descendants. The *Brahmarupa* stays ‘adi’, i.e., from the beginning, and ‘nitya’, i.e., eternal. Janakiballav mentions that “Durga has to spare the product of evil in order take birth again and slay it again, completeing the cyclic nature, hence being eternally active and living” (J. Bhattacharya, 2014, p. 35). This cyclicism is attributed to ‘Hiranya- Garbha’ (*Brahman* in *Tamasa*) in Samkara’s commentary on *Bṛhad Aranyaka Upanishad* I.2.4, “*Reto bijami jnana-karma-rupam janmantara-krtam*, i.e., life is the result of previous knowledge and conduct” (Radhakrishnan, 1953, p. 152), This imparts to Bengali children the notion of residing within the eternal protective embrace of their mother. Towards the script’s conclusion, the singer-narrator expresses a desire to depart while under the eternal blessings of the mother. This sense of connection imbues Durgotsav with immense significance, making it the most celebrated festival among the Bengali ethnic group. The subjective aspect lies in terms of entertainment, primarily catering to the spiritual needs of the Hindu population, yet it manages to resonate with non-Hindu demographics as well, fulfilling academic needs to some extent.

Textual Myth, Embodied Violence, and Gendered Cosmology

The recontextualization of the feminine divine through violence and victory is within a gendered cosmology marked by affirmation and subversion. In a particular reading of the goddess, she is the collective will of the weakened gods, who pour their energies into her bodily self to defeat an enemy that they cannot eliminate individually. This structure can be read as empowering, placing Durga in the position of paradigm authority figure, or as instrumentalising: representing the goddess as the vehicle through which patriarchal systems self-renew. The performance thus oscillates between empowerment and containment, ritual agency and narrative function. Durga’s portrayal throughout the broadcast epitomises the courageous mother of Bengal, nurturing her children. Though this sense of identity is rooted in a specific religious sentiment, most Bengalis agree

that Uma's homeland is Bengal. This secondary aspect of the festivity fosters a sympathetic identification with this cultural artefact. Kaliprasanna Simha satirises the emotions of non-worshippers regarding Durga as the daughter of Bengal, even depicting them shedding tears as she returns to the cosmos in his essay "Durgotsav", published nearly a century ago. The production itself aims to evoke the unified sentiments of Bengalis as one family under matriarchal heroism. The invocation of *Argala Stotram*, sung in raag Bhairavi towards the end, serves as a call for devotion to the mother and a prayer for acquiring beauty, victory, fame, and purity. The primary buyers of this concept are devotees.

The recitation by Bhadra reinforces this ambivalence. His grave yet prophetic voice recites lines like "Ya Devi Sarvabhuteshu Shakti Rupena Samsthita" in a rhythm that resists neutrality and passivity. The goddess is not merely called upon, but asserted. This stylistic presentation emphasises her immediacy and salience, converting a textual invocative into a presence that strikes both sound and symbol. Additionally, the musical crescendo that accompanies the declaration of her ten-armed form reinforces the majesty of divine embodiment. Her weapons, trident, discus, sword, and bow, are depicted as mythical weapons by the use of sonic motifs, emphasised by war drums and rapid melodic transitions. This dramatisation holds immense significance in the context of gendered performance within Indian religious texts. The female protagonist, usually figured as submissively or sacrificially acting within Hindu epics, here takes on narrative and cosmic agency. She is not a consort but the embodiment of sovereignty; not an intercessor but the supreme authority. Her fight against Mahishasura is a symbolic inversion of gendered roles, as well as, at the same time, inscribing the force of violence upon the divine feminine. Even as the goddess is celebrated as *dharma-vrddhi*, her destructive power is no less divine. This twoness makes oppositions between martial masculinity and nurturant femininity difficult. In the case of *Mahishasurmardini*, this paradox is not merely maintained but heightened through the vehicle of performance. Music, rhythm, and recitation together write the Devi's mythos into a contemporary, gendered acoustic space. The shapeshifting imagery of Mahishasura on the stage heightens the dramatic tension. His transformation from buffalo to lion to elephant is a symbol of adaptive disorder in itself. The goddess has not only to destroy but also to understand these transformations. Therefore, her ultimate act of triumph is not a mere act of simple victory but a mythological response to diversity by a single feminine power. This way, the performance represents a cosmology that is neither patriarchal nor anarchic, but a cyclical process of regeneration through the return of the Devi.

Ritual Reception, Secularisation, and Contestation of Culture

Another facet of this performance as a whole is Durgotsav in its entirety. The festival encompasses creativity, economy, and devotion. According to the British Council's report

"Mapping the Creative Economy around Durga Puja 2019 research report looks

at 10 creative industries that drive Durga Puja, possibly the world's largest public arts festival. The report estimates the economic worth of the creative industries around Durga Puja in West Bengal at Rs 32,377 crore (GBP 3.29 billion, USD 4.53 billion), which is the size of the economy of many smaller countries across the world. Durga Puja accounts for 2.58% of the state's GDP and is just a weeklong festival" (Queen Mary University of London & IIT Kharagpur, 2019).

The transformation of Durga Puja from a folk festival known as 'Shoborotsov' to an economically significant and grandiose event called 'Saradosov' is a remarkable chapter interwoven in Bengali history. The shift from 'okalbodhon' to 'shubhagomon' reflects the cultural imperatives of the Bengali demographic. However, critically interpreting this evolution as a discourse may not fully convey the sentiments of one group to their neighbours. Yet, as S. Radhakrishnan suggests, understanding the roots of this evolution is essential: "students of Christian religion and theology, especially those who wish to make Indian Christian thought not merely 'geographically' but 'organically' Indian, should understand their great heritage..." (Radhakrishnan, 1953, p. 9). This extends to the Christian and the Muslim communities. Such an academic perspective can open new avenues for interpreting culture liberally, fostering academic harmony. It also affirms that sublimity persists within the 'marked' realm of cultural interpretation.

The performance has been relocated to diasporic spaces, with Bengali communities situated outside the homeland hosting listening parties around *Mahishasurmardini* during Durga Puja celebrations. These examples of sonic reproduction in urban locations like London, Toronto, and New York demonstrate the ability of the broadcast to act as a memory object of the diaspora, reinstalling ritual forms in transnational space. In these cases, the performance acquires a new function, to commemorate Mahalaya and to act as an effective bridge to cultural roots and continuity of identity. The performance, nonetheless, has not gone unchallenged. Over the last decade or so, there has been a critical revisionist debate among Dalit and Adivasi scholars, as a matter of fact, questioning the ideological underpinnings of the Durga–Mahishasura myth itself. The Mahishasura Martyrdom movement, which emerged within Jharkhand tribal culture and then spread within scholarship and activism, both, presents Mahishasura not as a demon but as a native ruler unjustly demonised by Aryan myth. This counternarrative reinterprets Durga not as a liberator but as a cruel tool of Brahmanical domination. This hermeneutic tension raises some serious questions regarding the canonical status of *Mahishasurmardini*, positing that its cultural and sonic durability simultaneously may be representative of hegemonic paradigms. For those who identify with these counter-histories, the broadcast is not read as an inclusive cultural event but as a continued negation of subaltern histories. Such arguments require a reinterpretation of the broadcast, not as ritualised spectacle but as the site of ideological reproduction. Although its form has durability, being able to provide cultural stabilisation to many, it may simultaneously hide epistemic violence against historically subordinated groups.

Conclusion

The transmission of *Mahishasurmardini* holds a central place where sacred scripture intersects with modern media and performance iconography. In its reworking of the Devi Mahatmya in sound, it transcends its initial function as religious practice to take on the role of a foundational text of twentieth-century Indian cultural production. This study underscores the cultural, religious, and economic dimensions of the event while highlighting its enduring popularity and impact on diverse audiences. The application of raga cycles to express emotional transformation, the deliberate toggling between Sanskrit and Bengali language modes, and the sound realisation of the goddess's powers all conjoin to turn the broadcast into a ritual theatre of memory. In doing so, it makes visible the performative nature of literature: not merely to retell mythology, but to actualise it in the particular cultural and historical terms. Accordingly, the broadcast occupies an in-between space between sacred texts and improvisational invention, ritual practice and aesthetic evolution, and mythology and popular audience involvement. At the same time, the broadcast's uniform character, stabilised through its extensive repetition, provokes cultural solidarity and political commentary. While it is a ritual site of identification for many Bengali viewers, both in India and in the diaspora, it is also a site of discussion under the umbrella of alternative interpretative paradigms. Additionally, the transformation of Durga Puja from a folk festival to an economically significant event is evident in the British Council's report, which estimates its economic worth. However, it raises questions about the comprehensive understanding of this evolution and its implications, especially in terms of cultural interpretation and academic discourse. Furthermore, the study delves into the cultural and religious dimensions of Durga's portrayal, touching upon historical, mythological, and philosophical aspects. Overall, the emphasis is on the need for a nuanced and interdisciplinary approach to studying cultural artefacts like the *Mahishasurmardini* broadcast and Durga Puja, considering their socio-cultural, religious, and economic significance. As India's performance and literary cultures continue to blur over with digital media and political awareness, there is one case study: how the sacred sound becomes national memory, how gendered myth becomes artistic grammar, and how repetition through performance becomes ritual authorship. Its two lives as ritual reaffirming and myth open to dispute place it as a central artefact of India's ongoing struggles with tradition and reform, the sacred and the secular, and centrality and dissidence. Its ability to both inspire devotion and discomfort at the same time places it as the perfect site for examining how readings of myth today both reaffirm and subvert cultural power. Its position in the discursive field of modern Indian ethno-mythographic performance literature is thus not residual, but exemplary.

REFERENCES

- Asianet Newsable (2023) “Mahalaya 2023: Why Birendra Krishna Bhadra’s Mahishasura Mardini is an integral part for Bengalis?” 14 October. *Newsable*. <https://newsable.asianetnews.com/lifestyle/mahalaya-2023-why-birendra-krishna-bhadra-s-mahishasura-mardini-is-an-integral-part-for-bengalis-read-this-rba-s2gvq7> (Accessed: 25 November 2023).
- Bhattacharya, J. (2014) “Sharadiya Puja”. *Swadesh Lok. Durgotsav: Shekal O Ekal I*. Kolkata: Loke Publication, p. 30.
- Bhattacharya, N. (2014) “Devimahatya O Sri Sri Devi Durga”. *Swadesh Lok. Durgotsav Shekal-Ekal: I*. Kolkata: Loke Publication, p. 91.
- Bose, J. (2021) “Mahalaya: Birendra Krishna Bhadra heralds the arrival of Durga Puja; Here’s why an age-old tradition still inspires hope”. *Hindustan Times*.
- Chakravarty, C. H. (2014) “Durgapuja”. *Swadesh Lok. Durgotsav Shekal-Ekal: I*. Kolkata: Loke Publication, p. 25.
- Andrews, E. (ed.) (1990) “Markedness Theory: The Union of Asymmetry and Semiosis in Language”. *Sound and Meaning: The Roman Jakobson Series in Linguistics and Poetics*. Durham: Duke University Press.
- Mullick, P. K. (1956). *Compositions and Reflections*. Geetachhabra Archives.
- Nayar, P. K. (2016). *An Introduction to Cultural Studies*. New Delhi: Viva Books.
- Queen Mary University of London & IIT Kharagpur (2019) *Mapping the Creative Economy around the Durga Puja*. British Council.
- Radhakrishnan, S. (1953). *The Principal Upanishads*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Rig Veda Samhita* (2018) Translated and compiled by Griffith, R. T. H., Keith, A. B. et al. *Complete Sakala Shakha edition*. Internet Archive, 4 January. Available at: <https://archive.org/details/rigvedacomplete/page/n247/mode/2up> (Accessed: 6 July 2025).
- Sarkar, D. (2014) “Mahishmardini Durga”. *Swadesh Lok. Durgotsav Shekal-Ekal: I*. Kolkata: Loke Publication, pp. 48–50.
- The Bible* (1983) The Second Book of the Kings, 1:2–3. *NKJV*. India Bible Literature.